

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Majandusarvestuse instituut

Finantsarvestuse õppetool

Eerika Pentel

**MAAGAASI AKTSIIS NING SELLE MÕJU
MAAGAASI TARBIMISELE EESTIS**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Kaidi Kallaste

Tallinn 2015

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele,
olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Eerika Pentel

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 106746

Üliõpilase e-posti aadress: eerika2015@gmail.com

Juhendaja Kaidi Kallaste:

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

ABSTRAKT	4
SISSEJUHATUS	5
1. MAAGAASIST NING SELLE KASUTAMISEST EESTIS	7
1.1. Maagaasi omadused	7
1.2. Maagaasi kasutusvaldkonnad ja tarbimiskogused Eestis.....	8
1.3. Maagaasi hind	9
1.3.1. Maagaasi hinna arvestamise alused ja hinna komponendid	9
1.3.2. Maagaasi hinna muutused ja võrdlused.....	12
1.4. Poliitiline ja energiajulgeoleku aspekt	14
1.5. Maagaasi kasutamist mõjutavad tegurid.....	15
2. MAAGAASI AKTSIIS	17
2.1. Aktsiisimaksu olemus	17
2.2. Aktsiisi seadusandlik regulatsioon ja selle ajalugu Eestis	18
2.3. Maagaasi aktsiisi mõju maagaasi lõpphinnale.....	20
2.4. Maagaasi aktsiisiga maksustamise eesmärk	22
3. MAAGAASITURU OSAPOOLTE HINNANGUD AKTSIISI TÕUSU MÕJUST TARBIMISELE.....	24
3.1. Uuringu metoodika ja valimi kirjeldus	24
3.2. Maagaasi maaletoojate esindajate hinnangud.....	26
3.3. Maagaasi võrguettevõtjate esindajate hinnangud	28
3.4. Maagaasi tööstustarbijate esindajate hinnangud.....	30
3.5. Maagaasi kodutarbijate hinnangud	34
3.6. Järeldused aktsiisitõusu mõju kohta maagaasi tarbimisele Eestis	36
3.7. Hinnangud maagaasi aktsiisitõusu eesmärgi saavutamisele.....	40
KOKKUVÕTE	42
VIIDATUD ALLIKAD	45
SUMMARY	51

LISAD	53
Lisa 1. Gaasi kasutamise ajalugu Eestis	53
Lisa 2. Maagaasi tarbimine tegevusalade lõikes perioodil 2011-2013	54
Lisa 3. Maagaasi kodutarbijatele 1983. a kehtinud tariifid.....	55
Lisa 4. Kooskõlastatud võrguteenuste hinnad võrguettevõtjatele.....	56
Lisa 5. Maagaasi lõpphind kodutarbijatele Euroopa Liidus 2012. a.....	57
Lisa 6. Maagaasi lõpphind tööstustarbijatele Euroopa Liidus 2012. a	58
Lisa 7. Autori hinnang ja ettepanekud andmete paremaks võrreldavuseks	59
Lisa 8. Autori kommentaaridega ATKEAS-e sätetest ülevaade maagaasi aktsiisi osast	60
Lisa 9. Maagaasi hinnakomponendid 2013. a ja 2015. a.....	62
Lisa 10. Bogdanovitš, Roman, intervjuu transkriptsioon	63
Lisa 11. Jefimov, Sergei intervjuu transkriptsioon	67
Lisa 12. Lelumees, Lauri intervjuu elektronposti kirja teel	70
Lisa 13. Kotov, Raul intervjuu elektronposti kirja teel.....	72
Lisa 14. Kukke, Moonika intervjuu elektronposti kirja teel	74
Lisa 15. Külaots, Margo intervjuu transkriptsioon	76
Lisa 16. Külasepp, Raivo intervjuu transkriptsioon	81
Lisa 17. Urm, Jaak intervjuu transkriptsioon.....	83
Lisa 18. Ettevõtte 1, intervjuu transkriptsioon.....	87
Lisa 19. Ettevõtte 2, intervjuu transkriptsioon.....	89
Lisa 20. Ettevõtte juhtide intervjuude märksõnade kategooriad.....	91
Lisa 21. Kodutarbija küsimustiku kaaskiri	92
Lisa 22. Kodutarbija küsimustik.....	93
Lisa 23. Kodutarbija küsimustiku kodeering.....	95
Lisa 24. Kodutarbija küsimustiku kodeeritud vastused	97
Lisa 25. Aktsiisi laekumine 2015. a I kvartalis.....	99

ABSTRAKT

Käesolevas bakalaureusetöös keskenduti probleemidele, mis seonduvad Maagaasi maksustamisega kütteinena tarbimisel. Bakalaureusetöö eesmärk oli selgitada välja, kuidas mõjutab maagaasi aktsiisimäära tõstmine maagaasi tarbimist Eestis ja hinnata kas aktsiisimäära tõstmisel seatud riiklikud eesmärgid saavutatakse. Uurimisküsimus oli, kas maagaasi kütteinena tarbimise maksustamine mõjutab tarbijat maagaasi kasutamist vähendama ning kui ei mõjuta, siis mis põhjustab maagaasi tarbimise vähenemist. Teema on oluline, sest energiamajanduses tehtavad otsused mõjutavad peaaegu kõiki eluvaldkondi. Eesmärgini jõudmiseks ja uurimisküsimusele vastuse leidmiseks uuris autor maksu- ja energeetika teemaalast kirjandust, analüüsis maagaasi tarbimist puudutavat statistikat ning tutvus põhjalikult Eesti maksusüsteemi reguleeriva seadusandlusega ja teiste riikide aktsiisimaksu põhimõtetega. Kvalitatiivsetest uurimismeetoditest kasutati poolstruktureeritud intervjuud maagaasituru erinevate osaliste esindajatega. Kvantitatiivsetest meetoditest kasutati ankeetküsitlust, mis viidi läbi Eesti maagaasi kodutarbijate seas ja millele vastas 61 kodutarbijat. Analüüsist selgus, et maagaasi aktsiisimäära tõstmine mõjutab tarbimist vähendama otseselt vaid energiaintensiivseid tootmisettevõtteid. Olulisemaks hinnati järsu aktsiisimäära tõusuga kaasneva maagaasi kasutamisse negatiivse suhtumise ja maksukeskkonna ebakindluse mõju. Läbiviidud uuringust selgus, et maagaasi aktsiisimäära tõstmine ei põhjusta maagaasi tarbimise langust, kuid maagaasi tarbimine Eestis väheneb. Jõuti järeldusele, et riigi eesmärgid energiajulgeoleku suurendamise ja Vene gaasist sõltuvuse vähendamise osas täituvad aktsiisimäära tõstmisest sõltumatult.

Võtmesõnad: aktsiis, maagaas, maks, aktsiisi määr, maksuvabastus, kütus, energia, aktsiisimaksu põhimõtted, maagaasiseadus.

SISSEJUHATUS

Maagaasi (MG) kasutamise ajalugu Eestis ulatub 45 aasta taha. MG kütteomaduste tõttu peeti kuni 21. sajandi algusaastateni MG keskkonnasõbralikuks ja hinnatud kütuseks. Ajaga muutuvad eeldused ja eesmärgid ühiskonnas. MG füüsilised omadused on jäänud samaks, kuid suhtumine, MG kütusena kasutamisse, on muutunud nii üksikisiku kui riigi tasandil. 2008. aastal hakati MG kütteinena kasutamist maksustama aktsiisiga. Samal ajal hakkas langema MG aastane tarbimine. 2014. aastal võeti vastu otsus, mille alusel Eestis kolmel järjestikkusel aastal tõuseb aktsiisimäär, tuues kokku aktsiisitõusu 73%. 2015. aastaks prognoositakse rekordmadalat MG tarbimise kogust. Kuigi üldiselt on teada, et hinnatõus mõjutab tarbimist negatiivselt, siis pole selge, kas aktsiisimäära tõus omab märkimisväärset mõju MG tarbimisele.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, milline on aktsiisiga maksustamise regulatsioon Eestis ja kuidas mõjutab aktsiisiga maksustamine MG kasutamist, millised olid MG aktsiisimäära tõstmisel seatud riiklikud eesmärgid ja hinnata mil määral need saavutatakse. Teema on autori hinnangul aktuaalne ja oluline, sest gaasimajanduses, nagu ka energiamajanduses tervikuna, tehtavad otsused mõjutavad peaaegu kõiki eluvaldkondi. Nende otsuste mõju on pikaajaline ja ulatub üksikisikust kuni riigi majanduse konkurentsivõimeni ning põllumajandusest energiaajulgeolekuni.

Töö eesmärgi saavutamiseks sõnastati uurimisküsimused, millele töös vastuseid otsitakse:

1. Kuidas kujuneb MG hind tarbijale, millised on hinnakomponendid ja milline hinnadünaamika?
2. Milline on aktsiisiga maksustamise regulatsioon Eestis?
3. Milline on mõju MG kütteinena tarbimise maksustamisel MG tarbimisele ning kui mõju puudub, siis mis põhjustab MG tarbimise vähendamist?
4. Millised on MG aktsiisimäära tõstmisel seatud riiklikud eesmärgid ning mil määral need täidetakse?

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks ja eesmärgini jõudmiseks seadis autor ülesandeks analüüsida ja uurida õiguslike regulatsioonide, statistiliste andmete, varasemate uurimuste ja teemaalase kirjanduse põhjal, kuidas kujuneb MG hind ja milline on hinnadünaamika ajas, milline on aktsiisi õiguslik regulatsioon ning mis oli riiklik eesmärk aktsiisi tõstmisel.

Teiseks ülesandeks on viia läbi küsitlus selgitamaks välja kodutarbijate hinnangud, kuidas MG aktsiis mõjutab nende MG tarbimist. Järgmisena on vaja viia läbi intervjuud erinevate turuosalistega selgitamaks välja nende hinnangud selle kohta, milline on MG aktsiisi mõju MG tarbimisele ja millised muud asjaolud mõjutavad tarbimist. Seejärel autor võrdleb ja üldistab teoreetilisi seisukohti ja saadud empiirilisi andmeid ning teeb järeldused MG aktsiisi mõju kohta tarbimisele, tarbimist mõjutavate muude asjaolude kohta ja aktsiisi tõstmise eesmärkide täitmise prognoosi kohta.

Kvalitatiivsetest andmete kogumise meetoditest on kasutusel dokumendivaatlus ja poolstruktureeritud intervjuu. Kvantitatiivsetest meetoditest kasutatakse küsitlust, mis viiakse läbi kodutarbijate hulgas. Peamised allikad, millest töös lähtutakse, on Eesti maksusüsteemi õiguslikud regulatsioonid, ministriumite seletuskirjad, kavad ja teemaga seotud varasemad uuringud, statistilised andmed, Konkurentsiameti meetodikad, maksu- ja energeetikavaldkonna teemaalne kirjandus ja muud asjakohased dokumendid. Intervjuud viiakse läbi maagaasituru osalistega, ministriumi esindajaga ning energiasektori advokaadiga.

Bakalaureusetöös ei käsitleta täpsemalt aastaste keskmiste välisõhu temperatuuride mõju ja tarbijate sissetulekute mõju MG tarbimisele.

Esimeses peatükis analüüsitakse MG tarbimist Eestis, MG hinna kujunemist ja muutusi ajas. Peatükis tuuakse hinnavõrdlused ka teiste Euroopa Liidu (EL) riikidega. Käsitletakse MG kasutamise poliitilist ja julgeolekuaspekti ning analüüsitakse MG kasutamist mõjutavaid tegureid.

Teises peatükis käsitletakse aktsiisimaksu olemust, aktsiisi seadusandlikku regulatsiooni ja aktsiisiga maksustamise üldiseid põhimõtteid. Selles peatükis antakse ülevaade MG aktsiisiga maksustamise ajaloost, analüüsitakse aktsiisi mõju MG lõpphinnale ja MG aktsiisiga maksustamise eesmärke.

Kolmandas peatükis uurib autor kodutarbijate ja teiste maagaasituru osaliste hinnanguid. Autor süstematiseerib kogutud informatsiooni, toob välja olulisimad järeldused ja tähelepanekud ning teeb ettepanekud.

Töö autor tänab oma juhendajat Kaidi Kallastet ning samuti kõiki intervjuueeritavaid, kes aitasid kaasa töö valmimisele.

1. MAAGAASIST NING SELLE KASUTAMISEST EESTIS

1.1. Maagaasi omadused

Maagaasi hakati Eestis kasutama alates 1969. aastast kui Leningradi – Kohtla-Järve ülekandetorustiku kaudu alustati MG transportimist Eestisse. MG kasutamise ajaloost saab täpsemalt lugeda autori koostatud ülevaatest. (vt Lisa 1)

MG on fossiilset päritolu peamiselt metaani ja vähesel määral etaani, propaani, butaani, kõrgemate süsivesinike fraktsioonide ning inertgaaside segu, mis ei ole mürgine. MG on õhust kergem, lõhnatu, värvusetu ja maitsetu gaaside segu, mille põlemisel tekib põhiliselt süsihappegaas ja veeaur ning eraldub põlemisõhus olev lämmastik. Oluline on, et MG täielikul põlemisel ei eraldu praktiliselt üldse vääveldioksiidi, tahmaosakesi ega raskemetalle. (Toote ... 2012), mis teeb MG-st keskkonnasõbraliku ja väärtusliku kütuse.

MG keskmine kütteväärtus on 9,4 KWh/m³ (Küttegaaside ... 2015). MG-st eraldub peaaegu kaks korda vähem süsinikdioksiidi kui näiteks puidu või turvase põletamisel sama energiaühiku saamiseks. Erinevate kütuste heitmete võrdlus on toodud tabelis 1.

Tabel 1. Kütuste heitmed

Kütus	g CO ₂ /MJ	g SO ₂ /MJ
Tükktuurvas	105	200
Puit	105	25
Kerge kütteõli	74	85
Maagaas	56	0
Kivisüsi	95	700

Allikas: (Paist 2014, 31)

Keskkonnasõbralikkust lisab MG transportimise viis, sest torustransport on keskkonnasäästlikum kui mistahes muu maismaa- või meretransport. MG kasutamine on tehnoloogiliselt mugav, kuid eeldab tarbijapaigaldise Maagaasivõrguga ühendamise võimalust või veeldatud MG vastuvõtmiseks, hoiustamiseks ja taas gaasistamiseks vajaliku seadmetiku olemasolu või surumaagaasi kasutamiseks vajalike seadmete olemasolu.

MG-le sarnaste omadustega keskkonnasõbralik alternatiiv on biogaas (BG), mida saadakse taastuvatest kodumaistest allikatest. BG on biolagunevatest jäätmetest saadud gaasiline kütus, mille peamine koostisosa on samuti metaan. Puhastatud ja rikastatud BG, mille

kvaliteet vastab loodusliku MG kvaliteedile, on võimalik segada loodusliku MG-ga ja lasta ühtsesse maagaasivõrku. See ei halvenda MG kvaliteeti. Eestis puudub praegu piisav teadmine maailmas kasutatavatest BG puhastamise tehnoloogiatest, kasutatavatest seadmetest, nende hindadest ja tootmise omahindadest (Eesti tingimustesse ... 2014, 4) ja seetõttu on BG-d Eestis kasutatud lokaalselt selles kohas, kus teda toodetakse.

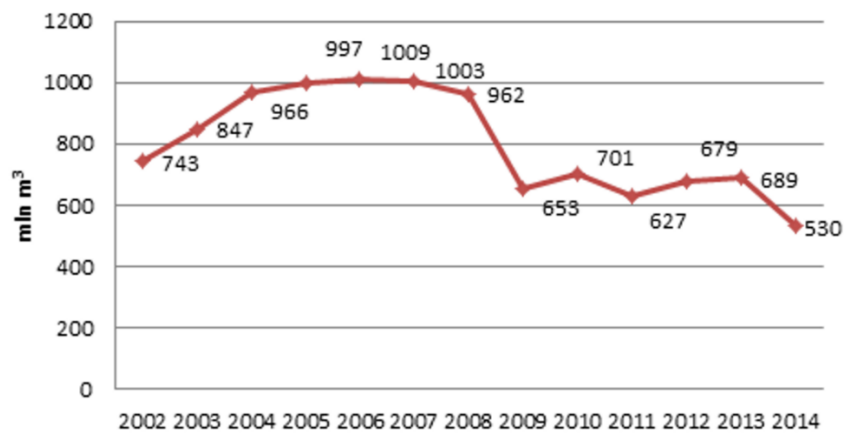
1.2. Maagaasi kasutusvaldkonnad ja tarbimiskogused Eestis

MG kasutavad Eestis tänapäeval nii kodutarbijad kui ettevõtted. Kodumajapidamistes kasutatakse MG eelkõige kateldes, gaasipliitides ja küpsetusahjudes aga kasutusel on veel palju teisi MG-l töötavaid seadmeid nagu näiteks veesoojendid, kodused kliimaseadmed, gaasikaminad, pesukuivatid ja välised valgustid. Tööstustarbijad kasutavad MG kaugkütte katlamajades sooja tootmiseks müügi eesmärgil, elektri tootmiseks, põllumajanduses katmikalade kütmiseks, erinevates tootmisprotsessides nii kütusena kui toorainena ja lokaalsetes katlamajades sooja tootmiseks ettevõtte enda tarbeks aga ka muudel eesmärkidel. Kõige enam MG tarbiv tegevusala on elektrienergia-, auru- ja kuumaveearustus (vt Lisa 2).

Tööstustarbijate aastane MG kasutamise maht on ettevõtete lõikes väga erinev. Näiteks kasutas bensoehapet tootev keemiatööstuse ettevõtte Eastman Specialties OÜ aastas keskmiselt 1,3 mln m³ MG, samas kui energiantensiivne tootmisettevõtte Estonian Cell, kasutas ligikaudu 15 mln m³ (Võrguteenuste ... 2014). Eestis kuni 2009. aastani suurima MG tarbija, mineraalväetiste tootja AS Nitrofert tehased tarbisid aastas kuni 210 mln m³ MG (Ibid.).

2015. aastal kasutatakse Eestis MG üheteistkümnes maakonnas. Neist kümnes paikneb ühendatud maagaasitorustik. Saare maakonnas, kus puudub ühendus maagaasitorustikuga, kasutatakse veeldatud maagaasi (LNG — *liquefied natural gas*). Mootorikütusena kasutatakse surumaagaasi. Lisaks laieneb Eestis ka biogaasi kasutamine.

MG kasutamise valdkond on laienenud aasta aastalt ja kasutatavad seadmed muutunud üha ohutumateks, töökindlamateks ja efektiivsemateks. Võrkudega ühendatakse uued piirkonnad Eestis. Ometi näitab tarbimise graafik, et 2014. aastal tarbiti vaid 56% 2008. aasta tarbimise mahust. MG tarbimine Eestis on läbi ajaloo kasvanud ja kahanenud. Tarbimise muutuste põhjused olnud erinevad. Tarbimise graafikust (vt Joonis 1) nähtub, et aastatel 2004 kuni 2008 püsis MG tarbimine sarnases suurusjärgus olles viimase 25 aasta kõrgeimal tasemel.

Joonis 1. Maagaasi tarbimine Eestis aastatel 2002-2014, mln m³

Allikas: (Gaasiturg 2015)

Oluline osa tarbitavast MG-st kasutatakse kütteks, millest tulenevalt mõjutab MG aastast tarbimiskogust aasta keskmine välisõhu temperatuur. Seos ei ole autori hinnangul otsene, sest kütteks kasutatava MG osakaal muutub, hoonete energiatõhusust parandatakse, kaugkütte kadusid vähendatakse ja osa hoonetes tarbitud soojusest ei ole üldse või on nõrgalt seotud välisõhu temperatuuriga. Käesolevas bakalaureusetöös ei ole uuritud keskmiste välisõhu temperatuuride mõju tarbimisele.

1.3. Maagaasi hind

1.3.1. Maagaasi hinna arvestamise alused ja hinna komponendid

Läbi aegade on MG hinna arvestamisel olnud erinevad alused. Kodutarbijatele kehtisid kuni üheksakümnendate aastate keskpaigani kuumaksu põhised hinnad, mille arvestamisel olid määravateks inimeste arv, gaasiseadmete hulk, elamispinna suurus ja muud tegurid. Näiteks 1983. aastal kehtisid kuised tariifid, mille järgi gaasipliidi kasutamisel tuli tasuda 40 kopikat, gaasipliidi ja vanniahju kasutamise eest 83 kopikat inimese eest. Tsentraalse soojavee puudumisel aga tuli gaasipliidi kasutamise eest tasuda 55 kopikat inimese pealt. (vt Lisa 3)

Kodutarbijatele kodu kütmiseks müüdi MG kuni aastani 1993 kuumaksu alusel, mis leiti kütava pinna suuruse ja pinna elanike arvu järgi (Eesti Gaasi ... 2013).

Tänapäeval mõõdetakse MG tarbimist gaasiarvestitega nii MG kodutarbijatel kui vabatarbijatel. Vastavalt Maagaasiseadusele (MGS) peab võrguettevõtja tagama võrgust tarbitud gaasikoguste mõõtmise, mõõteandmete kogumise ja töötlemise ning peab pidama sellekohast arvestust (MGS, § 24 lg 1). Mõõtmisandmed edastab võrguettevõtja ka gaasi müüjale, kes esitab tarbijale arve MG eest. Tarbijale müüdav gaasikogus väljendatakse arvel nii mahu- kui ka energiaühikutes, kuid hinnad ja aktsiisimäär on kehtestatud mahuühikute kohta. MGS paragrahv 9 lõike 4 kohaselt tuleb tarbijale esitataval arvel eristada summad MG ja võrguteenuse eest või esitada eraldi arved.

MGS-s eristatakse kodutarbijat ja vabatarbijat. Kodutarbija on tarbija, kes kasutab MG kodus majapidamises (MGS, § 6 lg 1). MG lõpphind mõlemale tarbijagrupile koosneb neljast komponendist, milleks on MG hind, võrguteenuse hind, MG aktsiis ja käibemaks. Selleks, et mitte ajada segamini tarbija jaoks MG lõpphinda ning kütuse enda hinda, nimetatakse MG müüja poolt tarbijale müüdava MG hinda edaspidi ka kütuse hinnaks.

Kodutarbijale müüdava kütuse hind sisaldab riiki sisseostetava gaasi hinda ja sellele lisatud müügitingimusi, mille piirmäär on turgu valitsev gaasimüüja kohustatud kooskõlastama Konkurentsiametiga (MGS, § 10 lg 3). Teistel gaasimüüjatel see kohustus puudub. Kodutarbijale müüdava MG hinnad peavad olema avalikustatud. Gaasimüüja võib ka kodutarbijatele kehtestada erinevad hinnagrupid. AS Eesti Gaas kodutarbijale MG hinna rakendamise aluseks on ostja poolt ühest võrguühendusest tarbitav MG kogus tarbimisaastas ja 2015. aasta jaanuaris on hinnagrupid järgmised:

- kuni 200 m³ tarbimisaastas;
- üle 200 kuni 750 m³ tarbimisaastas;
- üle 750 kuni 100 000 m³ tarbimisaastas;
- üle 100 000 m³ tarbimisaastas. (MG hind 2015)

Vabatarbijale müüdava MG müügitingimusi ei pea ükski müüja kooskõlastama. MGS kohustab ainult turgu valitsevat gaasiettevõtjat avalikustama vabatarbijale müüdava MG müügitingimused ja müügihinna kujundamise põhimõtted, mis peavad vastama võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse põhimõtetele (MGS, § 91 lg 2). Vabatarbijale müüdava MG hind kujuneb reeglina vastavalt hinnavalemile ja sõltub tarbitavast kogusest, tarbimisrežiimist ning muutujatest, mida tarbija ise mõjutada ei saa. Tarbijast sõltumatuteks muutujateks on gaasiga konkureerivate kütuste, raske ja kerge kütteeõli, maailmaturu hinnad USA dollarites, USA dollari ja euro valuutakurss ja gaasi tegelik ülemine kütteväärtus. (Maagaasi hind 2015)

Autori hinnangul on tarbija jaoks sellise hinnavalemi kasutamine majanduslikult ebamugav, sest tarbija saab eelneval kuul tarbitud MG tegeliku hinna teada alles järgneva kuu alguses, peale toote ära kasutamist, siis kui selgub valemis kasutatav valuutakurss arvestuskuu viimase kuupäeva seisuga. Lisaks on tavatarbijal raske prognoosida õlihindadest lähtuvat ja pidevalt muutuvat MG hinda ja sellest tulenevalt oma kulusid pikemas perspektiivis.

MG turg on vaba ning nii kodutarbija kui vabatarbija võib MG-d osta võrgu tehniliste võimaluste piires igalt gaasimüüjalt (MGS, § 5 lg 2). 2015. aasta märtsi alguse seisuga omasid kehtivat tegevusluba 34 gaasimüüjat, samas kui MG impordi luba oli vaid neljal ettevõtjal (Tegevusload 2015). Enamus MG müüjatest ostis MG AS-lt Eesti Gaas, kes tõi kuni 2014. aastani MG-d ainsana müügi eesmärgil Eestisse. AS Nitrofert tehaste töötamise ajal tõi ka Nitrofert MG-d Eestisse, kuid tarbis selle ise oma tehastes ära. AS Eesti Gaas ostis MG-d Venemaalt OAO-lt Gazprom. Nii moodustas Eestis MG lõpptarbija jaoks kütuse hinnast osa OAO Gazprom ja AS Eesti Gaas vahelistes lepingutes kokkulepitud MG hind, millele AS Eesti Gaas lisas oma müügi marginaali ja MG müüjad, kes tegutsesid vahendajatena ning MG-d tarbijatele edasi müüsid, veel oma marginaali.

Kõikide MG tarbijate jaoks on üks lõpphinna komponent MG võrguteenuse hind. Võrguteenuse hind kehtestatakse nii, et see kataks ära võrguettevõtja vajalikud tegevuskulud, põhjendatud investeeringud ja põhjendatud tulukuse ettevõtja investeeritud kapitalilt (MGS, § 23 lg 3). Võrguteenuse hinnad peab võrguettevõtja kooskõlastama Konkurentsiametiga (MGS, § 23 lg 6). Võrguettevõtja võib moodustada tarbijagruppe, mis põhinevad näiteks tööõhkudel või võimsustel. Võrguettevõtja peab Konkurentsiametile põhjendama erinevate gruppide kulude kujunemist ja sellest tulenevalt erinevate hindade kujunemist (Gaasi võrguteenuste ... 2014, 7). Eestis arvutatakse tarbija poolt võrguteenuse eest tasumisele kuuluv summa konkreetsele tarbijagrupile kehtiva võrguteenuse hinna ja müügi koguse korrutisena ning kogu võrguteenuse tasu on muutuvtasu iseloomuga. Püsitasu komponent puudub. Võrguteenuste hinnaerinevused 2015. aasta märtsi seisuga olid enam kui kümnekordsed (vt Lisa 4). Madalaim hind, 16,78 eurot 1 000 m³ eest, oli otse ülekandevõrguga ühendatud tarbijale. Madalaim jaotusvõrgu teenuse hind oli 22 eurot ja kõrgeim 184 eurot 1 000 m³ MG transpordi eest.

Autori hinnangul tekitab võrguteenuse selline hinnaerinevus tarbijate ebavõrdse kohtlemise, ebaõiglased konkurentsitingimused ja ei tohiks olla lubatud.

Kolmas hinna komponent on MG aktsiis. Aktsiisi määr oli sama kõikidele tarbijatele ja aktsiisisumma arvutati sarnaselt võrgutasuga tarbitud MG koguse järgi. 2015. aasta märtsis

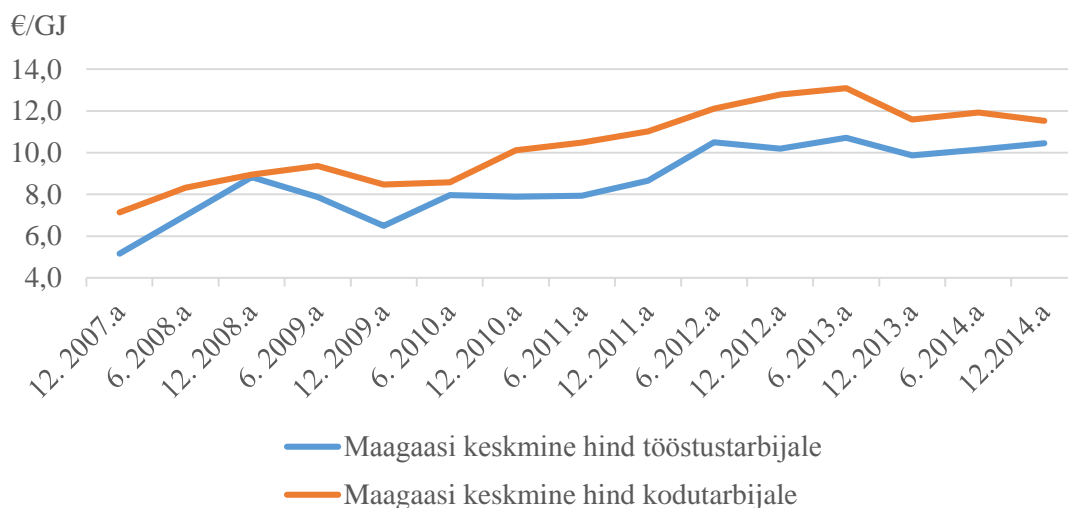
kehtis aktsiisi määr 28,14 eurot 1 000 m³ kohta (ATKEAS, § 66 lg 10). Täpsemalt räägitakse MG aktsiisiga maksustamisest peatükis 2.

MG hinnale lisandub käibemaks 20%. Käibemaksuga maksustatavaks väärtuseks on kütuse ja võrguteenuse maksumus ning aktsiisis. Käibemaksu lõpptarbija tagasi ei saa, seetõttu oli kodutarbija jaoks käibemaks üks osa kuludest aga vabatarbija jaoks reeglina mitte.

Eeltoodut arvestades sõltus MG hind Eestis tarbija jaoks sellest, kui palju ja millise režiimiga ta MG tarbis ning millises MG võrgupiirkonnas ta asus. Sellest tulenevalt olid erinevate tarbijate jaoks erinevused MG lõpphinnas kohati kuni kahekordsed.

1.3.2. Maagaasi hinna muutused ja võrdlused

2014. aasta lõpuks oli MG keskmine hind tööstustarbijale tõusnud ligikaudu 50% võrreldes 2008. aastaga (vt Joonis 2).

Joonis 2. Maagaasi keskmised hinnad Eestis ilma käibemaksuta, (€/GJ)

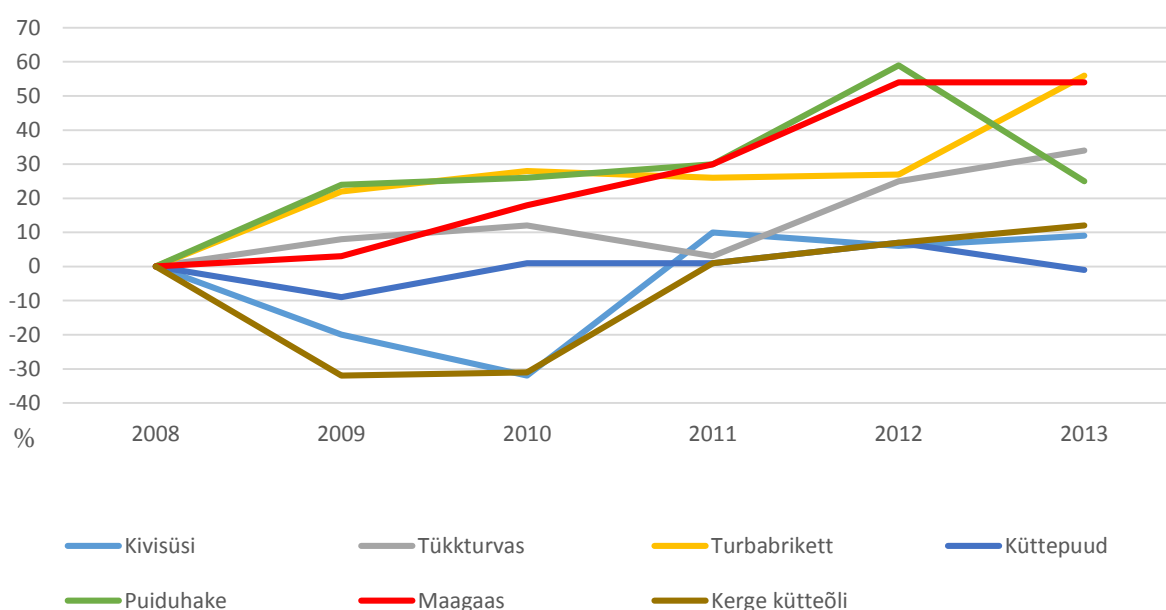
Allikas: (Autori koostatud Statistikaameti andmete alusel)

Kodutarbija jaoks oli tõus olnud 40%. Kõrgeim oli hinnatase 2013. aasta keskel.

Järgnevalt vaadatakse, kuidas perioodil 2008 kuni 2013 on muutunud erinevate MG-ga konkureerivate kütuste maksumused ettevõtete jaoks ja milline on MG hinnatase võrreldes teiste EL-i riikide vastavate hindadega. Käesolevas töös ei analüüsita sissetulekute muutuste mõju MG tarbimisele, kuid töö autor juhib tähelepanu asjaolule, et Statistikaameti

tarbijahinnaindeksi kalkulaatori arvutus näitab, et 2008. aasta algusest kuni 2013. aasta lõpuni on tarbijahinnaindeksi muutus olnud ligikaudu 18%, mis on üle kahe korra väiksem kui MG hinna muutus samal perioodil (Tarbijahinna ...).

Kütuste hinnadünaamika iseloomustamiseks ja võrdluseks on võetud baasaastaks 2008 ning leitud, mitu protsenti on kütuste hinnad vaadeldaval perioodil muutunud (vt joonis 3). Ettevõtete jaoks on MG maksumusest protsentuaalselt enam tõusnud võrdluse võetud kütuste hindadest vaid turbabriketi hind. Samas puiduhakke hind on teinud läbi tõusu ning siis oluliselt langenud. Puiduhakke hinna muutuste põhjuseid käesolevas töös ei uurita.

Joonis 3. Ettevõtetes tarbitud kütuste hindade muutus, (% võrreldes 2008 hindadega)

Allikas: (Autori koostatud Statistikaameti andmete alusel)

Eesti ja teiste EL-i riikide MG kodutarbijatele 2012. aasta lõpphinna võrdlusest selgus, et Eestis oli nii hind kui maksude osa kodutarbijale EL-i keskmisest tasemest madalam. Seoses erineva elukallidusega ja üldise hinnatasemega võimaldab erinevusi liikmesriikide vahel paremini hinnata ostujõu standard (PPS — *Purchasing Power Standards*), mis on ostujõu pariteedi alusel saadud iga liikmesriigi sisemajanduse kogutoodangul põhinev kunstlik ühiraaha. PPS näitas, et ostujõu järgi oli Eesti kodutarbijale hind EL-i riikide keskmisest kõrgem (vt Lisa 5).

Euroopa Komisjoni kvartaliaruande kohaselt oli Eestis kodutarbijale 2014. aasta augustis keskmine MG hind koos maksudega 49,2 eurot MWh, mis oli EL-i kodutarbija keskmisest hinnast, ligikaudu 33% madalam. Tööstustarbijale oli sama aruande järgi Eestis keskmine MG hind ilma käibemaksuta 34,4 eurot MWh, mis oli 5% kallim EL-i keskmisest hinnast tööstustarbijale. (Quarterly ... 2014, 30)

Tööstustarbijate lõpphinnavõrdlus (vt Lisa 6) näitas, et ka Eesti tööstustarbijaile oli 2012. aastal MG hind EL-i riikide vastavast keskmisest madalam. PPS näitas aga, et Eesti tööstustarbija jaoks oli vaadeldud ajal gaas tegelikult kallim kui Euroopa Liidu keskmise tööstustarbija jaoks. Energia hind mõjutab ettevõtete konkurentsivõimet, eriti energiaintensiivsete ettevõtete. Eesti tööstustarbija jaoks oli hinnatase madalam kui Läti tööstustarbija jaoks, kuid kõrgem kui Soome tööstustarbijale.

Selgitamaks välja, kas hinnaerisused on põhjendatud, alustas EL-i komisjon 2011. aasta septembris Gazpromi poolt Euroopa Liidu riikidesse müüdava MG hinnaerinevuste ning müügilepingute erisuste uurimist (Commission confirms ...). 2015. aasta aprillis avalikustas komisjon oma esialgse järelduse, et Gazprom on kehtestanud ebaõiglased MG hinnad viie Kesk- ja Ida-Euroopa riigi suhtes, mille hulka kuulub ka Eesti (Commission sends ...).

Töö autor juhib tähelepanu asjaolule, et Eesti ning EL-i teiste riikide MG hinnastatistikat uurides leidis ta korduvalt sama perioodi ja riigi kohta erineva väärtusega statistilisi näitajaid. Arusaamatusi võivad põhjustada erinevad asjaolud, millest autori hinnangul olulisemad, esitatakse koos autori ettepanekutega lisa 7. Andmete parema võrreldavuse tagamiseks teeb töö autor ettepaneku ka Eesti regulatsioonis kütuse mahuühikute kasutamisel üle minna energiaühikute kasutamisele.

1.4. Poliitiline ja energiajulgeoleku aspekt

Eestis ei ole MG hoidlat ega LNG terminali. Eestisse tarniti kuni 2014. aastani enamus MG-d mööda torustikke Venemaalt ja tarnijaks oli AS Eesti Gaas, kes ostis gaasi OAO-lt Gazprom. 2014. aasta lõpus anti käiku Klaipedas veeldatud MG terminal ning alustati Leedust tarneid Eestisse. Tarnijateks oli neli ettevõtet – UAB Litgas, kes sõlmis veeldatud MG ostuks lepingu Norra Statoiliga (Vaarmann 2014, 4) ja kolm ettevõtet, kes temalt Eestis edasimüügiks gaasi ostsid. 2015. aasta esimeses kvartalis kasvas MG Leedust tarnimine ning moodustas 2015. märtsis 18% kogu Eestisse tarnitud MG-st. (Leedust ... 2015)

Leedust MG ostmine ja selle Eestis müümine tekitab OAO Gazprom gaasile Eestis konkurentsi ning sunnib hindu alandama, kuid autori hinnangul on varustuskindluse risk alles, sest 2015. aasta aprillis ei olnud veel tehnilistel põhjustel võimalik ostetud MG koguseid mööda gaasivõrku Leedust Eestisse transportida, kuigi vastavate lepingute ja kokkulepetega on Leedus ostetud gaasi Eestis müümine võimalik (Jefimov 2015). MG transportimisel Leedu LNG terminalist Eestisse on Leedus ja Lätis tehnilised kitsaskohad ning nende lahendamise tegeletakse. MG varustuskindluse seisukohast aga on Eestile oluline, et vajadusel oleks olemas kas tagavara Lätis asuvas Inčukalnsi maa-aluses gaasihoidlas või oleks tehniliselt võimalik vajaliku gaasi reaalne jõudmine Eestisse Leedust LNG terminalist. (Ibid.)

Venemaal toodetud MG on oma füüsikaliste ja keemiliste omaduste poolest väga hea kütus. MG koostisainete võrdlus näitab, et Urengoist pärit gaas on kvaliteetsem kui näiteks Saksamaa või Hollandi leiukohtadest pärit gaas (Maagaas Euroopas ...). MG negatiivset mainet ja üha halvenevat suhtumist MG kasutamisse on seostatud eelkõige asjaoluga, et seni on MG tulnud Venemaalt. Eestis ei ole MG kasutamise ajaloos olnud situatsioone, kus Venemaa oleks keeldunud gaasi transpordist Eestisse või ähvardanud sellega. Autor on seisukohal, et Eesti senine positiivne kogemuses ei kaitse aga kuidagi negatiivsete stsenaariumite eest tulevikus.

Jättes kõrvale gaasi päritolu ning varustuskindluse ja vaadates MG hinnakasvu, siis autor on seisukohal, et riigi majandusele on potentsiaalseks destabiliseerivaks ohuks iga kütuse liik, mille osakaal riigi energiabilansis on piisavalt suur, tarbijatel puuduvad kiired võimalused alternatiivkütuse kasutuselevõtuks ja mille hinda riik ei saa oluliselt ise mõjutada. MG võimalikke hinnašokke on analüüsinud oma töös Mejra Festic ja Sebastijan Repina, kes hindasid MG ootamatuid hinnatõuse potentsiaalseks ohuks Sloveenia majandusele, tõestades, et MG ootamatud hinnatõustud on nii otseseks kui kaudseks ohuks majandusele (2009,147).

1.5. Maagaasi kasutamist mõjutavad tegurid

Kui nõudlus on elastne, siis kauba kallinemine või asenduskaupade odavnemine vähendab reeglina tarbitava kauba nõudlust. Samuti võib tarbitava kauba kogusele negatiivselt mõjuda tarbijate sissetulekute muutus või ootuste muutus, ühiskonna poolse suhtumise halvenemine kauba tarbimisse ja kauba maine langus. Ka kaudsete maksudega on võimalik suunata tarbija käitumist. MG tarbimise vähenemise põhjuseks võib olla ka kriis maailma

majanduses ja selle mõju Eesti ettevõtetele. Erinevad tegurid võivad erinevatele tarbijagrupidel omada erinevat mõjujõudu.

MG kodutarbijate nõudluse sõltuvust MG hinnast analüüsinud Mark A. Bernstein ja James Griffin kirjutasid, et lühiajalises perspektiivis on kodutarbijate MG nõudlus väheelastne, muutudes elastsemaks pikaajalises perioodis. Paljudel MG tarbijatel on hinnatõusu korral võimalik lühikese perioodi jooksul reageerida vaid tarbimise vähendamisega, näiteks kasutades termostaate ja alandades temperatuure. Pikemas perspektiivis saavad tarbijad vahetada olemasolevad MG-l töötavad seadmed teist energiaallikat kasutavate või tõhusamate seadmete vastu. Töös tuuakse Ameerika Ühendriikide üldine MG kodutarbijate lühiajalise perioodi hinnaelastsus -0,12 ja pikaajalise perioodi hinnaelastsus -0,36. (Bernstein, Griffin 2005, 24)

Autori hinnangul varieerub erinevate tegurite tõttu hinnaelastsus eri regioonide ja riikide lõikes, kuid autoril ei õnnestunud leida Euroopas kodutarbijate MG tarbimise hinnaelastsuse kohta uurimusi.

Käesolevas töös uuritakse, kas MG tarbimise vähenemisel Eestis alates 2008. aastast võib põhjuslik seos olla MG aktsiisiga maksustamisega ja aktsiisimäära edasise tõstmisega. Aktsiisi tõus võib mõjutada MG tarbimist otseselt ja kaudselt. Otsene rahaline mõju avaldub tarbija kulutuste suurenemises, mis võivad mõjutada tarbimist vähendama. Kaudne mõju on seotud MG kui kütuse maine kahjustumisega. Aktsiisi tõusuga on kaasnenud erinevad artiklid, sõnavõttud ja arutelud meedia vahendusel, kus rõhutatakse aktsiisitõusu suurt protsenti, räägitakse vajadusest vähendada MG kasutamist ja sellega energiajulgeolekut tõsta. Samuti kirjutatakse varustustuskindluse ebakindlusest ja spekulieritakse võimalusega, et Venemaa katkestab Eestile gaasitarned (Viis .. 2014).

Käesoleva töö raames ei vaadata sissetulekute muutumise mõju MG tarbimisele, kuigi töö autor eeldab, et see mõju on olemas. Töö autori arvates seisneb sissetulekute muutuste mõju selles, et sissetulekute vähenedes tarbijad vähendavad küttekulutusi ja piiravad tarbitavat MG mahtu. Võimaluse korral minnakse ka üle odavamatele kütteliikidele. Samas eeldab kütteallika vahetamine investeeringut, mistõttu võib osutada, et just sissetulekute kasvamine mõjutab MG tarbimist negatiivselt, sest sissetulekute suurenemisel on võimalik vahetada seadmeid. Mõju analüüsimine eeldab täiendavat uurimust.

2. MAAGAASI AKTSIIS

2.1. Aktsiisimaksu olemus

Maksu olemust kirjeldatakse Eesti maksukorralduse seaduses (MKS) kui seadusega riigi või kohaliku omavalitsuse avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks või selleks vajaliku tulu saamiseks maksumaksjale pandud rahalist kohustust, mis kuulub täitmisele seaduse või määrusega ettenähtud korras ning millel puudub otsene vastutasu maksumaksja jaoks. Siit nähtub ka, et Eesti maksusüsteemi üks põhiline funktsioon on fiskaalne, saada riigile tulu. Autori hinnangul puuduvad Eesti riigil piisavalt suured raha eest realiseeritavad rikkuse allikad, nagu näiteks suuri nafta- või gaasimaardlaid omavatel riikidel. Oma looduskapitali säilitamine on ülioluline, mistõttu on maksutulu riigi peamine sissetuleku allikas ja seega on optimaalseima maksusüsteemi loomine riigi valitsusele oluline ülesanne. Lisaks riigile tulude andmisele peab maksusüsteem aitama saavutada teisi valitsuse poolt seatud eesmärke, olles sotsiaalne ja majanduslik korraldusvahend ning aidates mõjutada majandusprotsesse vastavalt riiklikes arengukavades kavandatud suundadele ja seisukohtadele.

Maksustamisel järgitakse Eestis, et maksusüsteem oleks efektiivne, õiglane, lihtne ja paindlik, kuid stabiilne (EML ...). Maks ei tohi muutuda trahviks, see tähendab rahaliseks karistuseks. Samuti ei tohi olla maksu kehtestamise eesmärgiks mingi teenuse või kauba tarbimise täielik lõpetamine nii nagu seda oli ajaloos ööbikumaksuks nimetama hakatud maksu eesmärk. Ööbikumaks kehtestati ööbikute laskmisele ja see oli nii kõrge, et see lõpetas ööbikute kütamise täielikult. Selle maksu kehtestamise tegelikuks eesmärgiks oligi saavutada olukord, kus seda maksu ei maksaks mitte keegi (Birk 1988, 15).

Makse võib liigitada erinevate tunnuste järgi. Siinkohal on toodud mittelõplik loetelu liigitusest ja liigituse lähtekohtadest, mis on koostatud autori ning Sadilov, Õun alusel:

1. Maksu kehtestamise pädevusest lähtudes – maksuseadustega sätestatud riiklikeks maksudeks ja omavalitsusüksuste poolt kehtestatud kohalikeks maksudeks.
2. Lähtudes sellest, kes kannab maksukoormust – otsesed maksud, mida maksab maksumaksja ja kaudsed maksud, mis lisatakse toote või teenuse hinnale ja mida maksab tarbija. Sõna kaudne viitab siinkohal asjaolule, et maksumaksja sissetulekut maksustatakse kaudselt.
3. Lähtudes perioodilisusest – ühekordsed maksud ja jooksvad maksud.

4. Lähtudes sellest, millel baseerub maksukohustus – tarbimismaksud, tulemimaksud ja omandimaksud.
5. Lähtudes maksukohustuse täitmise viisist – sissenõutavad maksud, kinnipeetavad maksud ja tähtajaliselt tasutavad maksud.
6. Lähtudes maksu kehtestamise eesmärgist – fiskaalsed ja lisaks fiskaalsele eesmärgile ka erieesmärgil kehtestatud maksud.

Aktiis on riiklik, kaudsete maksude hulka kuuluv tarbimismaks. Aktiisimaksu maksmise kohustus tekib perioodiliselt ja aktiisi makstakse seaduses sätestatud tähtajaks. Aktiisid kehtestatakse reeglina regulatiivsel eesmärgil (Lehis 2007).

Autor on samal seisukohal kui Claudio Fischer, kes toob välja 5 trendi kaudsete maksude kujunemisel: kaudsed maksud on pidevas muutuses, maksumäärad kasvavad, seadusandlus muutub väga kiiresti ja maksuametite vaheline koostöö kasvab (2014, 67).

2.2. Aktiisi seadusandlik regulatsioon ja selle ajalugu Eestis

Maksude kehtestamist ja kogumist reguleeritakse Eestis üldkehtiva hierarhilise regulatsioonide süsteemiga, kus kõige ülene on põhiseadus. Maksukorralduse seadus koondab endas kõikide maksude kohta käivad üldised ja ühtsed põhimõtted. Maksukorralduse seadus reguleerib enamuse maksuõiguse üldosa küsimustest, kuid mõnedes küsimustes, nagu näiteks menetlustähtaja arvutamine, viidatakse ka tsiviilõiguse üldiseid põhimõtteid sätestavale Tsiviilseadustiku üldosa seadusele. Maksuseadus on seadus, millega sätestatakse konkreetne maks ja menetlustoimingute erisused. Enamus aktiisiga seonduvaid sätteid, välja arvatud pakendiaktiisiga seonduvad, on ühendatud Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktiisi seadusesse (ATKEAS). Vastavalt ATKEAS-s sätestatule loetakse Eestis aktiisikaubaks ja maksustatakse aktiisiga alkohol, tubakatooted, kütus ja elektrienergia. Kütusena kasutatav MG on ATKEAS-e mõistes maksuobjekt ja maksustatakse aktiisiga. See tähendab, et aktiisiga maksustatakse see MG, millest toodetakse soojust hoonete kütmiseks või tehnoloogiliste protsesside jaoks. Aktiisist on vabastatud MG, mida kasutatakse mineraloogilises protsessis või muul otsatarbel kui kütteenähtena. Topelt maksustamise vältimiseks on aktiisist vabastatud ka see gaas, mida kasutatakse elektri tootmiseks ja MG edastamiseks. MG-st soojuse ja elektrienergia koostootjal tekib maksukohustus selles ulatuses, mida kasutati MG-st soojuse tootmiseks. MG aktiisimäär on sama kodutarbijatele ja tööstustarbijatele. Aktiisivabastusi ega

määra vähendamist ei ole MG kütusena kasutamisel rohkem ette nähtud kui ainult eelpool nimetatud mineraloogilises protsessis ja elektri tootmisel. MG aktsiisiga seotud ATKEAS-e sätted koos autori kommentaaridega on toodud lisas 8.

MG kasutamist kütteainena hakati Eestis maksustama 1.01.2008. aastal. MG aktsiisi määraks kehtestati nii kodu- kui tööstustarbijatele 157 krooni 1 000 m³ MG kohta, mis võrdus 0,3 euroga ühe MG-st saadava energiaühiku GJ kohta. EL-i kohustuslik MG minimaalne aktsiisimäär kodutarbijatele oli 0,3 ja tööstustarbijatele 0,15 eurot GJ kohta.

Järgmised MG aktsiisiga maksustamist puudutavad seaduse muudatused jõustusid 1.01.2009. a. Aktsiisimäära nende muudatustega ei tõstetud. Taas tõsteti MG aktsiisimäära 1.07.2009.a jõustunud ATKEAS-e muudatusega ja aktsiisimääraks sai 367 krooni 1 000 m³ MG kohta s.o 0,7 eurot GJ kohta.

2014. aasta suvel vastu võetud seaduse muudatustes sätestati MG aktsiisimäära tõus kolmel järjestikkusel aastal 20% võrra. Eelnõule ei eelnenud väljatöötamiskavatsust, kuid seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus ei ole nõutav, kui eelnõu menetlus peab olema põhjendatult kiireloomuline (Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri, § 1 lg 2). Alates 1.01.2015.a hakkas kehtima aktsiisi määr 28,14 eurot 1 000 m³ kütusena tarbitud MG kohta, alates 2016. aasta 1. jaanuarist on aktsiisimäär 33,77 eurot ja alates 2017. aasta 1. jaanuarist on aktsiisimäär 40,52 eurot 1 000 m³ kohta.

Aktiis on seotud ka käibemaksuseadusega, mille kohaselt arvatakse kauba või teenuse maksustatava väärtuse hulka ka kõrvalkulud ja maksud (Käibemaksuseadus, § 12, 6¹). Sellest tulenevalt aktsiisiga maksustatavate kaupade maksustatava väärtuse hulka kuulub ka aktsiis.

MG impordi, ülekande, jaotamise ja müügiga seonduvaid tegevusi gaasivõrgu kaudu reguleerib MGS. MG mõõtmisega seonduvat reguleerib lisaks MGS-le ka mõteseadus. Valdkonda reguleerivad veel erinevad määrused nagu näiteks valdkonna eest vastutava ministri poolt vastuvõetud gaasikoguste energiaühikutesse teisendamise meetodika.

Euroopa Liidus reguleerivad aktsiisiga maksustamist mitmed erinevad direktiivid, mille eesmärk on liikmesriikide aktsiisialaseid õigusakte harmoniseerida. EL-i õigus sätestab liikmeriikidele aktsiisiga maksustamise põhimõtted, põhielemendid ja miinimumtasemed. Energimaksustamise direktiivis 2003/96/EÜ on toodud EL-is kehtiv aktsiisi alammäärade süsteem. Nõukogu direktiiv 2008/118/EÜ puudutab alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi ja reguleerib aktsiisiga maksustatava kauba üldist korraldust ja aktsiisikauba valdamist, liikumist

ning järelevalvet. Euroopa õigusraamistikus ei nähta ette aktsiiside täielikku ühtlustamist ja iga liikmesriik võib ise otsustada nii maksu kui maksumäära ja kehtestada maksuerisusi.

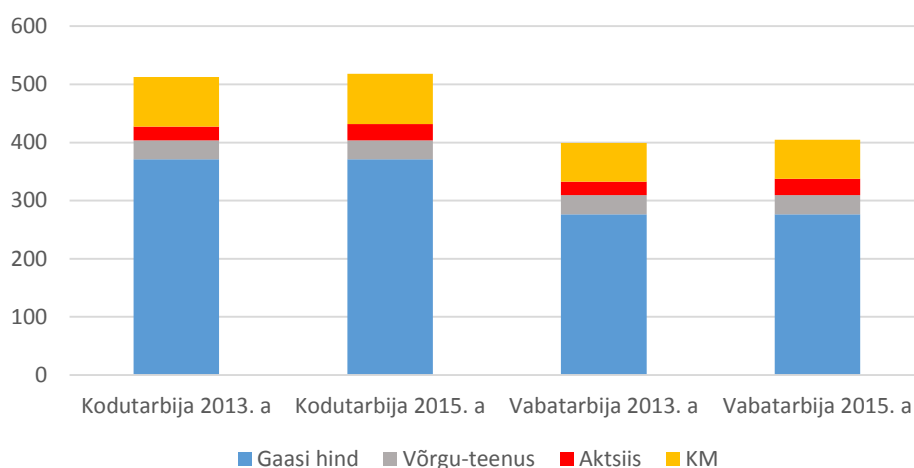
Aktsiisi määr Eestis ei sõltu otseselt ei kütuse energeetilisest väärtusest, põlemisel eralduvatest kahjulikest ühenditest ega CO₂ heitekogusest. Autori arvates võiks arvestades Eesti ja EL-i kliima- ja energiakasutuse poliitikat ning vajadust vähendada süsinikdioksiidi koguseid, aktsiisimäär olla otseses sõltuvuses sellest, mitu tonni CO₂ eraldub ühe MWh tootmisel ning milline on kahjulike eriheitmete hulk. See aitaks kaasa keskkonna parandamisele ja globaalse soojenemise piiramisele. Amela Ajanovic soovib muuta kütuse CO₂ heitmetest sõltuvusse transpordis kasutatava kütuse aktsiisimäär, arvestades, et veerand kogu kasvuhoonegaaside kogusest pärineb just transpordisektorist (2013, 736). David Pierce ütleb, et gaasi, söe ja nafta aktsiisiga maksustamise määr peaks kindlasti olema erinev, sest nende kütteenete süsiniku sisaldus on erinev ning analüüsib oma töös süsiniku sisaldusel põhinevat aktsiisi kui globaalse kliimasoojenemise poliitika ühte pehmet meedet (1991, 945).

2.3. Maagaasi aktsiisi mõju maagaasi lõpphinnale

Alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas 24.05.2007. a hinnati, et MG aktsiisi kehtestamine 10,03 eurot 1 000 m³ kütteenena tarbitud MG kohta ehk 1,08 eurot MG ülemise kütteväärtuse MWh kohta, tõstaks kodutarbijale MG hinda 3,5%. Äritarbijale müüdava gaasi hinnatõusuks hinnati ligikaudu 6%. Seletuskirjas toodud hinnangute kohaselt tõuseks MG-st soojuse tootmisel soojuse hind 3%, mis ei mõjutaks MG kasutamist soojuse tootmiseks. (Seletuskiri ... 2007, 14)

Seletuskirjas toodud hinnangud tuginesid energiatoodete maksustamise uuringule, milles uuriti MG aktsiisiga maksustamise fiskaalseid- ja keskkonnamõjusid ning mõjusid ettevõtlusele ja inimeste toimetulekule. Uuringust selgus, et soojuse tootmiseks kasutatava MG osakaalule aktsiisimaksud olulist mõju ei avalda (Energiatoodete 2006, 26).

MG aktsiisimäär tõusis 2015. aastal 20% võrra ja oli 2015. aasta aprilli seisuga 28,24 eurot kütteenena tarbitud MG 1 000 m³ kohta, moodustades keskmisest lõpphinnast kodutarbijale ligikaudu 5% ja vabatarbijale 7%. MG lõpphinna komponentide osakaalusid 2013. aastal ja 2015. aastal illustreerib joonis 4, millelt on näha, et enne ega pärast 2015. aasta aktsiisitõusu ei olnud aktsiisi osakaal lõpphinnas olulise suurusega.

Joonis 4. Maagaasi hinnakomponendid 2013. a ja 2015. a, (€/1000 m³)

Allikas: (Autori koostatud AS Eesti Gaas avalike andmete alusel (vt Lisa 9))

Valitsuse kava kohaselt tõstetakse aktsiisimäära 20% võrra ka 2016. ja 2017. aastal. Kolmel aastal 20% aktsiisimäära tõstmine, tõstab aktsiisimäära kokku ligikaudu 73%, sest arvestada tuleb, et tõus on geomeetriline. Autori hinnangul moodustab aktsiis 2017. aastaks kodutarbijale MG lõpphinnast ligikaudu 8% ja tööstustarbija hinnast kuni 10%. Seda vaid eeldusel, et MG hinna teised komponendid jäävad 2015 aprilli tasemele.

2014. aasta juunis algatatud ATKEAS-e muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas hinnati, et MG aktsiisimäära tõusu mõju hinnale on väike - aktsiisi 20% võrra tõstmise tagajärjel kasvab kodutarbija hind 2015. aastal 1,1% ja vabatarbija hind 1,4% võrra. Ka aastatel 2016 ja 2017 aset leidvad aktsiisitõusud mõjutavad hinda igakordselt ligikaudu samas suurusjärgus.

Seletuskirja lisa 3 tunnistati, et mõjuanalüüsi ei tehtud, sest aktsiisitõusu ei loeta hüppeliseks ja selliste negatiivsete mõjudega, mis eeldaksid põhjaliku teaduslik-majandusliku mõjuanalüüsi läbiviimist (Seletuskirja lisa ... 2014, 2). Üheselt ei ole defineeritud, millist maksutõusu lugeda hüppeliseks. Autori seisukoht on, et see sõltub taustsüsteemist, maksu osakaalust toote lõpphinnas, maksumäära esialgselt tasemest ja aktsiisimäära protsentuaalsest tõusust. Bulgaarias näiteks tõusis MG aktsiisimäär 1.01.2014 varasemaga võrreldes kuue kordseks, jäädes siiski samas Euroopa Liidu kehtestatud miinimumtasemele (Fischer 2014, 67). Autori hinnangul ei anna Bulgaaria näitel selle tõusu suurus ega ka see, et määr on võrdne EL miinimumiga, piisavalt infot otsustamiseks, kuidas mõjutas tõus MG-d tarbivaid ettevõtteid.

Autori hinnangul jääb Eestis peale 2017. aasta aktsiisitõusu aktsiisi osakaal MG lõpphinnast kõikidele tarbijatele alla 10%, mis praeguste andemete järgi on Euroopa keskmisest tasemest veidi kõrgem. EL-i riikidest suurim maksude osatähtsus MG lõpphinnas oli Taanis, kus osakaal oli üle 52% (Raudjärv 2011, 58).

2.4. Maagaasi aktsiisiga maksustamise eesmärk

Maksu- ja tollipoliitika kuulub rahandusministeeriumi tegevusvaldkondade hulka. Valitsus on selgelt sõnastanud oma maksupoliitika eesmärgi ja suunad. Rahandusministeeriumi kodulehel kirjutatakse: Valitsuse eesmärk on maksude osalise ümberorienteerimise abil nihutada maksukoormus tulu maksustamiselt tarbimise, loodusvarade kasutamise ja keskkonna saastamise maksustamisele. Samas püütakse süsteem hoida lihtsa ja läbipaistvana, võimalikult väheste erandite ja erisustega. (Maksud ...)

Vabariigi Valitsuse tegevuskava kohaselt seisab Vabariigi Valitsus energiasõltumatus suurendamise eest. Sama seisukohta rõhutatakse Eesti energiamajanduse arengukavas aastani 2030 (Möldre 2014, 16). Arvestades Vabariigi Valitsuse eesmärke ja Eesti suurt sõltuvust ühest tarnijast, peaks autori hinnangul MG aktsiisiga maksustamine, kui üks maksupoliitika osa, aitama saavutada energiasõltumatus suurendamise eesmärki.

Muudatused ATKEAS-es, mis sätestasid MG aktsiisiga maksustamise, jõustusid alates 1.01.2008.a. Muudatuse üks eesmärk oli viia Eestis kehtivad aktsiisimäärad 2007. aastal EL-is kehtinud aktsiisimäärade miinimumtasemega vastavusse. Muudatuse teine eesmärk oli palju laiem ja puudutas Eesti liitumist eurotsooniga ning Maastrichti konvergensikriteeriumides sätestatud nõuete täitmist inflatsiooni osas. 2007. aasta mais saadeti Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna poolt Riigikogule menetlemiseks seaduseelnõu, mille selgitavas tekstis öeldi, et aktsiisi tõstmine suurendab aastatel 2008-2009 riigi poolt tekitatavat inflatsioonisurvet ning muudab selle surve möödumisel, aastal 2011, hinnastabiilsuse kriteeriumi täitmise tõenäolisemaks (Seletuskiri ... 2007,1). Eelnõus selgituses rõhutati ka MG aktsiisiga maksustamise vajadust tulenevalt fossiilsete kütuste võrdse kohtlemise põhimõttest ja aktsiisiga mittemaksustatud taastuvate kütuste eelise tõstmiseks ning energiabilansis osakaalu suurendamiseks (Ibid., 12).

2008. aastal, kui kehtestati MG aktsiis, oli kavas koos täiendava käibemaksu laekumisega aastaga riigikassasse koguda MG aktsiisi laekumisest 7,25 mln eurot (Lelumees

2007, 4). Planeeritud MG aktsiisi laekumine moodustas riigieelarvesse kavandatud kütuseaktsiisi laekumisest 2,2%.

Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna peaspetsialist Lauri Lelumees sõnastas töö autorile oma seisukohad MG aktsiisitõusu eesmärkide osas: „Kehtiv aktsiisimäär MG-le oli ja endiselt on energiasaldust arvestades oluliselt madalam kui kergele kütteõlile kehtiv aktsiis, samuti on MG osakaal soojuse tootmiseks kasutatavatest kütustest ca 40% - seega on meil arvestatav energiasõltuvus Venemaalt imporditavast MG-st. Aktsiisi tõstmise eesmärgiks oli vähendada energiasõltuvust Venemaalt imporditavast MG-st (energiajulgeoleku aspekt), vajadus suurendada taastuvate energiaallikate kasutamist ning vähendada kahjulike kõrvalmõjudega fossiilsete kütuste tarbimist. Aktsiisi tõstmine aitab riigieelarve tulusid suurendada.“ (Lelumees 2015)

Sarnaselt kirjeldati MG aktsiisi puudutavate 2014. aasta seadusemuudatuste eesmärki ka eelnõu seletuskirjas (Seletuskiri ... 2014, 4).

2015. aastal planeeritakse MG aktsiisimäära tõusust lisanduva tuluna riigieelarvesse koguda täiendavalt 2,8 miljonit eurot (Kes ...). Lõpptarbijale rakendub aktsiisile lisaks käibemaks, seega tuleb täiendav riigikassa tulu veel ka käibemaksust.

Kokku on kütuseaktsiisi Eesti riigi 2015. aasta eelarves kavandatud koguda 424 tuhat eurot, millest esimese kolme kuuga on laekunud 99,6 tuhat eurot ja aasta plaanist on täidetud 23,5%. 2015. aasta esimese kolme kuu võrdlus 2014. aasta sama perioodiga näitab, et kütuseaktsiisi kolme kuu laekumine on 7,6% kõrgem kui aasta varem. (Maksulaekumised 2015)

Kütuse aktsiisi kehtestamise eesmäärke ja aktsiisi mõju ühiskonnale analüüsid on varasemates töödes jõutud erinevatele järeldustele. Rumeenia näitel tehtud uurimistöös järeldati, et kokkuvõttes mõjutab kütuse aktsiis negatiivselt nii tootjaid, tarbijaid kui kogu ühiskonda tervikuna, sest tarbija saab suurema raha eest vähem heaolu, väheneb toote müüja kasum, tootega kaubeldav kogus ja kogu ühiskonna heaolu (Mihaila, Isachi 2014, 216). Autor ei jaga seda seisukohta ning on sama meelt nende maksuteoreetikute ja praktikute, kelle hinnangul võibki aktsiisi tõstmise üheks eesmärgiks olla aktsiisialuse kauba tarbimise vähendamine selleks, et vähendada konkreetse kauba tarbimisega kaasnevat negatiivset mõjusid ning selle kaudu ühiskonna üldise heaolu suurendamine.

3. MAAGAASITURU OSAPOOLTE HINNANGUD AKTSIISI TÕUSU MÕJUST TARBIMISELE

3.1. Uuringu meetoodika ja valimi kirjeldus

Käesolevas bakalaureusetöös kasutati kombineeritud andmete kogumise meetodeid. Üheks kasutatavaks andmete kogumise meetodiks oli poolstruktureeritud intervjuu. Käesoleva töö autor valis kvalitatiivseks uuringu meetodiks poolstruktureeritud intervjuu, sest eeldas, et käsitletava teema kohta tuleb palju erinevaid vastuseid, mida soovitakse täpsustada. Intervjuu valikut toetas ka asjaolu, et autor hindas, et intervjuueeritavad on tippjuhid, kes soovivad rääkida antud teemal ning kes omavad teema kohta nii laialdasi teadmisi kui ka oma arvamusi ja annavad asjatundlikke hinnanguid. Vastajatelt põhjalike selgituste saamiseks ja nende seisukohtade välja selgitamiseks oli autori hinnangul kõige sobivam poolstruktureeritud intervjuu. Intervjuu käigus kogutud andmete analüüs aitas autoril lahendada uurimisprobleemi ning selgitada välja, kas MG kütteenaina tarbimise maksustamine mõjutab tarbijat MG kasutamist vähendama ning kui ei mõjuta, siis mis mõjutab ning mis on turuosaliste hinnangul aktsiisimäära tõstmise eesmärk.

Uurimisprobleemi lahendamiseks pidas autor oluliseks saada maagaasituru erinevate osaliste hinnangud MG aktsiisimäära tõstmise eesmärkidele ja sellele, kas MG aktsiisimäära tõstmine mõjutab MG tarbimist. Seetõttu valiti intervjuueeritavateks maagaasituru erinevate turuosaliste esindajad. Arvestades, et turg toimib seaduses sätestatud reeglite raames, siis valiti intervjuueeritavateks ka seaduse koostaja esindaja ja energiaõiguse advokaat.

Maagaasi turg on Eestis alles kujunemas ja puudub veel reaalselt tegutsev gaasibörs. 2012. aastast alates on aga turul toimunud suured muutused, muuhulgas on eraldatud MG müüjast MG põhivõrk ja turule on tulnud uued MG Eestisse tarnijad. Töö autori seisukoht on, et Eestis võis 2015. aasta alguse seisuga MG turuosalisteks lugeda järgmisi isikuid:

- Eestisse gaasi müügiks tooja – EL-st tarnija või väljastpoolt EL-i gaasi importija;
- Eestis gaasi edasimüüja;
- gaasi ülekande- ja süsteemioperaator;
- jaotusvõrgu ettevõtja;
- tööstustarbija;
- kodutarbija.

Alljärgnevalt on toodud igast turuosalise grupist intervjueeritava valiku kriteeriumid.

MG Eestisse importimiseks oli 2015. aasta märtsi alguse seisuga kehtiv luba neljal ettevõttel, kellest üks ei olnud veel aktiivselt tegutsenud ja ühe tegevus oli peatunud. Kahe aktiivse turuosalise esindajad valiti intervjueeritavate hulka, kellega intervjuu läbi viia. Mõlemad müüsid Eestis gaasi ka lõpptarbijale, mitte ei olnud ainult MG maaletoojad.

MG ülekandevõrgu- ja süsteemioperaator on vastavalt MGS-le Eestis vaid üks ettevõtte ja selles üle üheksa aasta juhatuse esimehe ja tegevjuhi kohal töötanud isik andis intervjuu.

Ligikaudu 80% jaotatavast MG-st edastas tarbijatele suurim jaotusvõrgu ettevõtte, kelle juhiga viidi läbi intervjuu. Intervjuu viidi läbi ka kontserni, mis tegutseb aktiivselt MG turu arendamisel, mis omab jaotusvõrku ja mille grupi ettevõtted müüvad gaasi, esindajaga.

Tööstustarbijad, mille esindajad paluti intervjuud andma, ei moodustanud ei arvuliselt ega turuosa poolest enamusosa tööstustarbijatest, kuid intervjueeritavate hulka valiti nelja erineva spetsiifikaga tööstusettevõtete, sealhulgas soojatootja, tööstusettevõtte ja põllumajandusettevõtte esindajad. Kahe ettevõtte juhid küll nõustusid intervjuuga, kuid ei lubanud vastuseid seostada oma nime ja ettevõttega, mistõttu nende nimesid töös ei nimetata, vaid viidatakse Ettevõtte 1 ja Ettevõtte 2.

Seaduste looja esindajaks valiti Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna peaspetsialist, kes on teemaga tegelenud alates MG aktsiisiga maksustamise alustamisest Eestis ja on autori hinnangul kõige pädevam andma selle teemalisi selgitusi.

Lisaks valiti turu osapooltest sõltumatuks hinnangu andjaks energiaturu tippadvokaat. Intervjuude transkriptsioonid on toodud lisades 10 kuni 19 ja märksõnad lisas 20.

Kodutarbijate grupi hinnanguid selgitati kvantitatiivse uuringuga. Andemete kogumise meetodina kasutati ankeetküsitlust. Ankeetküsimustik oli koostatud töö autori poolt. Enamuse moodustasid standardiseeritud küsimused ette antud valikvastustega, kuid mõned küsimused võimaldasid vastata vaba tekstiga ning nende eesmärgiks oli saada vastaja arvamustest ja hinnangutest veelgi paremat ülevaadet. Küsimustik koos kaaskirja ja kodeeritud vastustega on toodud lisades 21 kuni 24.

Konkurentsiameti andmetel on kodutarbijate arv Eestis ligikaudu 41 tuhat. Valimi võtmise meetod oli mittetõenäosuslik valik, konkreetselt mugavusvalim ning lumepallivalim. Küsitlust levitati paber kandjal ühes MG tarbimis-piirkonnas, postitades küsitluslehed koos makstud vastuse ümbrikuga postkastidesse. Vastajate protsent oli üliväike, mistõttu edasi jagati küsitlust elektronkirja teel, eelnevalt vastajaid telefoni teel sellest

informeerides ning lõpuks jagati suhtlusvõrgustiku vahendusel interneti keskkonnas täidetava küsimustiku linki koos kaaskirjaga. Vastajad saatsid ja jagasid linki edasi oma tuttavatele. Kokku oli vastanute arv 61, kellest põhiosa moodustasid interneti keskkonnas vastanud. Küsimustiku sellisel kujul läbiviimise nõrkusteks olid autori hinnangul vead täitmisel, kontrolli puudumine selle üle, kes vastab ja mittetõenäosuslik valim, mis võib põhjustada nihkeid. Autor on teadlik, et mugavusvalimid võivad osutada mitteesinduslikeks. Arvestades, et valim ei võimalda representatiivset uuringut, ei paku autor ja rangeid hinnanguid üldkogumi kohta, vaid hindab, et antud uuringust selgusid kodutarbijate käitumisviisid, hoiakud ja hinnangud, mida ei pruugi tõenäosusliku valimi alusel tehtav teaduslik uurimus kinnitada. Tugevusteks hindas autor, et vastajatel oli lihtne ja mugav vastata. Interneti teel levitatava küsimustiku korraldamine võttis autorilt kõige vähem nii ajalist kui rahalist ressursi, mahtudes bakalaureusetööle vastavatesse raamidesse. Interneti keskkonnas vastajate vastused kogunesid andmebaasi, mis vähendas ka andmete sisestamisest tulenevaid vigu.

Kodutarbijatelt saadud vastused koondati ühte andmebaasi, andmed kodeeriti ja koostati sagedustabelid, mida järelduste tegemiseks analüüsiti. Andmete töötamiseks kasutati arvutiprogrammi MS Excel.

Kvalitatiivsetest andmeanalüüsi meetoditest kasutas autor veel dokumendivaatlust. Autor uuris Eesti ja naaberriikide seadusandlust, erinevate MG turuosaliste aruandeid, meetodikaid, kavasid ja muid materjale, analüüsis saadud andmeid ja tegi järeldused.

3.2. Maagaasi maaletoojate esindajate hinnangud

Esinedes 14.mail 2014. a Tallinnas toimunud transiidikonverentsil, ütles Eesti gaasiturul suurima müügiettevõtte ja MG maaletooja AS Eesti Gaasi juhatuse esimees Tiit Kullerkupp, et MG aktsiisi tõus 20 protsenti järgneval kolmel aastal annab gaasi tarbimise vähenemisele olulise tõuke. Aasta hiljem kommenteeris teemat töö autorile antud intervjuus AS Eesti Gaas juhatuse liige Raul Kotov. Kotovi hinnangul mõjutab MG tarbimise langust enim riigi poliitika kohalike kütuste kasutamise toetamiseks, mis toob kaasa ümberkorraldused tootmises ja kütteseadmete vahetused. Aktsiisi otsesest rahalist mõju läbi MG hinna tarbimise mahtudele hindas Kotov seni väheoluliseks. Senisest otsesest rahalisest mõjust olulisemaks pidas Kotov teadaolevat aktsiisimäära tõstmise plaani. Kotov hindas, et gaas on konkurentsivõimeline sama kasutusmugavust pakkuvate kütustega. Küsimusele, mis mõjutavad tema hinnangul selle

kliendi, kes veel ei tarbi gaasi, tänast valikut küteliigi osas, nimetas Kotov valikut mõjutavad teguritena hinda, kasutusvõimaluse olemasolu, investeringuid, riigi poliitikat ja varustuskindlust. (Kotov 2015)

Alates 2015. aastast toob Eestisse MG ka Alexela Group'i kuuluv ettevõtte Reola Gaas. Oma hinnangutest MG aktsiisi mõju kohta MG turule ja tarbimisele rääkis Alexela Group'i esindajana Jaak Urm. Urm on Alexela Group'i kui katusorganisatsiooni ühtsesse struktuuri kuuluva AS Alexela Energia juhatuse liige ja tegevjuht. Alexela Group on MG turuga seotud ka teistes rollides, sest gruppi kuuluvad ka MG jaotuse ja edasimüügiga tegelevad ettevõtted.

Urm rõhutas esmalt, et kõik turuosalised vajavad riigipoolset selget väljaütlemist, kas gaas on Eestis ebasoovitav kütteaine või mitte. „Kui me teaksime, et riiklik poliitika on gaasitarbimise vastu, siis me ajaksime hoopis teist äri ja teistmoodi. Ja ma ei pea siinkohal silmas seda, et riiklik poliitika on Vene gaasi vastu. On jäänud tunne, et gaasiärile ja gaasitarbimisele ollakse riiklikult vastu, sõltumata gaasi päritolust.“ (Urm 2015)

Aktiisi tõusu mõju MG tarbimisele hinnates tõdes Urm sarnaselt Kotovile, et senine aktsiisi tõus ei ole MG lõpphinda mõjutanud sellisel määral, et see omaks mõju tarbimise mahule. Aktiis on ka enamusel teistel kütustel, välja arvatud taastuvenergiad. Küll aga puudub Urmi sõnul klientidel vajalik kindlus tuleviku suhtes, et investeerida MG kasutamisse. Urm näeb ka klientide ebakindluse allikana eelkõige teadmatust. Ta ütleb, et kliendid, kes soovivad liituda MG võrguga, kalkuleerivad väga tõsiselt sisendit ja küsivad tuleviku hinnaprognoozi ja sealhulgas ka aktsiisi prognoosi. Samuti käituvad need, kes vahetavad kütteallikat või kaaluvad vahetamist. Seega mõjutab nende tänaseid otsuseid mitte see, mis täna on selle teenuse hind vaid mis on tulevikus selle teenuse hind. Täna otsused aga mõjutavad MG tarbimist tulevikus. Urm hindab, et MG hind on täna veel täitsa konkurentsivõimeline teiste kütustega aga tarbijad pelgavad MG, sest nad ei tea millised on riiklikult järgmised käigud. Urm näeb oma igapäevases töös, et tarbijatel on kartus, et vastuvõetud aktsiisi tõus kolmel järjestikkusel aastal ei pruugi olla ühekordne hüpe, vaid neid võib tulla veel ja need võivad olla veel järsumad. „Ja just see tarbijate tänane kartus viib tarbimise langusesse tulevikus“, tõdeb Urm ning lisab siis: „ja kellel on siis enam vaja seda terminali või toru kui tarbimist enam ei ole.“ (Urm 2015)

Töö autori seisukoht on, et investeerimisotsuste tegemiseks energeetika sektoris, vajavad investeringute otsustajad riigi poolt selgelt väljendatud seisukohta, kas valitsus soovib MG tarbimise jätkuvat vähenemist ka siis kui tarneallikad oleks mitmed ja varustuskindlus tagatud.

3.3. Maagaasi võrguettevõtjate esindajate hinnangud

AS Gaasivõrgud on suurim jaotusvõrgu ettevõtte Eestis. AS Gaasivõrgud juhatuse liige ja tegevjuht Roman Bogdanovitš hindas MG tarbimise kõige suuremaks mõjutajaks MG enda hinda, sest Eestis kehtestatud naftahinna põhine gaasihind ei anna tarbijale kindlustunnet tuleviku suhtes ning tarbija ei tea, mis saab gaasi hinnast aasta pärast (Bogdanovitš 2015).

Samale seisukohale jõudis autor dokumendianalüüsi järel (vt lk 11).

Teise olulise MG tarbimist vähendava tegurina nimetas Bogdanovitš riigipoolseid toetusi teistele kütustele. Erinevad toetusmehhanismid mõjutavad Bogdanovitši sõnul just eelkõige kaugkütte sektorit. „Dotatsioon selles sektoris kohalikele kütustele on küllalt suur ja see mõjutab MG mitte valima. Kui rääkida teistest sektoritest, siis seal on tegurid veidi teised,“ ütles Bogdanovitš ja täpsustas: „Teistes sektorites MG kasutamist mõjutavad lisaks MG enda hinnale ka teised hinnaosad nagu võrguteenuse hind ja aktsiisi suurus. Väiksemad ettevõtted on olulisemalt tundlikumad sellistele hinnamuutustele nagu see viimane aktsiisi tõus, sest nende jaoks tuleb see kasumi arvelt, mis sageli on niigi kriitilise piiri peal. Ettevõttel väga raske leida, mille arvelt kompenseerida kulude tõusu.“ Bogdanovitš tõi välja, et võrguteenuse hind on otseselt seotud tarbimise mahtudega ja tarbitavate koguste vähenemisel kui osa tarbijaid läheb üle teise kütuse kasutamisele, on võrguettevõtja sunnitud oma tegevuskulude katteks võrguteenuse hinda tõstma. See aga vähendab omakorda tarbimist. Aktsiis moodustab kodutarbijal hinnast alla 10%, ning aktsiisi tõus ei ole kodutarbija jaoks märgatav, arvas Bogdanovitš ning kordas veelkord, et väiksemate vabatarbijate jaoks see nii ei ole. „Neil on reeglina gaasi kulud suurema osakaaluga kogukuludest, aktsiis moodustab MG lõpphinnast suurema osa ja selle tõus sõõb otseselt ettevõtja niigi väikest kasumit. Bogdanovitš usub, et See aga, kes kaalub praegu, kas valida MG või pelletiküte, teeb aktsiisist lähtudes valiku pelleti kasuks, sest pellet ja MG on sarnase mugavustasemega, arvestades nende lõpphinda ja vajalikke investeeringuid sama kallid, kuid aktsiis annab eelise pelletile. (Bogdanovitš 2015)

Bogdanovitš juhtis tähelepanu MG aktsiisi ja keskmise võrguteenuse hinna omavahelisele proportsioonile öeldes: „Need ei ole ju tasakaalus. Mõnes võrgupiirkonnas jääb võrguteenuse hind juba praegu allapoole aktsiisimäära. Siin on midagi väga valesti.“

Autori hinnangul MG lõpphinnas maksude osakaal ei ole ebamõistlikult suur, kuid uurimist vajaks, kas MG hind ja võrguteenuse hind on õiges tasakaalus. Elektrilevi andmetel moodustab näiteks Eestis elektri võrguteenuse hind kuni 40% lõpphinnast (Mida kliendid ... 2014). Eraldi uurimuses võiks võrrelda ja analüüsida naaberriikide MG lõpphinna

proportsioone, kuid autori kogutud andmetel sisaldavad näiteks Leedus ja Soomes MG võrgutasud püsitasu komponente ning hinnakirjades on palju erisusi, mida tuleb võrdlusel arvestada.

Küsimus, milline oli tema hinnangul MG aktsiisi tõstmise eesmärk, vastas Bogdanoviš, et tema hinnangul oli tegemist ainult riigikassa täitmise eesmärgiga, arvestamata kaugemate tagajärgedega ning põhjendas: „Kütuse aktsiisid on suunatud reeglina keskkonna parandamiseks, kuid seda meedet MG aktsiisiga ei saavutata, sest MG on puhas kütteliik, mis ei reosta ega kahjusta keskkonda. Praegu tehakse otsus aktsiisitõusuks lähtudes riigikassa tänase täitmise eesmärgist aga aktsiisitõusu mõju on ju pikaajaline. Praegu tehtud aktsiisitõusu otsuste tulemused ilmnevad mitu aastat hiljem kui avastatakse, et mingi majandussektor on välja surnud või kolinud teise riiki ja inimeste töökohad on vähenenud. Riik kaotab ka teistes maksudes, sest kõik on omavahel seotud.“

MG aktsiisi tõusu pikaajalisele negatiivsele mõjule osutas ka üheksa aastat MG ülekandevõrgu operaatori AS EG Võrguteenus juhatuse esimehena ja tegevjuhina tegutsenud Sergei Jefimov, kelle hinnangul aktsiisimäära tõstmine süvendab MG kasutamise juba niigi langevat trendi. „Maagasi aktsiisi järsk tõus on piltlikult öeldes just see piisk, mis kallutab tarbimist tasakaaluasendist languse poole ja omab pikaajalist mõju kogu gaasimajandusele Eestis“ ütles Jefimov ning lisas, et MG tarbimise vähenemine muudab küsitavateks selliste regionaalselt oluliste projektide nagu Balticconnector ja regionaalse LNG terminali realiseerumise. „Kui ei ole enam piisavalt tarbimist, siis pole need projektid enam majanduslikult jätkusuutlikud. Aga just nende projektide elluviimisega tõstaksime nii Eesti regionaalset julgeolekut kui ka konkurentsivõimet.“ Küsimusele, mis mõjutab MG tarbimist Eestis, vastas Jefimov, et tema hinnangul mõjutab nii kodutarbijate kui ettevõtjate otsuseid MG tarbimist vähendama eelkõige MG negatiivne maine ja poliitikute avalikud negatiivse tooniga seisukohad MG kasutamise osas. „Gaasiaktsiisi hüppeline tõus kui fakt ise ja selle põhjendused mõjuvad MG tarbimisele rohkem negatiivsena kui tegelik rahas väljenduv hinnatõus. See annab tarbijatele signaali gaasi mitte usaldamiseks ja mitte kasutamiseks,“ ütles Jefimov ja lisas siis, et on murelik kuna tarbimise edasisel olulisel vähenemisel ei ole mingist hetkest enam gaasiinfrastruktuuri ülalpidamine ega arendamine turutingimustel võimalik. (Jefimov 2015)

Autor on seisukohal, et tarbimise langus mõjutab võrguteenuse hindu. Autori hinnangul käivitab MG tarbimise vähenemine ahelreaktsiooni, milles vähenev tarbimine mõjutab võrguettevõtjaid hindu tõstma, et katta ära võrguettevõtja põhjendatud kulud (vt ka lk 11), sest gaasivõrgu hoolduskulud on püsikulu iseloomuga ning ei vähene oluliselt edastatavate MG

mahtude vähenemisel. Hinnatõus omakorda vähendab tarbimist, mis viib taas võrguteenuste hinnatõusuni. Aktsiisi otsene rahaline mõju ahelreaktsiooni käivitamiseks on liiga väike.

3.4. Maagaasi tööstustarbivate esindajate hinnangud

AS Grüne Fee on aastaringselt kurki, salateid ja maitserohelist katmikalal kasvatav ettevõtte. AS Grüne Fee on oma alal suurim tootja Eestis ja energiantensiivse ettevõtteks olid energia kulud 2013. aastal 3,8 miljonit eurot, millest kulud MG-le moodustasid 1,52 miljonit eurot ja 2012. aastal olid energiakulud kokku 3,9 miljonit eurot, millest kulud MG-le 1,82 miljonit eurot. Ettevõtte juhataja Raivo Külasepp ütles, et ettevõtte on teinud ümberkorraldusi, mis oluliselt vähendasid MG tarbimist. Ümberkorralduse põhjuseks on olnud MG-st ise toodetud soojuse ja elektri kallim hind võrreldes sisse ostetava hinnaga. Energeetiku kõrgharidusega juht rõhutas: „Kui on majanduslikult tasuvam elektrit või soojust osta, siis me nii ka teeme ja meil on võimalik naabrite käest osta elektrit ja soojust, kes toodavad odavalt kohalikust kütusest“. Siinkohal pidas Külasepp naabrite all silmas Tartu Fortumi kontserni katlamaja.

MG aktsiisi mõju uuriva küsimuse peale teeb Külasepp vestlusesse pausi ja toob siis näiteks Läti, kus on katmikaiandid üldse aktsiisist vabastatud, et seda tootmist mitte välja suretada. 2012. aastal aasta põllumeheks valitud Külasepp selgitab, et ei nõuaks aktsiisiga maksustamise erisusi kui seda teistel kellelgi ei oleks. „Ega me tahame ainult võrdseid tingimusi naabritega. Kui naabrid mingil põhjusel teevad erisusi ja see odavam toode jõuab meile müügile, no siis natuke imelik tundub, et meie, kes me ei tee siin kohapeal erisusi, ei suuda selle tõttu naabrite tootega meie omal turul konkureerida“. Külasepp lisab, et katmikaiandus on üldse väga suure maksukoormusega tootmisala Eestis. „Selles mõttes, et maksud on suured kuna tööjõukulud on suured ja energiakulud on suured ja mõlemalt makstakse riiklikke makse,“ ütleb Külasepp. (Külasepp 2015)

Aktiisimaksu erisustest tulenevad ebaõiglasel konkurentsitingimused Eesti ja Läti ettevõtjate vahel tõi välja ka AS-i Sagro juhataja Kalle Reiter, kes ütles: "Gaasiaktsiisi tahetakse tõsta veel kolm aastat järjest, see tõstab kokku kõvasti energiahinda, samas kui Lätis pole katmikaianduses üldse kütuseaktsiisi ja Soome aednikud saavad riigilt toetust. Niimoodi surutakse kohalik tomati ja kurgikasvatus vägisi tootmisest välja." (Aednikud ... 2015)

Autor uuris Euroopa komisjoni aktsiisitabeleid energiatoodete kohta, kus on toodud Euroopa Liidu liikmesriikide kehtivad aktsiisimäärad seisuga 1.jaanuar 2015 ning nende erisused. Eestis kehtiv MG aktsiisimäär on 1,8 korda kõrgem kui aktsiisimäär Lätis. Lisaks viidatakse, et MG kasutamisel katmikalade kütteks kohaldatakse Lätis erandit. (Excise ... 2015,51-54) Erandi täpsema sõnastuse leiab Läti aktsiisiseaduse punktist 6.1, mis sätestab, et MG, mida kasutatakse põllumajandusmaa katmikalade soojaga varustamiseks (kasvuhoonetes), ei maksustata aktsiisiga (On Excise ... 2015).

Töö autor on seisukohal, et aktsiisimäärade riikidevahelisel võrdlusel tuleb vaadelda kogu maksusüsteemi ja toetuste mehhanismi tervikuna, vastasel juhul on oht jõuda valedele järeldusele. Nii näiteks on Soomes kehtiv üldine MG aktsiisimäär 4,29 eurot GJ eest oluliselt kõrgem Eestis kehtivast aktsiisimäärast, kuid soojuse- ja elektri koostootjale kehtib 50% väiksem määr ja on välja töötatud maksutagastuse süsteem, millega toetatakse katmikalatel tootjaid (Verotaulukko 2015, Energy taxation 2014)

Energiaintensiivse tootmisega ettevõtte on ka AS Estonian Cell, kes toodab puitmassi. Ettevõtte juhatuse liige Siiri Lahe hindas 10.06.2014.a riigikogu rahanduskomisjoni esimehele saadetud kirjas ATKEAS-e muudatuse ja MG aktsiisi negatiivset mõju Estonian Cell'i konkurentsivõimele oluliseks. Kirjas toodi välja, et kavandatava seaduse muudatuse aastane rahaline negatiivne mõju ettevõtte tulemustele on ligikaudu 100 tuhat eurot. Lahe kirjutas, et Estonian Cell on teinud ulatuslikku selgitustööd ministeeriumite ja riigikogu esindajatele selgitamaks, et ATKEAS ei ole sisult kooskõlas direktiivi põhimõtetega, mille kohaselt tuleks liikmesriikidel tagada energiaintensiivsete ettevõtete rahvusvaheline konkurentsivõime, rakendades madalaimaid maksustustasemeid (Estonian ... 2014).

Ettevõtte 2 esindaja hindas üldse energia hinda Eesti ettevõtjatele väga kõrgeks (Ettevõtte 2 2015).

Fortum Tartu AS ja Fortum Pärnu AS tegevjuht ja juhatuse liige Margo Külaots ütles, et nende kontserni ettevõtetes algasid MG kasutamist vähendavad ümberkorraldused juba enne MG aktsiisiga maksustamist. Muudatused olid seotud hoopis maailmapanga programmiga, millest sooduslaenudega finantseeriti katlamajade kohalikele kütusele üleviimise projekte. Külaots ütles, et Pärnus ümberkorraldusi plaanides nad juba teadsid MG aktsiisiga maksustamisest, kuid see ei mõjutanud nende otsuseid, vaid tegelikult olid määravad taastuvenergia toetused. „See oli see, mis käivitas selle jaama ehituse ja need protsessid,“ kinnitas Külaots. (Külaots 2015)

Kaugkütte ettevõtjale hindas Külaots MG kasutamist põhikütteinena liiga kalliks. Külaots ütles, et kuigi aktsiis annab MG hinnasse oma väikse osas, siis kaugkütte ettevõtja jaoks on MG kasutamine oluliselt kallim võrreldes kohalike kütustega ning see hinnavahe on palju suurem kui aktsiis, mistõttu aktsiis ei mõjuta kütuse valikut (Külaots 2015).

Samale seisukohale, et aktsiisi rahaline mõju on kütuste hinnakonkurentsiväikese mõjuga, jõudis käesolevas töös ka autor.

Hinnavahe tuleneb Külaotsa sõnul MG kui kütuse kõrgemast hinnast ja toetustest kohaliku kütuse kasutamisele. Kaugkütte sektoris mõjutavad kütuse valikut eelkõige investeeringute toetused ning soojuse- ja elektri koostootmise toetused. Külaots rääkis: „Näiteks Tartus me kasutame ka ju jaamas sellepärast haket, et hakke puhul on toetus kõrgem. Tegelikult turvas kütusena on veel odavam kasutada kui hake. Nendes kateldes, kus meil elektritootmist ei ole, näiteks Tartus Anne katlamaja, seal me kasutame freesturvast, sest seal meil elektritootmist ei ole. Ja kui nüüd puhtalt võrrelda, siis turvas on odavam. Aga jaamas, kus on elektritootmine, seal me kasutame haket, mis on turbast küll kallim aga toetus on suurem. Jah, toetus mõjutab kütuse valikut oluliselt.“ Kõneleja juhtis tähelepanu, et tasuvusarvutustes tuleb arvesse võtta kõiki erinevaid aspekte, nende hulgas, et turba kütmiseks sobiv katel maksab kordades rohkem kui gaasikatel, lisanduvad tuha kulud, mida gaasi kasutamisel pole, hooldusi on rohkem, elektrikulu on suurem ja tööjõu kulud on suuremad. „Gaasikatla kasutamine on lihtne, toru on otsas ja gaas tuleb. Aga gaas tuleb ikka kallim,“ ütles Külaots. (Ibid.)

Tulevikku hinnates ütles Külaots, et aktsiisimäära edasine tõstmine ei mõjuta kuidagi nende ettevõtete MG tarbimist tulevikus, sest MG tarbimine on nende ettevõtetes juba viidud miinimumini, MG põhikütusena ei kasutata ning gaasi kasutatakse ainult tipukoormuste katmiseks. „Ja ega mugavamad variandid tipukoormuse katmiseks ei ole kui gaas. Gaas on puhas ja kergesti käsitletav,“ võttis Külaots selle teema kokku. (Ibid.)

2014. aastal sai Fortum Tartu grupil Tartus valmis uus gaasil töötav nn tipukatlamaja. Külaots ütles: „Me investeerime gaasivõimsustesse küll ja kui näiteks midagi peaks turul juhtuma, näiteks puukütus läheb kallimaks, gaas odavamaks, siis meil on võimalus tegelikult töötada ka niimoodi, et baas tuleb sealt gaasikatlamajast, sest seal on ikkagi 78 megavatti installeeritud, see on päris suur. Täna on tema mõte selles, et ta katab tippu ja siis ta kataks kui jaam on rivist väljas, siis ta peaks katma kõige suurema tootmisüksuse, mis on rivist väljas, ehk siis jaama koormuse.“ (Ibid.)

Autori hinnangul on selline tegevuse kavandamine, kus on võimalik mitte ainult tipukoormust katta erinevate kütustega, vaid kogu soojuse tootmist ümber lülitada ühelt kütuselt teisele, väga paindlik ja turvaline. Majanduslik tasuvus sõltub muuhulgas reservis seisvate seadmete maksumusest ja kasutuseast. Autor on seisukohal, et soojatootjad peaksid omale looma võimaluse, sõltumata baaskütuse liigist, tootmise ümberlülitamiseks baaskütuselt teistele kütustele.

Kodutarbijatest ja väiksematest vabatarbijatest rääkides nentis Külaots, et tema arvab, et viimasel aktsiisitõusul on MG tarbimisele ikkagi mõju olemas. Külaots sõnas: „Juba see fakt, et mingi asi tõuseb nii suures protsendilises määras, see hirmutab kodutarbijat.“ Kodus MG kasutamist pidas Külaots siiski igati mõistlikuks, öeldes: „Ma arvan, et kui on selline kodutarbija teema, siis väga raske on leida midagi, mis oleks gaasist mõistlikum. Trass ei maksa palju, katel on odav ja kui seal kaugkütet lähedal ei ole siis ega ei olegi nagu muud varianti. Keegi ei viitsi nende pelletitega mässata ja siis tuhka vedada kuhugi ja kogu seda jama korraldada.“ (Külaots 2015)

Autor on seisukohal, et hinnang pelletiküttega kaasnevate toimingute tülkusele on subjektiivne, kuid MG kasutamisega nimetatud toiminguid ei kaasne ja see tõstab MG kui kütteaine kasutusmugavust tarbija jaoks.

Asjaolu, et aktsiis ei mõjuta soojatootja kütuse valikut kinnitas ka ühe teise soojatootja esindaja. Küll aga põhines see seisukoht teistel alustel. Sooja tootmisel MG põhikütusena kasutava kaugkütteettevõtte esindaja märkis, et aktsiisitõus neid ei sega ega pane tegema tootmises muudatusi, sest aktsiisikulu lisatakse tarbijale hinda. Sellest tulenevalt soojuse tootja oma kasumis ei kaota. (Ettevõtte 1 2015)

Autor tõdeb, et vastavalt Konkurentsiameti poolt kehtestatud hinna reguleerimise metoodikale, liigitub aktsiis ettevõtte poolt mittekontrollitavate kulude hulka ning lülitatakse igal juhul tarbijale tariifi, kuid autor on seisukohal, et soojuse tootja peaks suhtuma täie vastutustundega igasugusesse hinnatõusu ning püüdma tootmist korraldada nii, et osutatav teenus oleks tarbija jaoks võimalikult kõrge kvaliteedi ja madalate hindadega. Kui tarbija asub kaugkütte piirkonnas või suures kortermajas, siis ei ole tal endal kütteliiki võimalik vahetada.

Energiaõiguse ekspert ja advokaadibüroo Glimstedt partner Moonika Kukke, kes on erinevates energiaga seotud küsimustes nõustanud MG turu erinevaid osapooli, ütles oma arvamusena, et tarbija jaoks on otsustavaks peamiselt 2 kriteeriumit: hind ja varustuskindlus. Küsimusele, kas vastaja hinnangul on senini mõjutanud MG aktsiisi tõstmine ettevõtete MG

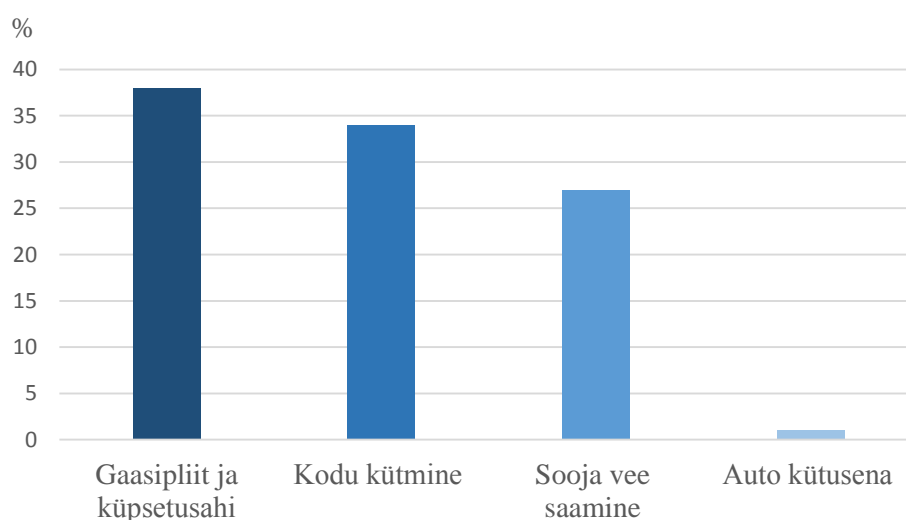
tarbimist, arvas Kukke, et kindlasti on ettevõtted hakanud kaaluma MG väljavahetamist, kuid mitte ainuüksi aktsiisi tõttu, vaid ka julgeolekuriski ja varustuskindluse tõttu, mida riik valjuhäälselt kuvanud on. Kukke kirjutas: „Kindlasti on segadust tekitav teine signaal, kus kiidetakse Leedu LNG terminali mõju, rohkemate tarbijate ja bilansihaldurite turuletulekut, Balticconnectori rajamise vajadust jms. Selline tegevus näitab pigem seda, et soovitakse ka gaasiturg toimima saada, kuid ilma tarbijateta pole turg võimalik. Soojaettevõtjad on samuti MG välja vahetamas ja kohalikele kütustele üle minemas.“

3.5. Maagaasi kodutarbijate hinnangud

MG kodutarbijate grupi hinnangute selgitamiseks viidi läbi küsitlus, millele vastas 61 isikut.

Küsitlusest selgus, et kodutarbijad kasutavad MG kõige rohkem gaasipliidis ja küpsetusahjus. Kõige vähem oli vastanute hulgas autokütusena kasutajaid. MG kasutamist koduses majapidamises illustreerib joonis 5.

Pooled vastanuist ei teadnud, millistest hinnakomponentidest koosneb MG hind lõpptarbijaja jaoks, kuigi samas suur osa vastanutest teadis, et MG on maksustatud aktsiisiga, mis näitas, et aktsiisiga maksustamist kajastatakse rohkem kui muud hinnakujundust.

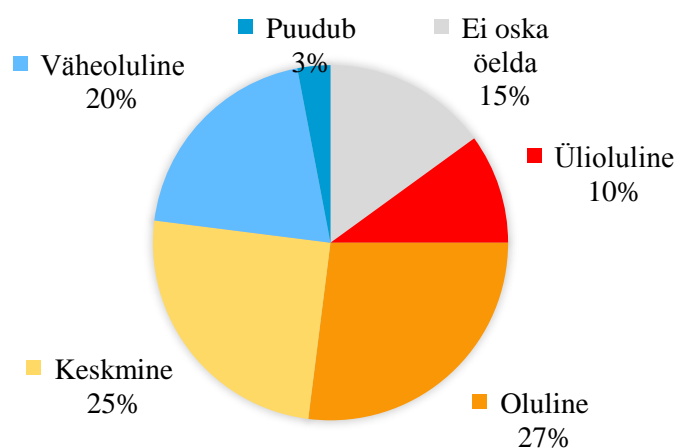
Joonis 5. Maagaasi kasutamine koduses majapidamises, (%)

Allikas: (Autori koostatud)

Vastajatest üle poole olid teinud viimase kümne aasta jooksul MG tarbimist mõjutavaid ümberkorraldusi. Ümberkorraldustest pooled vähendasid MG tarbimist, kuid neist enamustel ei olnud muudatuste põhjuseks aktsiisiga maksustamine. Tarbimise vähendamist põhjustanud ümberkorraldustena nimetati katla ja teiste seadmete ökonoomsema vastu välja vahetamist, maja soojustamist, puukütteil töötavate seadmete lisamist ja päiksepaneelide paigaldamist. Tarbimist suurendavate muudatusena toodi tsentraalselt küttele lokaalsele küttele ja teiselt kütteinelt MG-le üleminekut, MG kasutatavate seadmete lisandumist.

Küsimusele, kas plaanite lähiajal teha mingeid ümberkorraldusi, mis mõjutavad Teie MG tarbimist, vastasid ligi 80%, et nad ei plaani ümberkorraldusi. Nendest, kes plaanisid midagi muuta, oli enamus lisanud ka ümberkorralduste kirjelduse ning kokkuvõtvalt võib öelda, et plaanitakse maja muuta soojakindlamaks, paigaldada efektiivsem või muud kütust kasutav kütteseade ja muuta tarbimisharjumusi. Aktsiisiga maksustamist hindasid ümberkorralduste põhjuseks vähem kui pooled. Kokkuvõtvalt võib öelda, aktsiisiga maksustamine ja aktsiisimäära tõus ei olnud mõjutanud kodutarbijate tarbimisharjumusi ega mõjutanud ka tulevikus planeerima muudatusi.

Eelnevate küsimuste vastustest veidi erinev oli kodutarbijate hinnang sellele, milline on MG aktsiisi mõju Eestis MG tarbimisele. Üle poole vastajatest hindas, et mõju on keskmine, oluline või isegi ülioluline (vt joonis 6). Kodutarbijate enda käitumine ja hinnangud oma käitumise põhjustele erinesid sellest, kuidas nad hindasid üldiselt aktsiisi mõju Eestis MG tarbimisele. Töö autori hinnangul peegeldas see ilmekalt tegelikkuse ja arvamuse vastuolu.

Joonis 6. Aktsiisitõusu mõju Eestis MG tarbimisele kodutarbijate hinnangul, (%)

Allikas: (Autori koostatud)

Vaba tekstiga küsimusele, milles paluti nimetada, mis vastaja hinnangul mõjutavad kõige enam MG tarbimist Eestis, kirjutasid ligi 10 protsenti vastajatest muude aspektide hulgas aktsiisi, kuid nimetasid seal juures reeglina hirmutavat teadmatust tuleviku osas, mis kinnitas autori seisukohta. Kokkuvõtvalt võib öelda, et MG tarbimist Eestis mõjutavad vastajate hinnangul enim: MG lõpphind, MG kasutamise mugavus ja tarnijast ning poliitikast tulenev ebakindlus. Ligikaudu kolmandik märkis mõjutajana varustuse ebakindlust või seost Venemaaga. Kasutati väljendeid: poliitiline mõjutamine, inimestes ohu külvamine, et venemaa keerab kraanid kinni, kui kõrgele maksud tõstetakse, kahtlane tarnija, hirm ja ebakindlus tuleviku osas. Mõjutajatena nimetati veel gaasivõrguga liitumise hinda ja kättesaadavust, kütteperioodide pikkust, teiste energiaallikate hindu ja toetusi.

Küsimusele, kas vastaja hinnangul on MG hind konkurentsivõimeline teiste kütuste hindadega Eesti turul, vastasid üle poole kodutarbijatest positiivselt.

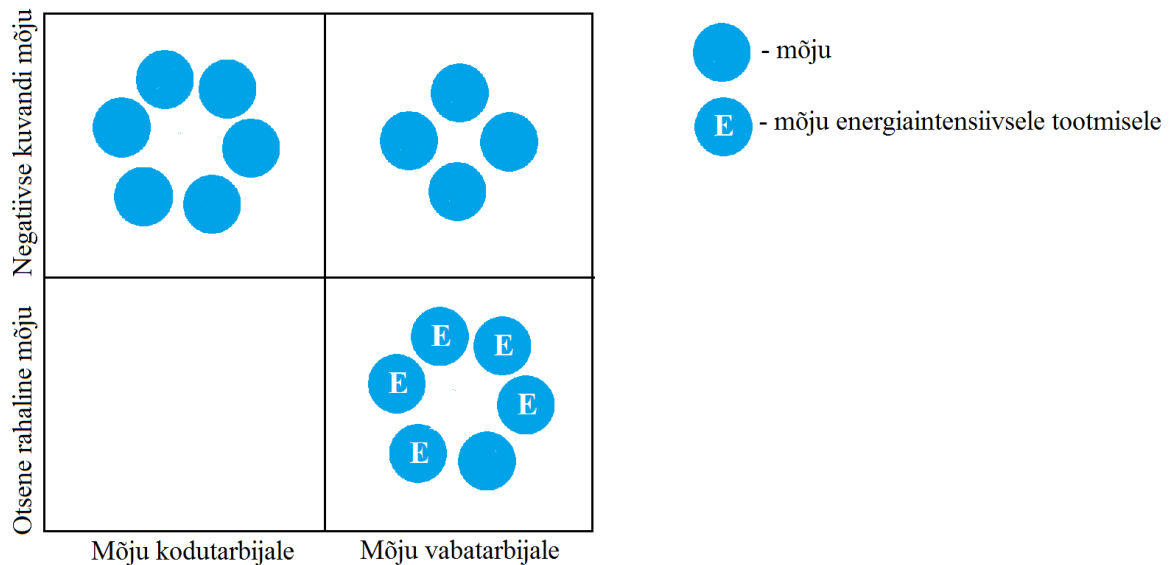
Kokkuvõtvalt võib väita, et MG aktsiisimaksu tõusu kajastatakse palju, mistõttu tarbijad, kes ei teadnud lõpphinna teisi komponente, olid teadlikud MG aktsiisiga maksustamist, kuid see ei mõjutanud kodutarbijate MG tarbimise otsuseid. Tarbimist mõjutasid hind, kasutusmugavus ning teadmatuse tarnekindluse, tuleviku hinna ja maksude osas.

Statistikaameti poolt läbiviidud leibkondade energia tarbimisuuringust selgub, et 2012. aastal parandas eluruumi soojapidavust 61,9 % leibkondadest (2012 Leibkondade ... 2013, 13). Käesolevas töös läbiviidud uuringus osalejatest oli soojapidavust parandanud või kavatsesid seda teha alla kümne protsendi vastanutest, mida on vähem kui töö autor lootis, arvestades, et hoonete energiatarbe vähendamine on aina kasvava tähtsusega küsimus nii Eestis kui mujal Euroopa Liidus.

3.6. Järeldused aktsiisitõusu mõju kohta maagaasi tarbimisele Eestis

MG aktsiisitõusu otsest mõju MG tarbimisele hindasid intervjueeritavad erinevaks kodutarbijale ja vabatarbijale. Vastajad eristasid vastustes aktsiisitõusu otsest rahalist mõju ja aktsiisimaksu tõusuga ning selle selgitustega kaasnevat MG kui negatiivse kütteaine kuvandi mõju. Enamus intervjueeritavatest ettevõtetejuhtidest hindas aktsiisitõusu otsest rahalist mõju kodutarbijatele pigem väheoluliseks või üldse mitte oluliseks. Kuigi aktsiisimäär tõuseb kolme aastaga kokku üle 70 protsendi, siis aktsiisimäära tõusust tulenev lõpphinna tõus jääb tasemele, mis intervjueeritavate hinnangul tarbimist ei mõjuta. Samas väikestele vabatarbijatele pidas

mõju tuntavaks üks intervjueeritav ning viis märkisid ära, et aktsiisitõus mõjutab energiantensiivse tootmisega ettevõtteid ja kahjustab nende konkurentsivõimet. Kõik intervjueeritavad hindasid tarbimist mõjutavaks MG-le loodud negatiivset kuvandit, mida süvendas MG aktsiisi protsentuaalselt suurest tõusust tulenev signaal, teadmatus aktsiisi edasise tõusu osas, aktsiisitõusu selgitused ja MG kasutamist taunivad avalikud väljaütlemised riigiametnike ning poliitikute poolt. Eeltoodut illustreerib töö autori poolt koostatud joonis 7.

Joonis 7. Aktsiisitõusu otsene ja kaudne mõju maagaasi tarbimisele ettevõtete juhtide hinnangul
 Allikas: (Autori koostatud, vt ka Lisa 20)

Autor sai kinnitust oma seisukohale, et aktsiisipoliitikal on pikaajaline mõju, mis avaldub aastate pärast, ka intervjueeritavate vastustest. Energeetikasektoris teevad tarbijad otsuseid lähtudes pikaajalisest perspektiivist, sest ümberkorraldused on väga ressursimahukad. Aktsiisitõus mõjutab tänaste tarbijate valikuid, kuid valikute tulemus avaldub tulevikus. Sellest tulenevalt on tarbijatele oluline maksukeskkonna stabiilsus ja tuleviku väljavaated. Tarbijaid häirib, et nad ei oska ette hinnata MG hinna kujunemist ega aktsiisiosa suurenemist tulevikus.

Töö autor järeldas kodutarbijate vastuste analüüsist, et MG aktsiisimäära tõus ei mõjuta kodutarbijate MG tarbimist. Tarbimisharjumusi olid enamus kodutarbijatest küll muutnud, aga muudatustes ainult pooled vähendasid MG tarbimist. Enamus tarbimist vähendavad muudatused ei olnud seotud aktsiisiga ja suurem osa ei plaaninud MG tarbimise mahtu tulevikus muuta. Vastustest nähtus, et kuigi kodutarbijatest pooled ei olnud MG hinnakujunemisest teadlikud, siis aktsiisiga maksustamist teadis suurem osa. Autor järeldas

sellest, et arvestades aktsiisi väikest osakaalu lõpphinnas, on aktsiisiga maksustamise teemat kajastatud avalikkuses ebaproportsionaalselt palju. Küsimusele, kas MG aktsiis mõjutab Eestis MG tarbimist, vastasid üle poole jaatavalt. Samas vaba tekstina nimetati mõjutajatena aktsiisitõusu kaudseid mõjusid nagu hirm ja ebakindlus tulevaste maksu tõusude ees. Korduvalt märgiti ära ka ebakindlust seoses gaasi päritoluga. Analüüsisist selgus, et kodutarbija jaoks on kütte valikul olulised hind, kasutusmugavus ja kindlustunne tuleviku osas.

Autori seisukoht on, et vaadelda tuleb kütteenete maksustamispoliitikat tervikuna ja aktsiis moodustab MG lõpphinnast praegu suhteliselt väikese osa, mistõttu ei saa see olla tarbimise oluline mõjutaja. Aktsiisiga maksustamine annab tarbijatele märku valitsuse soovitatavatest suundadest kütuste tarbimisel, omades eelkõige tarbimisele mõju tulevikuperspektiivis. Sarnasel seisukohal oli ka Lelumees (2015).

Autor tõdes sarnaselt ettevõtjate ja rahandusministeeriumi esindajaga, et aktsiisi tõstmine mõjutas MG hinda minimaalselt. Lelumees kirjutas: „Prognoosisime, et maagaasi aktsiisi 20%-lise tõstmise tagajärjel kasvab kodutarbija hind 2015. a 1,1% ja vabatarbija hind 1,4% võrra. 1,1%—1,4% Maagaasi hinnatõus mõjutab vähesel määral maagaasi kütteenena kasutavaid ettevõtteid ja kodumajapidamisi.“ (Ibid.)

MG aktsiisitõusu mõju ettevõtlusele hindas töö autor Eestis pigem väheoluliseks, tunnistades samas, et energiaintensiivsete tootmisettevõtete puhul, nagu näiteks AS Estonian Cell ja AS Grüne Fee on mõju suurem. Mõlemad ettevõtted on vähendanud MG kasutamist oluliselt, Estonian Cell käivitas biogaasi tootmise jaama ja Grüne Fee hakkas soojust ning elektrit sisse ostma. Autor võrdles EL liikmesriikide kehtivaid aktsiisimäärasid ja Eesti naaberriikide aktsiisiga maksustamise erisusi (vt lk 31) ning jõudis järeldusele, et kuna iga liikmesriik võib ise kehtestada maksuerisusi ja mitmed on seda ka teinud, siis see mõjutab ettevõtete konkurentsivõimelisust ja autori hinnangul oleks erisuste tegemine põhjendatud ka Eesti energiaintensiivsetele ettevõtetele. Autori arvates võiks kaaluda ka katmikaladel tootvatele põllumajandusettevõtetele aktsiisimaksu vabastuse andmist tulenevalt asjaolust, et kasvatavad rohelised taimed seovad kasvamisel süsihappegaasi samas suurusjärgus nagu seda vabaneb soojuse tootmisel katmikala kütmiseks. Soojuse tootmisel tekkivat süsihappegaasi suunatakse sageli katmikalasse taimedele ära tarbimiseks. Autori hinnangul võib sellist süsinikuringe protsessi lugeda CO₂ neutraalseks.

Autori mõistab, et kõik erisused muudavad maksusüsteemi keerulisemaks ja vähem läbipaistvaks. Lihtsal ja läbipaistval maksusüsteemil on tugevad küljed nagu vähene

halduskoormus maksuhaldurile ja arusaadavus maksumaksjale, kuid sellel on ka nõrkused. Autori arvates oleks mõned maksuerisused põhjendatud, sest näiteks MG-d kasutatakse kütteinena erinevat liiki tööstustarbijate poolt ning teatud juhtudel oleks autori arvates nii majanduslikust kui keskkonnakaitse aspektist lähtudes erisuste tegemine põhjendatud.

Enamus küsitlusele vastanud kodutarbijad pidas MG hinda konkurentsivõimeliseks teiste kütustega. Samal arvamusel oli Lelumees, kes kirjutas, et arvestades MG kasutamise mugavust ning saasteainete vähesust võrreldes näiteks kütteõlidega on hind kindlasti konkurentsivõimeline. Ettevõtete juhtidest enamus hindasid sama kasutusmugavusega kütuste hulgas MG konkurentsivõimeliseks, kuid pidasid oluliseks rõhutada, et MG konkurentsivõimelisust vähendavad oluliselt erinevad toetused teistele kütteallikatele.

Töö autori hinnangul on just toetuste mehhanism riikliku poliitika see hoob, mis mõjutab MG tarbimise langust kõige rohkem. Tegevustoetused sooja- ja elektri koostootjatele ja investeeringutoetused mõjutavad tarbijaid maagasi kasutamisest loobuma. Töö autor tegi kindlaks, et katla vahetuse ees seisval ettevõtjal on sihtasutusest Keskkonnainvesteeringute Keskusest võimalik taotleda toetust kergel kütteõlil töötava katelseadme üleviimiseks taastuvale kütusele (Keskkonnaprogrammist 2015). See kinnitas ka Külaotsa toodud väidet, et toetused kohaliku kütuse kasutamiseks mõjutavad soojuse tootmises eelistama kohalikku kütust MG kasutamisele (Külaots 2015). Näiteks CO₂ kvoodi müügist Austriale rahastati 70 soojamajanduse projekti kokku 30 miljonit euro eest (KIKi ...). Näidete varal selgub, et investeeringutoetust on võimalik saada ka MG-l töötavate katelseadmete üleviimiseks taastuvkütusel töötavateks.

Autori hinnangul suurendavad Eestis juurutatavad erinevad meetmed, nagu näiteks MG tarneallikate mitmekesistamine, võrguühenduste loomine ja parandamine ning tarbijate alternatiivküttele ülemineku võimaluse loomine, energiapoliitika ja toetused ja tõstavad varustuskindlust, kuid tarbijatel puudub siiski kindlustunne. Kukke ütles, et riigi energiapoliitika on andnud väga selge signaali, et MG pole eelistatud energiaallikas, sest selle tarne tuleb valdavalt Venemaalt ja varustuskindluse ja julgeoleku risk on kõrge (2015). Töö autor teeb ettepaneku, et riigi poolt väljendataks ka selgelt seisukoht, kas valitsus soovib MG tarbimise jätkuvat vähenemist ka siis kui tarneallikad on mitmed ja varustuskindlus tagatud.

3.7. Hinnangud maagaasi aktsiisitõusu eesmärgi saavutamisele

Üks aktsiisimaksude tõstmise, sealhulgas 2014. aasta suvel vastuvõetud aktsiisimäära tõstmise otsuse, eesmärk oli maksustamist nihutada tulu ja omandi maksustamiselt tarbimise maksustamise suunas. Autori uuringute kohaselt ei kinnita senine statistika aktsiisi osakaalu suurenemist riigieelarvesse laekunud maksudes. Perioodil 2008-2014 riigieelarvesse laekunud maksudes on kütuseaktsiisi osakaal jäänud vahemikku 6-9% ja jõudis 2014. aastal 2008. aastaga sarnasele tasemele. MG aktsiisi osa laekunud kütuseaktsiisis oli 2014. aastal samuti langenud MG aktsiisi maksustamise algusaasta tasemele. Autori hinnang on, et arvestades langevat MG tarbimist, siis aktsiisi tõus ei suurenda MG osakaalu kogu maksubaasis ega aita seda nihutada tarbimise maksustamise suunas, kuid aitab hoida samal tasemel.

2014. juulis vastuvõetud seadusemuudatuse, mis tõstsid MG aktsiisimäära, eesmärgid olid järgmised (vt lk 22, 23):

1. Vähendada energiasõltuvust Venemaalt imporditavast MG-st (energiajulgeoleku aspekt);
2. Vajadus suurendada taastuvate energiaallikate kasutamist ning vähendada kahjulike kõrval mõjudega fossiilsete kütuste tarbimist;
3. Suurendada riigieelarve tulusid.

Autor on jõudnud järeldusele, et püstitatud eesmärkidest esimese täitmine on tõenäoline. MG tarbimine langeb ja samal ajal suureneb mujalt kui Venemaalt tarnitava gaasi osatähtsus kogu tarbitavas gaasis, mis kokku vähendavad Eesti energiasõltuvust vene MG-st. Enamus selle eesmärgi täitmisest on aga seotud teiste protsessidega ja ei tulene MG aktsiisi tõusust. Põhilised mõjutavad tegurid on turu avanemine, uute tarnijate turule tulek, MG senine hind, toetused teistele kütteliikidele ja negatiivse kuvandi loomine MG kasutamisele. MG aktsiisimäära tõus mõjutab intervjueeritavate hinnangul eelkõige energiantensiivsete tootmisettevõtete tarbimist negatiivselt ja seda sõltumata tarbitava gaasi päritolust. Teiste tarbijate jaoks on aktsiisitõusu mõju enamasti marginaalne. Aktsiisitõusuga kaasnevad negatiivsed signaalid koos MG tarbijate jaoks tekkinud maksukeskkonna ebastabiilsusega aga toetavad samuti kogu MG tarbimise langust, tegemata seejuures vahet, kust MG tuleb, mis omakorda võib pikemas perspektiivis tingida võrguteenuse hinna tõusu, sest tarbijaid jääb vähemaks. Tasakaalustava jõuna võib mõjuda MG tarnehindade langus seoses tarneallikate mitmekesisistumisega.

Autori hinnang teise eesmärgi täitmisele on sarnane, mis esimeselegi. Taastuvenergia kasutamise osakaal suureneb. Kütteallikate vahetamisel nimetati uute kütteallikatena peamiselt

puiduhaket ja turvast, aga ka biogaasi. Puiduhakke ja turba kasutamise kasuks kallutasid vastajate hinnangul tarbijaid eelkõige erinevad toetused ja mitte MG aktsiis. Eesmärgi see osa, mis puudutab kahjulike kõrval mõjudega fossiilsete kütuste tarbimise vähendamist, jääb autorile siinkohal arusaamatuks, sest MG on üks puhtamaid ja keskkonnasäästlikumaid energiaallikaid erinevalt puidust ja turbast (vt tabel 1). Samal seisukohal on Kukke, kes juhtis tähelepanu, et aktsiiside tõstmise põhjendusena on toodud välja, et see peaks sundima tarbijaid vahetama MG muude kütuste vastu, et vähendada fossiilsete kütuste kahjulikku mõju keskkonnale. Kuna MG on üks puhtamaid energiaallikaid, siis siinkohal ei saaks taastuvenergiALE üleminekut tuua tarbimise vähendamise motivaatorina. (Kukke 2015)

Kolmas eesmärk, mida enamus intervjueritavatest pidasid MG aktsiisimäärade tõstmise põhiliseks eesmärgiks, oli riigitulude suurendamine. Intervjueritavad uskusid, et see eesmärk täidetakse.

Töö autori hinnangul täidetakse kolmas eesmärk tõenäoliselt väiksemas mahus kui kavandatud oli. Põhjuseks on asjaolu, et MG aktsiisi tõusu hakati ette valmistama ja otsus aktsiisi tõstmiseks tuli siis, kui MG tarbimine oli veel kõrgem. Aktsiisitõus jõustus aga sellel ajal, kui MG tarbimine juba oli languses. 2015. aasta MG tarbimise prognoos Eestis on erakordselt madal. Võrguettevõtjate hinnangul on juba 2015. aastal oodata MG tarbimise jõudmist 1993. aasta rekordmadala tasemeni kui aasta tarbimine oli vaid 441 mln m³.

Kogu kütuseaktsiisi laekumise trendid (vt Lisa 25), erinevad autori hinnangul reeglina MG aktsiisi laekumise trendidest, mida kinnitab MG aktsiisi laekumise statistika. Aasta esimeses kvartalis laekub keskmiselt 43% kogu aastasest MG aktsiisist ja sellest tulenevalt prognoosib autor 2015. aasta MG aktsiisi laekumiseks kuni 11,6 miljonit eurot, mis on eelarves kavandatud vähem. 2015. aasta esimeses kvartalis laekus MG aktsiisi vaid 2% enam kui eelneva aasta samal perioodil, kuigi aktsiisi määr tõusis 20%. Seega tõenäoliselt langeb tarbimine, ning seega ka maksubaas, kiiremini ja järsumalt kui eeldati. Lihtsa, kuid olulise põhimõtte maksusüsteemi kohta sõnastas Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees Toomas Luman, kes ütles, et maksuprotsendist kaugelt olulisem on maksubaasi olemasolu, millelt makse koguda (Kaubanduskoja 2015).

Autori seisukoht ühtib Siglitziga, kes ütleb, et maksude abil kogutakse riigile toimimiseks tulu, kuid riigieelarve puudujäägi vähendamine iseenesest ei ole väärt eesmärk. Pigem tuleks maksustamist reformida nii, et aidata kasvatada majandust ja julgustada ettevõtete ja eraisikute sotsiaalselt kasulikku käitumist. (Stiglitz 2015,1)

KOKKUVÕTE

MG tarbitakse Eestis juba alates 1969. aastast. MG kütteinena kasutamist hakati aktsiisiga maksustama 2008. aastal. Samal aastal algas MG tarbimise vähenemine. 2014. aasta suvel võttis Riigikogu vastu otsuse tõsta kolmel järjestikusel aastal MG aktsiisimäär 20%, tõstes seega kokku aktsiisimäär 73%, mis tekitas avaliku diskussiooni. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgid olid välja selgitada, milline on aktsiisiga maksustamise regulatsioon Eestis, kuidas mõjutab aktsiisiga maksustamine MG kasutamist, millised olid MG aktsiisimäär tõstmisel seatud riiklikud eesmärgid ja kas need täidetakse.

Bakalaureusetöö eesmärkide saavutamiseks uuriti Eestis aktsiisiga maksustamist reguleerivaid õigusakte ja võrreldi neid Läti ja Soome vastavate aktidega. Uurimise käigus selgus, et Euroopa Liidus on õigusaktidega sätestatud ainult aktsiiside minimaalne tase ja igal liikmesriigil on lubatud ise otsustada maksumäär ning kehtestada maksuerisusi. Eestis ning tema naaberriikides on MG aktsiisimaksu määrad ja regulatsioon erinevad. Erinevused andsid teatud tootmisektoris konkurentsieelise naaberriikide tootjatele.

Töö käigus jõudis autor järeldusele, et arvestades Eesti ja Euroopa Liidu kliima- ja energiakasutuse poliitikat, võiks kütuste aktsiisimäär olla otseses sõltuvuses sellest, mitu tonni CO₂ eraldub ühe MWh tootmisel ning milline on kahjulike eriheite hulk. Andmete parema võrreldavuse tagamiseks teeb töö autor ettepaneku ka Eesti regulatsioonis kütuse mahuühikute kasutamisel üle minna energiaühikute kasutamisele.

Selgitamaks välja, kuidas mõjutab aktsiis MG tarbimist, otsiti vastuseid uurimisküsimustele, kuidas kujuneb MG hind ja milline on selle dünaamika ajas, millised on hinnakomponendid ja kas aktsiis, kui üks hinnakomponent, mõjutab MG tarbimist. Püstitatud eesmärgini jõudmiseks uuriti Konkurentsiameti, valitsusasutuste ja MG turuosaliste poolt koostatud meetodikaid, kavasid, hinnakirju ja muid materjale. Töö käigus analüüsiti Eesti ja Euroopa Liidu statistilisi andmeid ning teemaga seotud varasemaid uurimusi. Selgus, et kodutarbijale ja tööstustarbijale kujunevad hinnad erinevalt, kuid mõlemale tarbijagrupile moodustab aktsiis lõpphinnast alla 10%, ka peale 73-protsendilist aktsiisimäär tõusu. Aktsiisimäär tõusu mõjul tõuseb MG lõpphind vähem kui 5%, mida võib lugeda väheseks.

MG turuosaliste hinnangute välja selgitamiseks viidi läbi intervjuud erinevate turuosalistega ning kodutarbijate küsitlus. Kogutud andmeid analüüsides tehti järeldused, et MG aktsiisiga maksustamine ja senine aktsiisimäär tõstmine mõjutab MG tarbimist vähesel määral, omades mõju vaid energiaintensiivsetele tootmisettevõtetele.

Arvestades, et aktsiisiga maksustamine omab mõju energiantensiivsetele tootmisettevõtetele ning Lätis ja Soomes on neile kehtestatud maksusoodustused, siis tegi autor ettepanekud konkurentsitingimuste võrdsustamiseks kaaluda ka Eestis vastava aktsiisierisuse kehtestamist ja lähtudes keskkonnakaitse aspektist, anda katmikaladel tootvatele energiantensiivsetele põllumajandusettevõtetele aktsiisivabastus, sest tulenevalt tootmise eripärast võib autori hinnangul tekkivat süsinikuringe protsessi lugeda CO₂ neutraalseks.

Uuringust selgus, et MG lõpphind oli alates 2008. aastast kuni 2014. aastani tõusnud protsentuaalselt rohkem kui enamus teised võrreldud kütuste hinnad. MG-st põletamisel saadava energiaühiku hind oli teiste kütteallikate vastavate hindadega võrreldes kõrgem, kuid arvestades kasutusmugavust ja keskkonnasõbralikkust, hinnati MG hinda konkurentsivõimeliseks. Võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega oli energiaühiku kohta eurodes väljendatud MG hind Eestis vaadeldud perioodil keskmisel tasemel, kuid autori hinnangul peegeldas tegelikku hinnataset ostujõu standard, mis näitas, et realselt ostujõu järgi oli Eesti tarbijate jaoks hind Euroopa Liidu riikide keskmisest kõrgem.

Uurimustöö tulemusel selgus, et tarbijaid mõjutasid kütteallikat vahetama investeeringute toetused seadmete vahetamiseks ja soojuse- ning elektri koostootmise toetused. Toetused andsid eelise puidu ja turba kasutamisele kütusena.

Oluline järeldus, milleni töö käigus jõuti oli, et tarbimist mõjutas MG-le loodud negatiivne kuvand ja tarbijate ebakindlus tuleviku osas. Aktsiisimäära protsentuaalselt suurest tõusust tulenev signaal, tõusu põhjendused ning gaasi päritolule ja võimalikele varustuskindluse probleemidele viitamine kahjustasid MG mainet veelgi ning mõjutasid nii kodu- kui tööstustarbijaid MG kasutamist vähendama. Autori hinnangul on MG tarbimise vähenemine käivitanud ahelreaktsiooni, milles vähenev tarbimine mõjutab võrguettevõtjaid hindu tõstmata, et katta ära gaasivõrgu hoolduskulud. Hinnatõus vähendab tarbimist, mis viib taas võrguteenuste hinnatõusuni. Tasakaalustava jõuna võib mõjuda MG tarnehindade langus seoses tarneallikate mitmekesisumisega.

Aktsiisimäära tõstmise eesmärgi analüüsid ja nende täitmist hinnates jõuti järeldusele, et Venemaalt imporditavast MG-st energiasõltuvuse vähendamise ja taastuvate energiaallikate kasutamise suurendamise eesmärk täidetakse, sest MG tarbimine väheneb järsult, jõudes prognooside kohaselt 2015. aastal rekordmadala tasemeni. Tarbimise vähenemine ei ole tingitud aktsiisitõusu mõjust, vaid toetustest puidu ja turba kasutamisele, MG maine halvenemisest, MG hinna prognoosimatusest ja maksukeskkonna ebakindlusest. Töös

jõuti järeldusele, et aktsiisimäära tõstmise kolmas eesmärk, riigikassasse tulu kogumine, täidetakse plaanitust väiksemas osas, sest tarbimine ning seega ka maksubaas väheneb kiiremini ja järsumalt kui eeldati.

Töö autor tegi ettepaneku, et riigi poolt väljendataks selgelt seisukoht, kas valitsus soovib MG tarbimise jätkuvat vähenemist ka siis kui tarneallikad on mitmed, gaasi ei impordita enam olulises osas Venemaalt ja varustuskindlus tagatud. Arvestades asjaolu, et energeetikas langetatakse otsused lähtudes mõjudest pikas perspektiivis, siis oleks riigi seisukoha teadmine abiks turuosalistel investeerimisotsuste langetamisel ja tegevuse planeerimisel.

Antud bakalaureusetöö täitis oma eesmärgid ja selgitas välja, et MG aktsiisimäära senine tõstmine ei mõjuta MG tarbimise langust, kuid MG tarbimine Eestis väheneb, seda eelkõige seoses toetustega teiste kütuste kasutamisele ja tarbijate ebakindlusega, mida suurendasid aktsiisitõusu selgitused. Oluline aspekt, mida tuleb arvestada on see, et tarbimise langus toob kaasa hinnatõusu, mis omakorda vähendab tarbimist ja võib viia ahelreaktsioonini. Sõltuvus Venemaalt pärit gaasist väheneb ja turuosaliste jaoks on oluline, et riik otsustaks, kas teistest tarneallikatest pärit gaas kui keskkonnasõbralik ja puhas kütus, on kütteinena Eestis soovitatav või mitte. Töös toodi välja ka tähtsaimad probleemkohad MG aktsiisiga maksustamisel, ning tehti ettepanekud muudatusteks. Teemat annab kindlasti täiendada ka edasiste uurimustega, milles võiks muu hulgas käsitleda sissetulekute mõju MG kodumajapidamises tarbimisele. Samuti tuleks kindlasti põhjalikumalt käsitleda MG võrguteenuse hinna kujunemist, sest võrguteenuse pakkujat ei saa tarbija ise valida ning erinevates võrgupiirkondades on teenuse hinnaerinevus kordades.

VIIDATUD ALLIKAD

2012 Leibkondade energiatarbimise uuring (2013).

Statistikaamet.<http://www.stat.ee/dokumendid/67933> (27.02.2015)

Aednikud pole rahul maagaasi aktsiisi tõusuga. – *Raamatupidamis uudised*, 22. mai 2014. [E-ajaleht] <http://rup.ee/uudised/maksud-ja-raamatupidamine/aednikud-pole-rahul-maagaasi-aktsiisi-t-usuga> (22.02.2015)

Ajanovic, A. (2013) Renewable fuels - A comparative assessment from economic, energetic and ecological point-of-view up to 2050 in EU-countries,. – *Renewable Energy*, vol. 60, pp. 733-738.
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0960148113003054> (25.03.2015)

Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus. Vastu võetud Riigikogus 4. detsembril 2002. a – RT I, 2003, 2, 17.

Bernstein M.A., Griffin J. (2005). Regional Differences in the Price-Elasticity of Demand For Energy.
http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/technical_reports/2005/RAND_TR292.pdf (20.02.2015)

Birk, D. (1988). Steuerrecht I. Allgemeines Steuerrecht. München: Verlag C.H.Beck.

Bogdanovitš, Roman. AS Gaasivõrgud juhatuse liige ja tegevjuht. Maagaasi aktsiisist ja selle mõjust maagaasi tarbimisele. Autori intervjuu. Üleskirjutus. (15.04.2015).

Commission confirms unannounced inspections in the natural gas sector. (2011). European Commission. Press Release Database. Brussels, 27 September 2011.

http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-641_en.htm?locale=en (12.02.2015)

Commission sends Statement of Objections to Gazprom – Factsheet. (2015). European Commission. Press Release Database. Brussels, 22 April 2015.
http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-4829_en.htm (12.02.2015)

Eesti tingimustesse sobivate biogaasi metaaniks puhastamise tehnoloogiate rakendatavus ning keskkonna ja majanduslikud mõjud. (2014). Tallinna Tehnikaülikool, Soojustehnika instituut.
http://www.kik.ee/sites/default/files/Uuringud/kik_aruanne_2014_02_07_2014_korrig.pdf (25.04.2015)

- Eesti Vabariigi põhiseadus. Rahvahääletusel vastu võetud 28. juunil 1992. a – RT 1992, 26, 349.
- EML maksuplatvorm. (2006). Eesti Maksumaksjate Liit.
<http://www.maksumaksjad.ee/modules/tinycontent/index.php?id=14>
 (11.01.2015)
- Energiatoodete maksustamise uuring. (2006). Tallinna Tehnikaülikool, Elektroenergeetika instituut. <http://www.fin.ee/doc.php?76661>
 (21.02.2015)
- Energy taxation. (2014). Excise Taxation Customer Bulletin 21. Finnish Customs
http://www.tulli.fi/en/finnish_customs/publications/excise_tax/excise_taxation/021.pdf (25.03.2015)
- Estonian Cell AS. 10.06.2014 nr. 3.1-2/8399
<http://www.riigikogu.ee/download/003305c7-4856-4399-9b9b-cc4723272747/003305c7-4856-4399-9b9b-cc4723272747> (20.01.2015)
- Ettevõtte 1. Soojuse tootmisega tegeleva ettevõtte tippjuht. Maagaasi aktsiisist ja selle mõjust maagaasi tarbimisele. Autori intervjuu. Üleskirjutus. (14.04.2015).
- Ettevõtte 2. Tootmisettevõtte tippjuht. Maagaasi aktsiisist ja selle mõjust maagaasi tarbimisele. Autori intervjuu. Üleskirjutus. (16.04.2015).
- Excise Duty Tables Part II – Energy products and Electricity. (2015). European Commission.
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/excise_duties/energy_products/rates/excise_duties-part_ii_energy_products_en.pdf (20.04.2015)
- Festic, M., Repina, S. (2009). Economic Activity and Natural Gas as a Potential Destabilizer of the Slovenian Economy. - *Romanian Journal of Economic Forecasting*. Vol. 12, pp. 132 - 152.
http://www.ipe.ro/rjef/rjef4_09/rjef4_09_8.pdf (12.02.2015)
- Fischer, C. (2014). A review of global indirect tax developments and issues.
[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-PDF-Indirect-tax-2014/\\$FILE/EY-Indirect_Tax_2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-PDF-Indirect-tax-2014/$FILE/EY-Indirect_Tax_2014.pdf) (21.02.2015)
- Gaasi võrguteenuste hindade arvutamise ühtne meetoodika. (2014). Konkurentsiamet. <http://www.konkurentsiamet.ee/file.php?25576>
 (10.02.2015)
- Gaasikoguste energiaühikutesse teisendamise meetoodika. Majandus- ja kommunikatsiooniministri määrus 01.02.2013. a – RT I, 05.02.2013, 11.

- Gaasiturg. (2015). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.
<https://www.mkm.ee/et/tegevused-eesmargid/energeetika/gaasiturg>
(21.01.2015)
- Generalov, V. (1997). Gasifitseerimise areng Eestis 1865-1995. s.l.: Stilett Trükikoda
- Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri. Vastu võetud Riigikogus 22. detsembril 2011. a – RT I, 29.12.2011, 228.
- Jefimov, Sergei. AS EG Võrguteenus juhatuse esimees ja tegevjuht kuni 19.01.2015. Maagaasi aktsiisist ja selle mõjust maagaasi tarbimisele. Autori intervjuu. Üleskirjutus. (13.04.2015).
- Kaubanduskoja juhatuse esimehe kõne Kevadballil. (2015). Eesti Kaubandus-Tööstuskoda. <http://www.koda.ee/uudised/koja-uudised/kaubanduskoja-juhatuse-esimehe-kone-kevadballil-2/> (16.04.2015)
- Kes maksab kinni tulumaksu langetuse? (25.02.2015) Eesti Maksumaksjate Liit.
<http://www.maksumaksjad.ee/modules/news/article.php?storyid=7000>
(31.03.2015)
- Keskkonnaprogrammist. Keskkonnainvesteeringute Keskus.
<http://www.kik.ee/et/taotlejale/keskkonnaprogrammist> (30.04.2015)
- KIKi kaudu CO2 kvoodimüügist toetust saanud 70 kütteprojekti on valmis. Keskkonnainvesteeringute Keskus. (30.04.2015)
- <http://www.kik.ee/et/uudised/kiki-kaudu-co2-kvoodimuugist-toetust-saanud-70-kutteprojekti-valmis>
- Konkurentsiametiga kooskõlastatud võrguteenuste hinnad (käibemaksuta) võrguettevõtjatele. (2015). Konkurentsiamet.
<http://www.konkurentsiamet.ee/file.php?27500> (28.03.2015)
- Eesti Gaasi Kroonika. (2013). AS Eesti Gaas. Tallinn.
- Quarterly Report on European Gas Markets. (2014). European Commission
http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/quarterly-gas_q3_2014_final.pdf (28.01.2015)
- The Impact of the Oil Price on EU Energy prices. (2014). European Parliament. Directorate General for Internal Policies. (PE 518.747)
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/518747/I-POL-ITRE_ET\(2014\)518747_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/518747/I-POL-ITRE_ET(2014)518747_EN.pdf)
- Kotov, Raul. AS Eesti Gaas juhatuse liige. Maagaasi aktsiisist ja selle mõjust maagaasi tarbimisele. Autori intervjuu. Elektronposti kiri. (21.04.2015).

- Kukke, Moonika. Energiaõiguse ekspert ja advokaadibüroo GLIMSTEDT partner. Maagaasi aktsiisist ja selle mõjust maagaasi tarbimisele. Autori intervjuu. Elektronposti kiri. (17.04.2015).
- Käibemaksuseadus. Vastu võetud Riigikogus 10. detsembril 2003. a – RT I, 2003, 82, 554.
- Külaots, Margo. Fortum Tartu AS ja Fortum Pärnu AS tegevjuht ja juhatuse liige. Maagaasi aktsiisist ja selle mõjust maagaasi tarbimisele. Autori intervjuu. Üleskirjutus. (14.04.2015).
- Külasepp, Raivo. AS Grüne Fee juhataja. Maagaasi aktsiisist ja selle mõjust maagaasi tarbimisele. Autori intervjuu. Üleskirjutus. (20.04.2015).
- Küttegaaside energeetilised võrdlused. Eesti Gaasiliit.
<http://www.egl.ee/index.php?page=64> (11.01.2015)
- Leedust imporditud gaas moodustas märtsis 18 protsenti gaasi koguimpordist. (2015). AS Elering Gaas.
<http://www.egv.ee/uudised/leedust-imporditud-gaas-moodustas-martsis-18-protsenti-gaasi-koguimpordist/> (15.04.2015)
- Lehis, L. (2007). Aktsiiside olemusest, ajaloost ja põhimõtetest. – *MaksuMaksja*, nr 6/7. [E-ajakiri] <http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=588>
- Lelumees, L. (2007). Energiatoodete maksustamise tulevik. Rahandusministeerium, maksupoliitika osakond.
<http://www.eco-net.ee/static/custom/123.pdf> (27.02.2015)
- Lelumees, Lauri. Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna peaspetsialist. Maagaasi aktsiisist ja selle mõjust maagaasi tarbimisele. Autori intervjuu. Elektronposti kiri. (15.04.2015).
- Maagaas Euroopas leiukohtade järgi. Eesti Gaasiliit.
<http://www.egl.ee/index.php?page=45> (11.01.2015)
- Maagaasi hind. AS Eesti Gaas. <http://www.gaas.ee/kliendile/maagaasi-hind/> (28.01.2015)
- Maagaasiseadus. Vastu võetud Riigikogus 29. jaanuaril 2003. a – RT I, 2003, 21, 128.
- Maksud ja toll. Rahandusministeerium. <http://www.fin.ee/maksu-ja-tollipoliitika> (22.02.2015)
- Maksulaekumised (2015). Rahandusministeerium.
<http://www.fin.ee/riigieelarve-2015, maksulaekumised-03-2015> (28.04.2015)
- Mida kliendid võrgutasu kohta küsivad? (2014). AS Elektrilevi.
<https://www.elektrilevi.ee/blogi/-/blogs/2014/01/27/elektrilevi-vorguteenuse-arve-vaheneb-jaanuarist-ja-aprillist> (25.04.2015)

- Mihaila, N., Isachi S. (2014). The Impact of Increasing the Excise Duty on Fuel in Economy
http://fse.tibiscus.ro/anale/Lucrari2014/AnaleFSE_VolXX_030.pdf (20.03.2015)
- Möldre, I. (2014). „Energiamajanduse arengukava aastani 2030“ keskkonnamõju strateegiline hindamine. Eesti Arengufond.
http://www.energiatalgud.ee/img_auth.php/7/7e/ENMAK_2030_KSH_aruanne.pdf
(25.03.2015)
- On Excise Duties. (2014). Latvijas Republikas Saeima.
http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/On_Excise_Duties.doc
(25.04.2015)
- Paist, A. (2014). Õlikütte alternatiivid Eestis (lokaalkatlamaja näitel).
<http://www.tallinn.ee/energiaagentuur/Aadu-Paist-Olikutte-alternatiiv.pdf>
(29.01.2015)
- Pearce, D. (1991) The Role of Carbon Taxes in Adjusting to Global Warming – *The Economic Journal*, vol. 101, pp. 938-948.
<http://www.jstor.org/discover/10.2307/2233865?uid=3737920&uid=2&uid=4&sid=21106132228061> (26.03.2015)
- Raudjärv, R., Kuskova L. (2011). Kas energia on odav või kallis? – *Eesti Statistika Kvartalikiri*. 4/11. lk 45-71.
http://www.stat.ee/publication-download-pdf?publication_id=25600 (20.02.2015)
- Sadilov, M., Õun, K. (2013). Maksustamine ning aktsiisid Eestis. – *Eesti Statistika Kvartalikiri*, nr 2/13. lk 56-69.
<http://www.stat.ee/dokumendid/70127> (15.04.2015)
- Seletuskiri alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse ning teeseaduse muutmise seaduse eelnõu juurde. (2007). Rahandusministeerium.
<http://www.riigikogu.ee/download/1a34475a-23d8-42a3-5a3c-336f35d46452/1a34475a-23d8-42a3-5a3c-336f35d46452> (28.01.2015)
- Seletuskiri ATKEAS-e muutmise seaduse eelnõu SE 682 juurde. (2014).
Rahandusministeerium.
<http://www.riigikogu.ee/download/be83a057-c161-4436-8206-d2de32effec7/be83a057-c161-4436-8206-d2de32effec7> (28.01.2015)
- Seletuskirja lisa 3, ATKEAS-e muutmise seaduse eelnõu SE 682 juurde. (2014).
Rahandusministeerium.
<http://www.riigikogu.ee/download/2f5c8b80-c4a9-4c26-baa6-597e74069b24/2f5c8b80-c4a9-4c26-baa6-597e74069b24> (28.01.2015)
- Stiglitz, J. E. (2014). Reforming Taxation to Promote Growth and Equity. Roosevelt Institute.
http://rooseveltinstitute.org/sites/all/files/Stiglitz_Reforming_Taxation_White_Paper_Roosevelt_Institute.pdf (12.01.2015)

Tarbijahinnaindeksi kalkulaator. Statistikaamet.

<http://www.stat.ee/thikalkulaator?cpiStartMonth=13&cpiStartYear=2008&cpiEndMonth=16&cpiEndYear=2013&id=32857&cpiCalculate=Arvuta> (18.03.2015)

Tegevusload. Majandustegevuse register.

<https://mtr.mkm.ee/tegevusluba?m=97> (25.03.2015)

Toote kirjeldus. (2012). AS Eesti Gaas.

http://www.gaas.ee/wp-content/uploads/2012/12/maagaas_Toote_Kirjeldus_2012.pdf
(11.01.2015)

Urm, Jaak. AS Alexela Energia juhatuse liige. Maagaasi aktsiisist ja selle mõjust maagaasi
tarbimisele. Autori intervjuu. Üleskirjutus. (10.04.2015).

Vaarmann, M. Eesti Energia energiaturu ülevaade. (2014). AS Eesti Energia.

[https://www.energia.ee/-
/doc/10187/pdf/services/energiaturu_ylevaade_august2014.pdf](https://www.energia.ee/-/doc/10187/pdf/services/energiaturu_ylevaade_august2014.pdf) (15.04.2015)

Verotaulukko. (2015). Suomen tulli.

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/verotus/valmisteverotettavat/energia/lisatietoa/sahko_etc_verotaulukot.pdf (20.03.2015)

Viis tegevust, mis kaitsevad tulevikus Eestit Vene gaasikatkestuste korral. (2014) Eesti
Taastuenergia Koda.

<http://www.taastuenergeetika.ee/2014/09/viis-tegevust-mis-kaitsevad-tulevikus-eestit-vene-gaasikatkestuste-korral/> (25.03.2015)

Võrguteenuste kogused ettevõtete lõikes 2011-2013. (2014). AS EG Võrguteenus.

SUMMARY

NATURAL GAS EXCISE TAX AND ITS EFFECTS ON NATURAL GAS CONSUMPTION IN ESTONIA

Eerika Pentel

Natural gas (NG) consumption started in Estonia in 1969 already, NG excise was introduced in 2008. Since that, the consumption of NG has been declining. In the summer of 2014 Riigikogu passed a decision to increase the NG excise by 20% during 3 consecutive years, thus the total excise rise was 73%, which caused a public discussion. Goals of this bachelor's thesis were to identify the excise tax regulation in Estonia, find out effects of excise on NG consumption, determine national aims set for rising NG excise and find out whether they could be achieved.

For this purpose legal acts regulating the excise tax were studied and compared with relevant Latvian and Finnish acts. The study reveals that difference in regulations gave a competition advantage to the producers of our neighbouring countries in certain industrial sectors. The author proposes to introduce excise differences for energy-intensive production companies, make the excise rate dependent on the CO₂ volume emitted while burning and, in order to improve the comparison of the data on hazardous special emissions, switch from fuel units of volume to units of energy.

In order to find the effect of NG excise on consumption, the thesis tries to focus on the following: NG pricing and its dynamics, price components and excise as one of the price components and its effect on NG consumption. Documents by the Competition Authority, governmental institutions and NG market participants were studied and the statistical data from Estonia and the EU were analysed. Interviews with various market participants as well as a survey among domestic consumers was made in order to determine the NG market participants' opinions.

It appeared that price formation for domestic consumers and industries was different, nevertheless, in both consumer groups excise comprises less than 10% of the final price after

the rate was increased. Due to the excise rate rise, the final NG price rises less than 5%. The analysis reveals that NG excising and its recent rise has a minor effect on NG consumption, influencing mostly only energy-intensive producers.

The study shows that despite a higher rise of NG final price in 2008-2014 and the fact that in 2014 it was higher for gas than for most of other fuels compared, regarding the ease of use, the NG price was considered competitive. The study indicates that consumers were inclined to change their fuel source due to the equipment change investment support and subsidies for CHP. Subsidies made it advantageous to use wood and turf as fuels. Consumption was affected also by the negative image created for NG and consumers' insecurity for the future. The proportionally big excise rise scared consumers and the explanations of the rise, including the references to gas origin and possible reliability problems damaged the NG image even more and inclined consumers to decrease NG consumption. Decreasing consumption started a chain reaction in which the falling consumption inclines network operators to raise prices, which decreases consumption and leads to new price rises in network services.

The analysis made inspires a conclusion that the goal to decrease energy dependence on NG imported from Russia and to increase the consumption of renewable energy sources will be achieved because NG consumption is drastically falling, reaching an estimated record low in 2015. Consumption fall was not caused by the excise rise effect, but by subsidies for the use of wood and turf, the degrading NG image, unforecastable NG prices and insecurity of taxation environment. In the thesis a conclusion is drawn that the third goal of excise rise – budget collection – will be achieved in a smaller volume because consumption and thus the tax base is falling faster and more drastically than presumed.

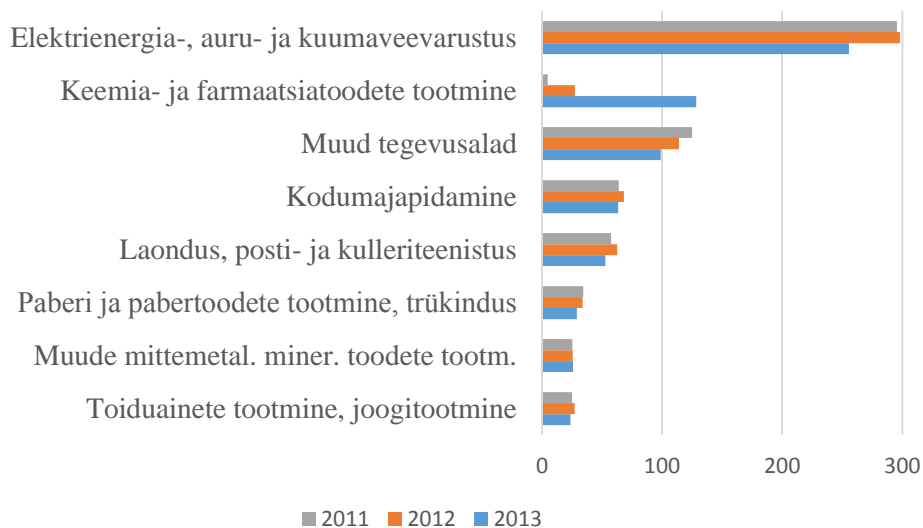
This bachelor's thesis achieved its goals and proved that the recent NG excise rise has no effect on NG consumption. NG consumption is falling in Estonia mainly because of subsidies for the use of other fuels and consumers' insecurity increased by excise rise explanations. Dependence on NG from Russia is falling and for the market participants it is important that the state would decide whether gas from other supply sources is eligible in Estonia as an environmentally friendly and clean fuel. The thesis points out some important problems in NG excising and makes recommendations for changes. This topic can certainly be further explored in future research studies. For example, the effect of income not studied by this thesis deserves further studies.

LISAD

Lisa 1. Gaasi kasutamise ajalugu Eestis

MG hakati Eestis kasutama alates 1969. aastast kui Leningradi – Kohtla-Järve ülekandetorustiku kaudu alustati MG transportimist Eestisse. Eestis gaasi kasutamise ja tootmise ajalugu on aga enam kui 100 aastat vanem, ulatudes 1865. aastasse kui valmis Tallinnas esimene gaasivabrik. Selles toodeti aastas kuni 0,8 miljonit kuupmeetrit tehiskaasi. Toormaterjaliks oli Inglismaalt toodud kivisüsi. Toodetud gaasi kasutati Tallinnas tänavavalgustuses, Balti Manufaktuuris, Kadrioru lossis ja vineerivabrikus. Aastal 1880 alustas tööd Tartu gaasivabrik, mis nii tehnoloogia kui tootmismahu poolest oli sarnane Tallinna gaasivabrikule. Tehiskaasi kasutati tänavavalgustuses, vabrikutes ja kodumajapidamistes. 1948. aastal algas Eestis gaasi kasutamises uus etapp kui sai valmis Kohtla-Järve põlevkivi gaasivabrik. Samal aastal valmis ka Kohtla-Järve – Leningradi gaasitorustik, mille kaudu kuni 1957. aastani varustati Eestis toodetud põlevkivigaasiga ka Leningradi. Järgnevatel aastatel rajati Kohtla-Järve – Tallinn gaasitorustik, gasifitseeriti Kohtla-Järve linn ja viidi Tallinn üle põlevkivi gaasile. Järkjärgult ehitati uusi gaasitorustikke, suurendati gaasi tootmismahutu ja gaasitarbimine Eestis kasvas nii mahult kui geograafiliselt. 1963. aastaks kasutati Eestis tehiskaasi Tallinnas, Tartus, Kohtla-Järvel, Sillamäel, Jõhvis ja Narvas. Aastane tehiskaasi kasutamise maht oli 99,7 miljonit kuupmeetrit. Gaasi tarbimine kasvas ja 1969. aastal hakati Eestisse transportima MG. MG segati tehiskaasiga ning mõnda aega kasutati segugaasi, mis aga vähendas seadmete töökindlust. Peale Ižborsk-Tartu ülekandetorustiku valmimist 1976. aastal alustati üleminekut ainult MG-le. Tartu gaasivabrik suleti. 1979. aastal kasutati Eestis 981,4 miljonit kuupmeetrit gaasi, millest 72% oli ülekandetorustike kaudu Eestisse sisse toodud MG. MG tarbimine kasvas ja 1985. aastal tarbiti Eestis 1 275 miljonit kuupmeetrit MG ning kokku 1 316 miljonit kuupmeetrit gaasi. 1986. aastal viidi tehiskaasi kasutamiselt MG kasutamisele üle Kohtla-Järve ja Jõhvi, mis olid viimased Eesti linnad, kes kasutasid tehiskaasi. (Generalov 1997, 4-38)

Lisa 2. Maagaasi tarbimine tegevusalade lõikes perioodil 2011-2013, (mln m³)

Allikas: (Autori koostatud Lisas 2 toodud Tabel 2 andmete alusel)

Joonis on koostatud Statistikaameti andmete alusel ning tegevusalade liigitusel on kasutatud Statistikaameti liigitust. Arvandmed on toodud tabelis 2.

Tabel 2. Maagaasi tarbimine tegevusalade lõikes perioodil 2011-2013, (mln m³)

Tegevusalad	2013	2012	2011
Toiduainete tootmine, joogitootmine	24	27	25
Muude mittemetal. mineraalidest toodete tootmine	26	26	25
Paberi ja pabertoodete tootmine, trükindus	29	34	35
Laondus, posti- ja kulleriteenistus	53	63	58
Kodumajapidamine	64	68	64
Muud tegevusalad	99	114	125
Keemia- ja farmaatsiatoodete tootmine	128	28	5
Elektrienergia-, auru- ja kuumaveevarustus	256	298	296
Kokku maagaasi tarbimine	678	657	632

Allikas: (Autori koostatud Statistikaameti andmete alusel)

Lisa 3. Maagaasi kodutarbijatele 1983. a kehtinud tariifid

01. 02. 83. a. kehtivad tariifid:	
1. 02. 83 г. Действующие тарифы:	
gaasipliit — 40 kop. kuus igalt inimeselt.	газовая плита — 40 копеек в месяц с каждого человека
газовая плита ja vanniahi — 83 kop. kuus igalt inimeselt.	газовая плита и ванная колонка — 83 коп. с каждого человека
газовая плита — 55 kop. inim. pealt kuus kui puudub tsentraal-soojavee varustus	газовая плита при отсутствии центрального горячего водоснабжения — 55 коп. с человека в месяц
газikeskkütte eest aastaringselt — 20 kop. elamispinna m ² kuus	за газовое отопление круглый год — 20 коп. кв. м жил. площади в месяц

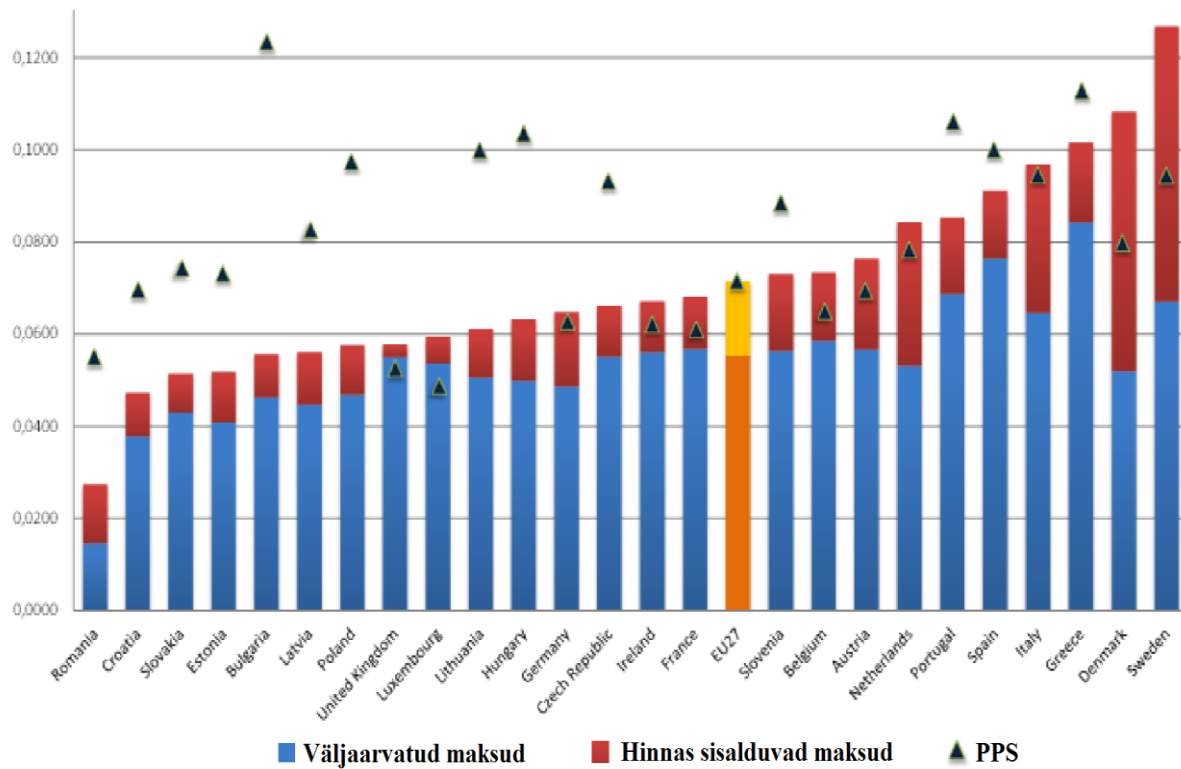
Allikas: (Autori erakogu)

Lisa 4. Kooskõlastatud võrguteenuste hinnad võrguettevõtjatele

Ettevõtte	Tariifi liik	Kehtiv hind (käibemaksuta)		Kooskõlastatud uus hind (käibemaksuta)	
		Otsuse nr. ja kuupäev	€	Otsuse nr. ja kuupäev	€
Adven Eesti AS	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-027 07.08.2014	0,05701		
Alfatom Gaasi ja Soojuse OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-032 18.08.2014	0,08243		
Averson OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/13-022 16.10.2013	0,10300	7.1-7/15-003 20.02.2015	0,11713
Bingonet OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-022 07.08.2014	0,07252		
Dvigatel-Gaas AS	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-023 07.08.2014	0,07533		
Elering Gaas AS (kuni 10.04.2015 ärinimega EG Võrguteenus AS)	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-016 30.07.2014	0,01678		
Energate OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-024 07.08.2014	0,08956		
Esmar Gaas OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-021 07.08.2014	0,09921		
Fortum Eesti AS	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/13-021 30.09.2013	0,06220	7.1-7/15-001 06.02.2015	0,0760
Gaasiarendus OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-015 30.04.2014	0,10140		
Gaasivõrgud AS	1 m³ MG võrguteenuse hind jaotusvõrgus	7.1-6/14-017 04.08.2014	0,03858		
Gaasienergia AS (kuni 20.10.2014 ärinimega Gasum Eesti AS)	1 m³ MG võrguteenuse hind: Tabasalu võrgupiirkonnas müügiimahul:	7.1-6/14-026 07.08.2014			
	0 - 750 m³		0,12596		
	751 - 3 000 m³		0,11595		
	3 001 - 10 000 m³		0,10813		
	10 001 m³ ja rohkem	0,09177			
	1 m³ MG võrguteenuse hind: Rapla võrgupiirkonnas müügiimahul:	7.1-6/14-018 06.08.2014			
	0 - 750 m³		0,10416		
	751 - 3 000 m³		0,09415		
3 001 - 10 000 m³	0,08633				
10 001 m³ ja rohkem	0,06997				
Ihaste Gaas OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-028 08.08.2014	0,06485	7.1-7/15-002 20.02.2015	0,08470
Harju Infra OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	278-064/07G 20.12.2007	0,06100		
Kuremaa ENVEKO AS	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/13-019 30.08.2013	0,07000		
Lagedi Võrgud OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/13-004 01.02.2013	0,18400		
Raadimõisa Gaas OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-025 07.08.2014	0,07907		
Rae Gaas OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	192-032/07G 28.09.2007	0,04000		
Sillamäe SEJ AS	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/09-0052 09.10.2009	0,02200		
Sillamäe-Veevärk AS	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-6/14-019 06.08.2014	0,09800		
SunTrade OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/09-0054 25.11.2009	0,04800		
Tallinggaas OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-033 27.11.2014	0,13500		
Tarbegaas OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-031 12.08.2014	0,09327		
Tehnovõrkude Ehituse OÜ	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-030 12.08.2014	0,08588		
AS Termox	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-029 11.08.2014	0,06721		
AS Varmata	1 m³ MG võrguteenuse hind	7.1-7/14-020 07.08.2014	0,06498		

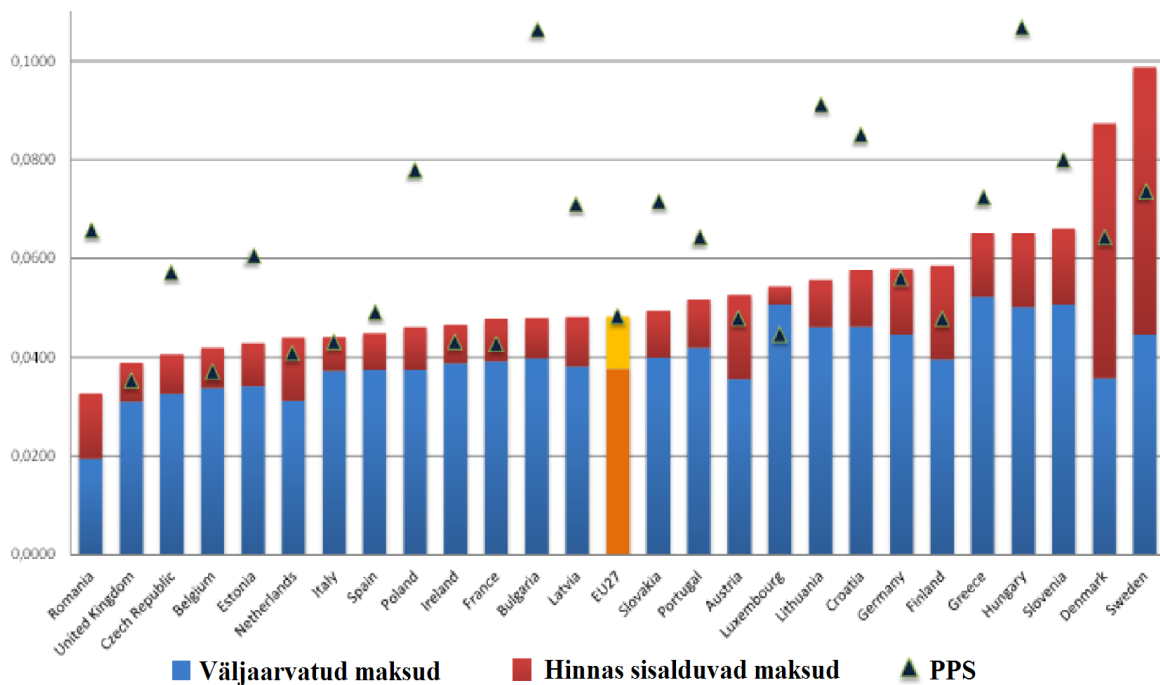
Allikas: (Konkurentsiamet)

Lisa 5. Maagaasi lõpphind kodutarbijatele Euroopa Liidus 2012. a, (€/kWh)

Allikas: (The Impact ... 2014, 117)

Lisa 6. Maagaasi lõpphind tööstustarbijatele Euroopa Liidus 2012. a, (€/kWh)

Võrreldavad hinnad on toodud ilma käibemaksuta.

Allikas: (The Impact ... 2014, 117)

Lisa 7. Autori hinnang ja ettepanekud andmete paremaks võrreldavuseks

Eesti ning EL-i teiste riikide MG hinnastatistikat uurides leidis autor korduvalt sama perioodi ja riigi kohta erineva väärtusega statistilisi näitajaid. Võimalikke asjaolusid, mis võivad põhjustada arusaamatusi, on mitmeid. Järgnevalt tuuakse välja autori hinnangul kolm olulisemat.

Segadust tekitab täpsustuse puudumine, millised hinnakomponendid on arvesse võetud. Andmete võrreldavuse tagamiseks peab arvesse võtma samu komponente.

Teiseks sõltub MG hind tarbija grupist, tarbimise mahust, võrgupiirkonnast ja muudest asjaoludest, mis teeb lõpptarbija hinna varieeruvaks suurtes piirides. Võrdlused on koostatud eraldi kodutarbijate ja tööstustarbijate lõikes, kuid sageli ei täpsustatud, kas räägitakse tegelikult tarbitud mahtude alusel kujunenud kaalutud keskmisest hinnast, mingis hinnakirjas kehtestatud hinnast või muu meetodikaga leitud hinnast.

Kolmandaks räägitakse sageli erinevatest ühikutest. Eestis mõõdetakse MG tarbimist kuupmeetrites ja seaduses sätestatud aktsiisimäär on antud eurodes 1 000 m³ kohta. EL statistika on erinevates energiaühikutes. Eestis on mahuühikutes antud koguse energiaühikutesse teisendamise reegel sätestatud majandus- ja kommunikatsiooniministri määrusega gaasikoguste energiaühikutesse teisendamise meetodika (GETM). Meetodikas on toodud valem, mille kolmest muutujast üks on arvestusperioodil võrku sisenenud gaasi ülemine kütteväärtus kilovatt-tundides kuupmeetri kohta (GETM, § 3 lg 1). Niisiis on hilisema teisendamise korral vaja teada vaadeldavate perioodide kaalutud keskmiseid ülemisi kütteväärtuseid. Lisaks tuleb arvesse võtta asjaolu, et Eestis mõõdetakse MG kogust temperatuuril 20 °C aga EL-is tehakse arvutused temperatuuril 15 °C.

Töö autori arvates lisaks kõikide MG turuosaliste jaoks selgust, kui MG ja võrguteenuse hinnad ning aktsiisimäärad oleksid kehtestatud energiaühikute kohta ja arvelduste aluseks oleksid energiaühikud. See lihtsustaks ka erinevate kütuseliikide võrdlemist.

EL-i erinevatesse instantsidesse annavad MG tarbimisega seotud andmeid erinevad isikud. Kehtestatud on andmete esitamise standardid, kuid siiski erinevad esitatud andmed sageli mingite nüansside ja vaatenurkade tõttu ja nii tekib andmete paljusus. Hilisema statistika esitamise juures nüansside kirjeldus ja täpsustus sageli aga puudub.

Lisa 8. Autori kommentaaridega ATKEAS-e sätetest ülevaade maagaasi aktsiisi osast

Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus defineerib, et üheks maksuobjektiks on kütus. ATKEAS-e aktsiisiga maksustatavate kütuste loetelus on MG, mille seaduses toodud mõiste on kütteinena kasutatav gaasilises olekus kütus, mille Euroopa Liidus kaupade klassifitseerimiseks kokkulepitud kombineeritud nomenklatuuri (KN) kaheksa numbrit on 2711 2100.

Aktsiisi maksjaks on üldjuhul võrguettevõtja, kes kasutab ise MG kütteinena või edastab MG tarbijale. MG-st soojuse ja elektri koostootja on aga ise aktsiisi maksja, sest edastamise hetkel puudub võrguettevõtjal info, kui palju kütusest kasutatakse soojuse ja kui palju elektri tootmiseks. Aktsiisi maksjaks on ka see tarbija ise, kes soetab MG võrguväliselt.

Aktsiisist on vabastatud MG, mida kasutatakse mineraloogilises protsessis, elektri tootmiseks, MG edastamiseks või muul otsatarbel kui kütteinena. Tarbija, kellel vastavalt seadusele on õigus kasutada MG aktsiisivabalt, peab selleks taotlema energia aktsiisivabastuse loa MG-le. Tarbijale, kellel on kehtiv aktsiisivabastuse luba, edastab võrguettevõtja loal nimetatud tegevuseks MG ilma aktsiisita. Ilma aktsiisita edastab võrguettevõtja MG ka teisele võrguettevõtjale. Tarbija, kes kasutab osa MG tegevuses, milles vastavalt seadusele on lubatud MG kasutada aktsiisivabalt ja osa kasutab tegevuses, mis aktsiisivabastuse alla ei kuulu, peab pidama arvestust aktsiisivabalt soetatud ja maksustatult soetatud MG ning MG tegevuste lõikes kasutamise üle ise arvestust.

Muul otstarbel kui kütusena on MG kasutajaks näiteks AS Nitrofert, kellele võrguettevõtja edastas aktsiisivabalt selle osa MG-st, mida AS Nitrofert kasutas toorainena väetiste tootmisel ja aktsiisiga maksustatult selle osa, mida tarbija kasutas tehaste ja büroo kütmiseks. Info tuli tarbijalt, kellel oli seaduse järgi kohustus vastavat arvestust pidada. MG aktsiisivabalt mineraloogilises protsessis kasutaja näiteks on AS Nordkalk, kes kasutas MG lubjatehastes ning kellele selles tegevuses kasutamiseks edastati MG aktsiisivabalt. Soojuse ja elektrienergia koostootja näiteks on AS Grüne Fee, kellele võrguettevõtja edastas MG aktsiisivabalt. AS Grüne Fee tekkis maksukohustus MG kasutusele võtmisel soojuse tootmiseks ja ta oli ise soojuse tootmiseks kasutatud MG osalt MG aktsiisi maksja.

Maksukohustus tekib MG võrguettevõtjal MG kasutusele võtmisel soojuse tootmiseks ning MG edastamisel sellisele tarbijale, kes ei ole võrguettevõtja ega maagaasist soojuse ja

Lisa 8 järg

elektrienergia koostootja. MG-st soojuse ja elektrienergia koostootjal tekib maksukohustus selles ulatuses, mida kasutati MG-st soojuse tootmiseks.

Maksustamisperiood on kalendrikuu. MGaktsiisi maksja on kohustatud hiljemalt maksustamisperioodile järgneva kalendrikuu 15. päeval esitama Maksu- ja Tolliametile aktsiisideklaratsiooni ning maksma aktsiisi. Aktsiis laekub riigieelarvesse.

Võrguettevõtja peab mõõtma oma tarbitava ja tarbijale edastatava MG koguse. Tarbija peab mõõtma ja arvestama maksuvabalt ja maksustatavalt kasutatavat kütust. MG aktsiisisumma arvutatakse MG rõhul 101,325 kPa ja temperatuuril 20 °C. MG edastamisel kodutarbijale võib MG aktsiisisumma arvutada MG koguselt kuupmeetrites, arvestamata rõhu ja temperatuuri nõuet.

Rohkem erisusi ATKEAS MG aktsiisiga maksustamisel ette ei näe. MG aktsiisimäär on sama kodutarbijatele ja tööstustarbijatele. Aktsiisivabastusi ega määra vähendamist ei ole MG kütusena kasutamisel rohkem ette nähtud kui ainult eelpool nimetatud mineraloogilises protsessis ja elektri tootmisel.

Alates 1.01.2015.a kuni 1.01.2016.a kehtib aktsiisi määr 28,14 eurot 1000 m³ kohta.

Aktsiisimäär Eestis ei sõltu otseselt ei kütuse energeetilisest väärtusest, põlemisel eralduvatest kahjulikest ühenditest ega CO₂ heitekogusest. Autori arvates võiks arvestades Eesti ja Euroopa Liidu kliima- ja energiakasutuse poliitikat ning vajadust vähendada süsinikdioksiidi koguseid, aktsiisimäär olla otseses sõltuvuses sellest, mitu tonni CO₂ eraldub ühe MWh tootmisel ning milline on kahjulike eriheitmete hulk. See aitaks kaasa keskkonna parandamisele ja globaalse soojenemise piiramisele. Amela Ajanovic soovitab muuta kütuse CO₂ heitmetest sõltuvusse transpordis kasutatava kütuse aktsiisimäär, arvestades, et veerand kogu kasvuhoonegaaside kogusest pärineb just transpordisektorist (2013, 736). David Pierce ütleb, et gaasi, söe ja nafta aktsiisiga maksustamise määr peaks kindlasti olema erinev, sest nende kütteainete süsiniku sisaldus on erinev ning analüüsib oma töös süsiniku sisaldusel põhinevat aktsiisi kui globaalse kliimasoojenemise poliitika ühte pehmet meetet (1991, 945).

Lisa 9. Maagaasi hinnakomponendid 2013. a ja 2015. a, (€/1000 m³)

	Kodutarbija 2013. a	Kodutarbija 2015. a	Vabatarbija 2013. a	Vabatarbija 2015. a
Gaasi hind	371,00	371,00	276,48	276,48
Võrguteenuse hind	32,70	32,70	32,70	32,70
Aktsiis	23,45	28,14	23,45	28,14
Käibemaks	85,43	86,37	66,63	67,46
Kokku lõpphind	512,58	518,21	399,26	404,78

Allikas: (Autori koostatud AS Eesti Gaas avalike andmete alusel)

Lisa 10. Bogdanovitš, Roman, intervjuu transkriptsioon

Intervjueeritav: Roman Bogdanovitš

Esindatav ettevõte: AS Gaasivõrgud

Ametikoht: tegevjuht ja juhatuse liige

Toimumise aeg: 15.04.2015. a

***Küsimine:** Mina olen Eerika Pentel ja minu vastas istub Roman Bogdanovitš, kes on AS Gaasivõrgud tegevjuht ja juhatuse liige.*

Vastaja: Jah. ((naeratab))

***Küsimine:** Sa andsid eelnevalt nõusoleku tänase intervjuu läbiviimiseks ja selle kasutamiseks minu, Eerika Pentel'i bakalaureusetöös Tallinna Tehnikaülikoolis. Töö teemaks on maagaasi aktsiis ja selle mõju maagaasi tarbimisele. Sa oled lubanud töös viidata ka Sinu nimele ja Sinuga seotud ettevõtetele.*

Vastaja: Andsin jah nõusoleku ja võime alustada. Ja minu sõnu võid oma töös kasutada koos viitega minu nimele.

***Küsimine:** Palun räägi, kuidas Sinu ettevõttel viimasel kahel aastal on läinud?*

Vastaja: ((ohkab)) Väga raske on. (.) Gaasitarbimine langeb nii kiiresti. Meie kahjum tuleb veel suurem, kui eelmisel aastal. Meil on raske ja meie klientidel on raske. Gaasitarbimine langeb väga kiiresti. Mäletad, mis oli eelmise aasta tarbimine?

***Küsimine:** Mäletan küll, 537 miljonit m³.*

Vastaja: No vot ja see oli isegi madal juba. Aga praegu, sellel aastal tarbimine tuleb ainult ligikaudu 440 miljonit m³.

***Küsimine:** Mis on Sinu hinnangul selle tarbimise languse põhjuseks?*

Vastaja: Maagaasi tarbimise kõige suuremaks mõjutajaks on tegelikult maagaasi enda hind sest vaata, Eestis on kehtestatud naftahinna põhine gaasihind ja see ei anna tarbijale kindlustunnet tuleviku suhtes ning tarbija ei tea, mis saab gaasi hinnast kuue kuu või aasta pärast. Tarbija ei tea, kuhu tõuseb aktsiis või kuidas see naftahind liigub.

Väga paljud on loobunud gaasist ja paljud plaanivad loobuda. Nad on juba teinud ümberkorraldusi ja nad teevad veel. Vaata, kuidas riik toetab teisi kütuseid - selleks on loodud erinevad toetusmehhanismid ja kõige rohkem mõjutavad need just eelkõige kaugkütte sektorit. Dotatsioon selles sektoris kohalikele kütustele on küllalt suur ja see mõjutab maagaasi mitte valima. Kui rääkida nüüd teistest sektoritest, siis (.2) seal on

Lisa 10 järg

tegurid veidi teised. (.2) Teistes sektorites maagaasi kasutamist mõjutavad lisaks maagaasi enda hinnale ka teised hinnaosad nagu võrguteenuse hind ja aktsiisi suurus. Just väiksemad ettevõtted on olulisemalt tundlikumad sellistele hinnamuutustele nagu see viimane aktsiisi tõus, sest nende jaoks tuleb see kasumi arvelt, mis sageli on niigi kriitilise piiri peal. Ettevõttel väga raske leida, mille arvelt kompenseerida kulude tõusu. Aga kui tarbimine langeb, siis meie peame jälle ju hinda tõstma.

Küsimine: *Palun täpsustada, kuidas Sa hindad, kas maagaasi aktsiisiga maksustamisel ja sellel viimasel aktsiisitõusul, mida Sa just mainisid, on maagaasi tarbimisele Eestis mingit mõju?*

Vastus: Kui kodutarbijast rääkida, siis ma arvan, et rohkem mõjutab see, et nad ei tea, mis see aktsiis veel teha võib. Kus see aktsiisimäär on ikkagi kahe aasta pärast? (.) Aktsiis moodustab kodutarbijal hinnast alla 10% ja ma arvan, et kodutarbija jaoks ei ole aktsiisi tõus märgatav. See ei mõjuta neid. Aga ... (.3) ...väiksemate vabatarbijate jaoks see nii ei ole. Neil on reeglina gaasi kulud suurema osakaaluga kogukuludest, aktsiis moodustab maagaasi lõpphinnast suurema osa ja selle tõus sööb otseselt ettevõtja niigi väikest kasumit. See aga, kes kaalub praegu, kas valida maagaas või pelletiküte, teeb aktsiisist lähtudes valiku pelleti kasuks, sest pellet ja MG on sarnase mugavustasemega, arvestades nende lõpphinda ja vajalikke investeeringuid sama kallid, kuid aktsiis annab eelise pelletile.

Emotsioonid jäävad väga pikaks ajaks sinu juurde. Mis puudutab nüüd maagaasi siis seda negatiivset tausta on loodud alates 2007. aastast, et maagaas on seotud Gazpromiga ja tuleb Venemaalt ja pole usaldusväärne. Samal ajal ka aktsiisi seadus ümber tehti. Ja emotsioonid püsivad tarbijate mälus kaua ja on need, mis näiteks kodutarbija käitumise määravad. Praegusel juhul need emotsioonid maagaasiga seoses on kõikidel maagaasi tarbijatel negatiivsed, sest vaata millised on riigi esindajate väljaütlemised maagaasi kohta ja millised on põhjendused aktsiisile või teiste kütuste toetusele. Ja, mis puudutab väiketarbijaid, siis sageli nad ka kuulavad seda ainult, et aktsiis tõuseb 20% aga ei teadvusta endale, et see ei tõsta maagaasi hinda 20%. Seda nad ei teadvusta ja siis kui kõik muu taust juurde panna, siis loobutaksegi gaasist. Kurb on

Lisa 10 järg

see, et ega need emotsioonid ju ei kao inimeste meeltest ka siis kui see gaas tuleb juba kusagilt mujalt. Seda mainet on nii raske muuta. (.3)

Aga ma tahan rääkida veel sellest, et kui panna kaalu peale keskmine võrguteenuse hind ja aktsiis, siis minu meelest seal juba ei ole asi paigas. Maagaasi aktsiisi ja keskmise võrguteenuse hinna omavaheline proportsioon ei ole paigas. Need ei ole ju tasakaalus. Mõnes võrgupiirkonnas jääb võrguteenuse hind juba praegu allapoole aktsiisimäära. Siin on midagi väga valesti. Ja sellele lisandub veel ju ka käibemaks ((ohkab)).

Küsija: *Kuidas Sa hindad, kas maagaasi hind on konkurentsivõimeline Eestis teiste kütustega?*

Vastaja: Maagaas on nii puhas ja mugav kütus, et sellest seisukohast lähtudes on ta konkurentsivõimeline ka kõrgema hinna juures. Aga see kuidas hind kujuneb, see muidugi häirib tarbijaid. Häirib kõik see teadmatus. Ma ei tea, kas mõjutab tarbimist aga häirib. Hind tegelikult on konkurentsivõimeline. Maagaasi hind tarbijale sellel aastal langes. Hinna konkurentsivõidet kahjustavad teiste kütuste toetused ja see, et taastuvkütustel ei ole aktsiisi. Ja selles mõttes tehakse maagaasile liiga.

Küsija: *Millised olid Sinu hinnangul maagaasi aktsiisimäära tõstmise eesmärgid Eestis?*

Vastaja: Kui me võtame kütuse aktsiisid üldiselt, siis need on suunatud reeglina keskkonna parandamiseks, kuid seda meedet maagaasi aktsiisiga ei saavutata, sest maagaas on puhas küteliik, mis ei reosta ega kahjusta keskkonda. Praegu tehakse otsus aktsiisitõusuks lähtudes riigikassa tänase täitmise eesmärgist aga aktsiisitõusu mõju on ju pikaajaline. Praegu tehtud aktsiisitõusu otsuste tulemused ilmnevad mitu aastat hiljem kui avastatakse, et mingi majandussektor on välja surnud või kolinud teise riiki ja inimeste töökohad on vähenenud. Riik kaotab ka teistes maksudes, sest kõik on omavahel seotud.

Küsija: *Kas Sinu hinnangul aktsiisimäära tõstmisega riigikassa täitmise eesmärk saavutatakse?*

Vastaja: Maagaasi aktsiisi osas see aktsiisi tõstmise otsus võeti vastu 2013. aastal tegelikult ja siis riigikassa täitmise eesmärk oli väga kõrge. See koguse vahe, millelt aktsiisi planeeriti, oli kaks korda suurem kui sellel aastal tuleb. Ma usun, et riik ei täida oma eesmärki. Vähemalt täies ulatuses kindlasti mitte.

Küsija: *Ja viimane küsimus, kas Sinu hinnangul vajaks maagaasi aktsiisiga maksustamine Eestis mingeid erisusi?*

Lisa 10 järg

Vastaja: Ma ei tea, kas erisusi. (.3) Ma arvan, et lihtsalt riik ei peaks tõstma maksusid nii kõrgele, et tarbija peab muid variante otsima hakkama. Nagu ma ütlesin, siis just see väike ettevõtja on väga tundlik. Ja veel, sellised läbimõtlematud otsused võivad terve töötava struktuuri ära lõhkuda ja siis kui tuleb biogaas, LNG või muud variandid, siis ei ole juba enam tarbijaid ega võrguettevõtjaid.

Küsimaja: *Kas ma saan õigesti aru, et Sinu hinnangul on aktsiisi tõusu rahaline mõju tuntav eelkõige just väikesele ettevõtjale?*

Vastaja: Jah just otsene mõju on ainult väikesele ettevõtjale. Teisi mõjutab pigem see poliitika ja teadmatus ka.

Küsimaja: *Täna Sind, Roman selle intervjuu eest.*

Vastaja: Pole tänu väärt. Hea meelega teinegi kord.

Lisa 11. Jefimov, Sergei intervjuu transkriptsioon

Intervjueeritav: Sergei Jefimov

Esindatav ettevõte: AS EG Võrguteenus

Ametikoht: Ettevõtte asutamisest kuni 19.01.2015 tegevjuht ja juhatuse esimees

Toimumise aeg: 13.04.2015. a

***Küsimine:** Mina olen Eerika Pentel ja intervjueeritav on Sergei Jefimov. Sa olid AS EG Võrguteenus tegevjuht ja juhatuse esimees.*

Vastus: Jah üheksa aastat olin. Aga gaasisüsteemis olin kokku üle 17 aasta.

***Küsimine:** Sa nõustusid intervjuud andma teemal maagaasi aktsiis ja selle mõju maagaasi tarbimisele ning lubasid kasutada intervjuu käigus saadavaid vastuseid Eerika Pentel'i bakalaureusetöös Tallinna Tehnikaülikoolis. Kas Sa lubad töös viidata ka oma nimele ja intervjuu käigus antavaid vastuseid siduda oma nimega?.*

Vastus: Jah luban küll oma nimele viidata a vastuseid oma nimega siduda. Selle ettevõttega ma enam seotud ei ole aga seda, et ma olin EG Võrguteenuse tegevjuht ettevõtte asutamisest kuni selle aasta jaanuarini võib küll kirjutada. See on ju fakt, mis ei muutu ((naerab)) (.2) Tahad maagaasi aktsiisist rääkida?

***Küsimine:** Jah. Tegelikult küll palun, et Sina räägiksid. Ma ...*

Vastus: ((katkestab küsijat)) Ma mäletan kui see aktsiis tuli 2008. aastal. Vaidlesime veel selle üle, kui kõrge peaks see määr olema ja et tööstustarbijale peaks olema määr madalam, sest nad tarbivad ju palju rohkem ja Euroopas olid ju erinevad määrad kehtestatud kodu- ja tööstustarbijatele. Ma ei mäleta seda erinevust aga vist oli isegi kordades. (.) Aga meil mindi lihtsama vastupanu teed ja tehti sama aktsiisimäär.

***Küsimine:** Kuidas Sina hindad, kas maagaasi aktsiisiga maksustamine omab maagaasi tarbimisele Eestis mingit mõju?*

Vastus: Kui me vaatame seda summat, no olgu määra, mis tookord kehtestati, siis eks ta ikka suurematele ettevõtetele mingi mõjuga oli. Võibolla neile just, kellele maagaas kuludest väga suure osa moodustas. (.2) Teistele pigem mitte. Aga see Venemaast sõltumise jutt algas just siis, seega ma ei oskagi nagu vastata, sest ma tahaks öelda, et samal ajal algas kogu see negatiivne kampaania ja siis ei saa enam aru, mis mõjub ju.

***Küsimine:** Kuidas Sina hindad, kas maagaasi aktsiisiga maksustamisel ja 2014. aasta juulis vastuvõetud maagaasi aktsiisi tõstmisel on maagaasi tarbimisele Eestis mingit mõju?*

Lisa 11 järg

Vastaja: Ma arvan, et seni see rahaline osa mõjutas ainult osasid ettevõtteid aga varsti hakkab mõjutama ka teisi tarbijaid, kui ta niimoodi kasvab. Ma olen kindel, et aktsiisimäära tõstmine süvendab maagaasi kasutamise juba niigi langevat trendi. Ma ütleks isegi nii ...
(.5) Maagasi aktsiisi järsk tõus on piltlikult öeldes just see piisk, mis kallutab tarbimist tasakaaluasendist languse poole ja omab pikaajalist mõju kogu gaasimajandusele Eestis.
(3) Ja maagaasi tarbimise vähenemine muudab küsitavateks selliste regionaalselt oluliste projektide nagu Balticconnector ja regionaalse LNG terminali realiseerumise. Kui ei ole enam piisavalt tarbimist, siis pole need projektid enam majanduslikult jätkusuutlikud. Aga just nende projektide elluviimisega tõstaksime nii Eesti regionaalset julgeolekut kui ka konkurentsivõimet.

Küsija: *Kuidas Sina hindad, mis mõjutab maagaasitarbimist Eestis?*

Vastaja: ((kordab)) Mis mõjutab? Ma arvan, et see mõjutabki, mis ma juba ütlesin. Tarbimist Eestis ja ma mõtlen, et nii kodutarbijate kui ka ettevõtjate otsuseid mõjutab maagaasi tarbimist vähendama eelkõige maagaasi aastatega väljakujunenud negatiivne maine ja poliitikute avalikud negatiivse tooniga seisukohad maagaasi kasutamise osas. Hind muidugi ka ja need toetused, eelkõige puidule ja biogaasile. Aga seda kõrgemat hinda nagu teiselt poolt leevendab see gaasi kasutusmugavus. Aga gaasiaktsiisi hüppeline tõus kui fakt ise ja selle põhjendused mõjuvad MG tarbimisele rohkem negatiivsena kui tegelik rahas väljenduv hinnatõus. See annab tarbijatele signaali gaasi mitte usaldamiseks ja mitte kasutamiseks. (.3) Ma tegelikult olen murelik, sest vaata, kui see tarbimine edasi oluliselt väheneb, siis ju ei ole mingist hetkest enam gaasiinfrastruktuuri ülalpidamine ega arendamine turutingimustel võimalik. Mis siis edasi saab? Ja siis võib-olla on see LNG terminal valmis ja toru Soomega. Mis siis edasi? Kas siis riik hakkab neile peale maksma, ka toetust maksma? Sest tarbijaid on juba nii vähe, et need vähesed ei jaksa võrku ju üleval pidada.

Küsija: *Kuidas Sa hindad, kas maagaasi hind on konkurentsivõimeline Eestis teiste kütustega?*

Vastaja: Nojah nii ja naa. On veel küll aga need toetused vähendavad konkurentsivõimet. Ja see viimane aktsiisitõus ka. Ja kuigi maagaasi enda hind on langenud siis just see viimane aktsiisitõus nullis selle hinnalanguse mõju ära. Kui nüüd ainult hinnast rääkida.

Küsija: *Millised olid Sinu hinnangul maagaasi aktsiisimäära tõstmise eesmärgid Eestis?*

Lisa 11 järg

Vastaja: No nii nagu nad ju koguaeg ütlesid, et vähendada Vene päritolu gaasist sõltuvust ja energia varustuskindlust tõsta. Ja eelarve täitmine.

Küsija: *Kas Sinu hinnangul aktsiisimäära tõstmisega need eesmärgid saavutatakse?*

Vastaja: Ma ei ütleks, et seda varustuskindlust see aktsiis aitab parandada. Sõltuvuse vähendamist ka mitte. Tulevad uued tarnijad, see aitab. Gaas hakkab tulema mujalt, kui Venemaalt, see aitab. Aga samas sa ju tead ise, et seda Leedus ostetud gaasi ei ole veel praegu tehnilistel põhjustel mööda gaasivõrku võimalik meile Eestisse transportida. Molekul ei jõua siia, kuigi muidugi igasuguste lepingutega virtuaalselt on see kõik võimalik. No aga kas see tõstab varustuskindlust? Ma ei ütleks. Siis küll jah kui Läti teeb oma investeeringud ära ja likvideerib selle pudelikaela ning Leedu ehitab seal vahepeal trassi, siis küll. Sellega ju tegeletakse. Ma ei tea, kunas need valmis saavad aga maagaasi transportimisel Leedu LNG terminalist Eestisse on Leedus ja Lätis tehnilised kitsaskohad praegu. Varustuskindluse seisukohast aga on meile hästi oluline, et meil vajadusel oleks olemas kas tagavara Lätis asuvas Inčukalnsi maa-aluses gaasihoidlas või siis ikka oleks tehniliselt võimalik meile vajaliku gaasi reaalne jõudmine Eestisse Leedust Klaipeda terminalist. Ma ei tea, kas ma nüüd ikka vastasin Sinu küsimusele?

Küsija: *Jah, vastasid küll. Ja viimane küsimus, kas Sinu hinnangul vajaks maagaasi aktsiisiga maksustamine Eestis mingeid erisusi?*

Vastaja: No ma olen ikka seda meelt, et tööstustarbijatele peaks olema madalam aktsiisimäär ja eriti just neile, kellel energiakulu on tootmisprotsessis väga suur. Iseasi, kas riik tahab seda erisust kehtestada.

Küsija: *Täna Sind väga.*

Vastaja: No, tegelikult võiks ka kogu sellest kolmanda direktiivi rakendamise protsessist veel rääkida. Ülekandevõrgu eraldamisest samuti.

Küsija: *Kas see mõjutab või mõjutab Sinu hinnangul maagaasi tarbimist Eestis?*

Vastaja: Seda mitte. Kogu aeg, ka enne eraldamist, on võinud kõik, kes on tahtnud, maagaasi Eestisse sisse tuua. Ülekandevõrgu operaator oli valmis kõikide maaletoojate gaasi transportima, selles polnud mingi küsimus.

Küsija: *Siis ma tänase intervjuu raames sellest ei räägiks. Täna Sind veelkord.*

Lisa 12. Lelumees, Lauri intervjuu elektronposti kirja teel

Intervjueeritav: Lauri Lelumees

Esindatav asutus: Rahandusministeerium

Ametikoht: Tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna peaspetsialist

Elektronkirja kuupäev: 17.04.2015. a

Intervjuu läbiviija on Eerika Pentel ja intervjueeritav on Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna peaspetsialist Lauri Lelumees. Intervjuu toimub elektronposti kirja teel, milles lepitati eelnevalt telefoni vestluses kokku. Kokku lepitati, et intervjueeritav vastab Eerika Pentel'i Tallinna Tehnikaülikooli bakalaureusetööga seotud intervjuu küsimustele. Bakalaureusetöö teemaks on maagaasi aktsiis ja selle mõju maagaasi tarbimisele. Lauri Lelumees andis nõusoleku intervjuu läbiviimiseks ja lubas intervjuu vastuseid kasutada Eerika Pentel'i bakalaureuse töös koos Lauri Lelumees nimele viitamisega.

Küsija: *Palun kirjeldage, mis on Teie hinnangul maagaasi aktsiisimäära tõstmise eesmärgid Eestis?*

Vastaja: 2014. a otsustas seadusandja tõsta maagaasi aktsiisimäära 20% võrra kolmel aastal alates aastast 2015. Kehtiv aktsiisimäär maagaasile oli ja endiselt on energiasisaldust arvestades oluliselt madalam kui kergele kütteõlile kehtiv aktsiis, samuti on maagaasi osakaal soojuse tootmiseks kasutatavatest kütustest ca 40% - seega on meil arvestatav energiasõltuvus Venemaalt imporditavast maagaasist. Aktsiisi tõstmise eesmärgiks oli vähendada energiasõltuvust Venemaalt imporditavast maagaasist (energiajulgeoleku aspekt), vajadus suurendada taastuvate energiaallikate kasutamist ning vähendada kahjulike kõrvalmõjudega fossiilsete kütuste tarbimist. Aktsiisi tõstmine aitab riigieelarve tulusid suurendada.

Küsija: *Palun öelge, kas Teie hinnangul saavutatakse maagaasi aktsiisimäära tõstmise eesmärgid Eestis?*

Vastaja: Ei oska öelda. See sõltub väga paljudest teguritest, ühest vastust on keeruline anda. Eelkõige on oluline kütteainete maksustamispoliitika tervikuna. Aktsiis moodustab fossiilsete kütteainete hinnast praegu veel suhteliselt väikese osa, seega ei saa see olla põhiline mõjutaja. Aktsiisitõusul on teatav ning eelkõige tulevikku suunatud mõju tarbimisele alati.

Lisa 12 järg

Küsija: *Palun hinnake, milline on 01.07.2014 seadusega vastuvõetud maagaasi aktsiisi tõusu mõju Eestis maagaasi tarbimisele.*

Vastaja: Aktsiisitõusu mõju tarbimisele vaevalt, et nii lühikese aja jooksul avaldub. Arvestame ka seda, et aktsiisi tõstmine mõjutab maagaasi hinda minimaalselt. Nimelt prognoosisime, et maagaasi aktsiisi 20%-lise tõstmise tagajärjel kasvab kodutarbija hind 2015. a. 1,1% ja vabatarbija hind 1,4% võrra. 1,1%—1,4% maagaasi hinnatõus mõjutab vähesel määral maagaasi kütteinena kasutavaid ettevõtteid ja kodumajapidamisi.

Küsija: *Kas Teie hinnangul on maagaasi hind konkurentsivõimeline teiste kütuste hindadega Eesti turul?*

Vastaja: Jah. Arvestades maagaasi kasutamise mugavust ning saasteainete vähesust võrreldes nt kütteõlidega on hind kindlasti konkurentsivõimeline.

Küsija: *Palun nimetage, mis Teie hinnangul mõjutavad kõige enam maagaasi tarbimist Eestis.*

Vastaja: Maagaasivõrgu olemasolu, maagaasi hind, maagaasi alternatiivide taskukohasus, investeerimisvõimekus küttealiigi vahetamiseks.

Küsija: *Palun hinnake, milline on maagaasi aktsiisitõusu mõju Eestis ettevõtlusele?*

Vastaja: Pigem väheoluline, sest eelnevalt kirjeldasin aktsiisitõusu väikest mõju hinnale. Siiski üksikute ettevõtete puhul, nt Estonian Cell, võib mõju olla suurem kuna tegemist on äärmiselt energiantensiivse tootmisettevõttega. Seonduvalt biogaasi jaama käivitamisega eelmisel aastal on Estonian Cell oluliselt vähendanud oma sõltuvust maagaasi sisse ostmisest.

Küsija: *Tänan Teid vastamise eest!*

Lisa 13. Kotov, Raul intervjuu elektronposti kirja teel

Intervjueeritav: Raul Kotov

Esindatav ettevõte: AS Eesti Gaas

Ametikoht: juhatuse liige

Elektronkirja kuupäev: 21.04.2015. a

Intervjuu läbiviija on Eerika Pentel ja intervjueeritav on AS Eesti Gaas juhatuse liige Raul Kotov. Intervjuu toimub elektronposti kirja teel, milles lepiti eelnevalt telefoni vestluses kokku. Kokku lepiti, et intervjueeritav vastab Eerika Pentel'i Tallinna Tehnikaülikooli bakalaureusetööga seotud intervjuu küsimustele. Bakalaureusetöö teemaks on maagaasi aktsiis ja selle mõju maagaasi tarbimisele. Arvestades intervjueeritava kiiret ajagraafikut lepiti kokku, et intervjueeritava aja säästmiseks lühendab intervjuu läbiviija intervjuu küsimustikku.

Raul Kotov andis telefoni teel nõusoleku intervjuu läbiviimiseks ja lubas intervjuu vastuseid kasutada Eerika Pentel'i bakalaureuse töös koos viidetega Raul Kotovi nimele ja tema esindatava asutuse nimele.

Küsija: *Palun anna oma lühike hinnang, mis mõjutab Eestis tarbitava maagaasi koguse langust kõige enam.*

Vastaja: Enim mõjutavad ilm ja riigi poliitika kohalike kütuste kasutamiseks, mis toob kaasa ümberkorraldused tootmises ja kütteseadmete vahetuse.

Küsija: *Palun anna oma hinnang, mis on ümberkorralduste põhjuseks*

Vastaja: Põhjuseks hind mis kujuneb tänu riigi toetusele.

Küsija: *Kas Sinu hinnangul on senini mõjutanud maagaasi aktsiisi tõstmine ettevõtete maagaasi tarbimist ja kui on mõjutanud, siis kui oluliseks Sa hindad seda mõju.*

Vastaja: Arvan et hetkel on olnud mõju veel väike.

Küsija: *Kas Sinu hinnangul on senini mõjutanud maagaasi aktsiisi tõstmine kodutarbijate maagaasi tarbimist ja kui on mõjutanud, siis kui oluliseks Sa hindad seda mõju.*

Vastaja: Arvan, et hetkel mõjutanud vähe.

Küsija: *Kas Sinu hinnangul mõjutab maagaasi aktsiisi tõstmine ettevõtete tuleviku plaane ja investeringud, mis on seotud maagaasi tarbimisega ja kui oluliseks Sa hindad seda mõju.*

Vastaja: Hetkel teadaolev plaan aktsiisi tõstmiseks mõjutab pigem negatiivselt.

Lisa 13 järg

Küsija: *Kas Sinu hinnangul mõjutab maagaasi aktsiisi tõstmine kodutarbijate tuleviku plaane ja investeeringud, mis on seotud maagaasi tarbimisega ja kui oluliseks Sa hindad seda mõju.*

Vastaja: Kui aktsiis tõuseb veel, siis mõjutab negatiivselt.

Küsija: *Kas Sinu hinnangul on maagaasi hind konkurentsivõimeline teiste kütuste hindadega Eesti turul?*

Vastaja: Gaas on konkurentsivõimeline sama kasutusmugavust pakkuvate kütustega.

Küsija: *Palun hinda, mis mõjutab selle kliendi, kes veel ei tarbi gaasi, täna valikut küteliigi osas?*

Vastaja: Hind, kasutusvõimaluse olemasolu, investeeringud, riigi poliitika, varustuskindlus.

Küsija: *Palun hinda, kuivõrd mõjutab selle ettevõtte, kes kaalub investeeringute tegemist Eestisse, investeeringute otsuseid maagaasi aktsiisimäär Eestis.*

Vastaja: Mõjutab oluliselt koos lõpphinna arvestusega.

Küsija: *Palun kirjelda lühidalt, mis on Sinu hinnangul maagaasi aktsiisimäära tõstmise eesmärgid Eestis?*

Vastaja:

1. Luua kohalikele kütustele kasutuseelis,
2. Täita riigikassat riigi kulude katteks.

Küsija: *Palun ütle, kas Sinu hinnangul saavutatakse maagaasi aktsiisimäära tõstmise eesmärgid Eestis?*

Vastaja: Täidab minu poolt nimetatud eesmärgid lühiajaliselt.

Küsija: Tänan Sind vastamise eest, Raul!

Lisa 14. Kukke, Moonika intervjuu elektronposti kirja teel

Intervjueeritav: Moonika Kukke

Esindatav ettevõte: advokaadibüroo GLIMSTEDT partner

Ametikoht: advokaat

Elektronkirja kuupäev: 17.04.2015. a

Intervjuu läbiviija on Eerika Pentel ja intervjueeritav on energiaõiguse ekspert ja advokaadibüroo GLIMSTEDT partner Moonika Kukke. Intervjuu toimub elektronposti kirja teel, milles lepiti eelnevalt telefoni vestluses kokku. Kokku lepiti, et intervjueeritav vastab Eerika Pentel'i Tallinna Tehnikaülikooli bakalaureusetööga seotud intervjuu küsimustele. Bakalaureusetöö teemaks on maagaasi aktsiis ja selle mõju maagaasi tarbimisele. Arvestades intervjueeritava kiiret ajagraafikut lepiti kokku, et intervjueeritava aja säästmiseks lühendab intervjuu läbiviija intervjuu küsimustikku.

Moonika Kukke andis telefoni teel nõusoleku intervjuu läbiviimiseks ja lubas intervjuu vastuseid kasutada Eerika Pentel'i bakalaureuse töös koos viidetega Moonika Kukke nimega.

Küsija: *Palun anna oma lühike hinnang, mis mõjutab Eestis tarbitava maagaasi koguse langust kõige enam.*

Vastaja: Tarbija jaoks on otsustavaks peamiselt 2 kriteeriumi: hind ja varustuskindlus. Kuna maagaas on üks puhtamaid energiaallikaid, siis siinkohal ei saaks taastuvenergiele üleminekut tuua tarbimise vähendamise motivaatorina. Riigi energiapoliitika on andnud väga selge signaali, et maagaas pole eelistatud energiaallikas, sest selle tarne tuleb valdavalt Venemaalt ja varustuskindluse ja julgeoleku risk on kõrge. Ka aktsiiside tõstmise põhjendusena on toodud välja, et see peaks sundima tarbijaid vahetama maagaasi muude kütuste vastu välja.

Küsija: *Kas Sinu hinnangul on senini mõjutanud maagaasi aktsiisi tõstmine maagaasi tarbimist ja kui on mõjutanud, siis kui oluliseks Sa hindad seda mõju?*

Vastaja: Ma arvan, et kindlasti on ettevõtted hakanud kaaluma maagaasi väljavahetamist, kuid mitte ainult aktsiisi tõttu, vaid ka julgeolekuriski ja varustuskindluse tõttu, mida riik valjuhäälselt kuanud on. Kindlasti on segadust tekitav teine signaal, kus kiidetakse Leedu LNG terminali mõju, rohkemate tarbijate ja bilansihaldurite turule tulekut,

Lisa 14 järg

Balticconnectori rajamise vajadust jms. Selline tegevus näitab pigem seda, et soovitakse ka gaasiturg toimima saada, kuid ilma tarbijateta pole turg võimalik. Soojaettevõtjad on samuti maagaasi välja vahetamas ja kohalikele kütustele üle minemas. Investeeringu- ja tegevustoetuste mõju on kaasa aitav.

Küsija: *Kas Sinu hinnangul mõjutab maagaasi aktsiisi tõstmine tarbijate tuleviku plaane ja investeeringud, mis on seotud maagaasi tarbimisega ja kui oluliseks Sa hindad seda mõju.*

Vastaja: Jah, kindlasti mõjutab ja aktsiisi tõstmise plaan võib kaalukausil saada otsustavaks.

Küsija: *Kas Sinu hinnangul on maagaasi hind konkurentsivõimeline teiste kütuste hindadega Eesti turul?*

Vastaja: Jah.

Küsija: *Palun hinda, mis mõjutab selle kliendi, kes veel ei tarbi gaasi, täna valikut küteliigi osas?*

Vastaja: Hind, investeeringutoetuse kättesaadavus, kohalike ressursside olemasolu, mugavus.

Küsija: *Palun hinda, kuivõrd mõjutab selle ettevõtte, kes kaalub investeeringute tegemist Eestisse, investeeringute otsuseid maagaasi aktsiisimäär Eestis.*

Vastaja: Kindlasti mõjutab sisendi hind ettevõtte konkurentsivõimelisust ja nende ettevõtjate jaoks ei piirdu turg Eesti turuga, vaid piiriüleselt peab ettevõtte olema konkurentsivõimeline.

Küsija: *Palun kirjelda lühidalt, mis on Sinu hinnangul maagaasi aktsiisimäära tõstmise eesmärgid Eestis?*

Vastaja: Maagaasi väljavahetamine eelkõige, kohalikele kütustele turueelise andmine, julgeoleku ja varustuskindluse riski maandamine.

Küsija: *Palun ütle, kas Sinu hinnangul saavutatakse maagaasi aktsiisimäära tõstmise eesmärgid Eestis?*

Vastaja: Kahjuks küll. Torugaasi osakaal kindlasti väheneb Transpordis loodetavasti suureneb.

Küsija: Tänan Sind vastamise eest, Moonika!

Lisa 15. Külaots, Margo intervjuu transkriptsioon

Intervjueeritav: Margo Külaots

Esindatav ettevõte: Fortum Tartu AS ja Fortum Pärnu AS

Ametikoht: tegevjuht ja juhatuse liige

Toimumise aeg: 14.04.2015. a

***Küsimine:** Mina olen Eerika Pentel ja intervjueeritav on Margo Külaots. Sa oled Fortum Tartu AS ja Fortum Pärnu AS tegevjuht ja juhatuse liige.*

Vastus: Olen. Need kuuluvad ühte Fortumi gruppi.

***Küsimine:** Eelnevalt oled Sa nõusoleku andnud intervjuu läbiviimiseks ja selle kasutamiseks minu, Eerika Pentel'i bakalaureusetöös Tallinna Tehnikaülikoolis. Töö teemaks on maagaasi aktsiis ja selle mõju maagaasi tarbimisele. Sa oled lubanud töös viidata ka Sinu nimele ja Sinuga seotud ettevõtetele.*

Vastus: Jah olen ikka. Luban kasutada oma nime ja vastuseid, muidugi ((naerab)).

***Küsimine:** Palun räägi, kuidas Teie ettevõtetele viimasel kahel aastal on läinud?*

Vastus: ((paneb käe suu juurde ja mõtleb)) Tegelikult, ei ole viga, päris hästi on läinud, jah.

***Küsimine:** Kas olete grupi ettevõtetes senini teinud olulisi ümberkorraldusi, mis oleks tõstnud maagaasi kasutamist või vähendanud seda?*

Vastus: Oleme küll tegelikult jah. See ajalugu on mõlemal ettevõttel erinev olnud. Fortum tuli Tartusse, kui Tartu soojamajandus oli suuresti juba kohalikele kütustele üle läinud. Tartus hakkas 94 see maailmapanga programmiga kohalike kütuste programm ja siis ehitati see Anne katlamaja turbale. (.3)

Pärnu ajaloost rääkides, Pärnu osales samas maailmapanga programmis. Siis Suur Jõe tänava katlamaja ehitati ümber hakkele ja turbale. Paralleelselt tegutses sellel ajal Fortum Termest, kes arendas just maagaasi katlamaju ja viis business to business kliente õli pealt gaasile üle. Selles mõttes kogu see ajalugu ongi olnud üks ümberkorralduste ajalugu. (.)

Aga kui nüüd viimastele aegadele keskenduda, siis jah Fortum rajas kõigepealt Tartusse koostootmisjaama kohalikele kütustele ja seejärel ka Pärnusse ja need olid muidugi sellised viimase aja suured ümberkorraldused, mis tegelikult vähendasid oluliselt gaasitarbimist ja suurendasid kohalike kütuste tarbimist. Kuigi ka mitte väga oluliselt sest see kohalike kütuste tarbimine oli juba ees. Teine oluline muudatus oli see, et Tallinnas

Lisa 15 järg

toimus see jagunemine, Fortum Termest müüdi maha, et meie ettevõtte bilansis maagaas muutus väga pisikeseks aga seda siis mitte millegi ehitamise arvelt vaid see ettevõtte, kus olid gaasi katlamajad, see müüdi siis maha.

Küsija: *Kui te neid ümberkorraldusi alustasite, siis maagaasile Eestis aktsiisi ei olnud veel kehtestatud. Maagaasi aktsiis tuli 2008. Kas need ümberkorraldused, mis tulid peale 2008. aastat, olid seotud maagaasile aktsiisi kehtestamisega?*

Vastaja: Tegelikult võiks öelda, et ei olnud. Sest Tartu jaama ehitamist alustasime 2007, otsus ja see eeltöö käis juba 2006, siis veel ei olnud üldse seda maagaasi aktsiisiga maksustamisest juttu ja Pärnu jaama mõtet alustasime ka 2007 ja ehitamist alustasime 2008. Siis meil oli küll, kuna see Termest tegeles nagu gaasiga ja hästi palju oli gaasikatlamaju, siis me teadsime sellest maagaasi aktsiisi tulekust aga see ei olnud nagu määrav selle jaama ehitamisele tegelikult. Tegelikult oli määravad ikkagi need taastuenergia toetused. See oli see, mis käivitas selle jaama ehituse ja need protsessid.

Küsija: *Selge. Aga kas on kavandatud tulevikuks tegevusi, mis vähendavad või suurendavad teie ettevõtete maagaasi tarbimist?*

Vastaja: Tegelikult ei ole. Tegelikult ei ole ja see tuleneb sellisest tänasest olukorrast ka, et kuskil meie bilansis gaasi osatähtsus on Pärnus vast äkki 3% ja Tartus alla 5%. Maagaasi kasutame ainult tipukütusena. Tartus ostame kuskil 6 miljonit kuupmeetrit aastas ja Pärnus kuskil 1 miljon. See vist ei ole üldse arvestatav kogus. Aga me tegime nüüd, meil sai aasta tagasi Tartus valmis uus tipukatlamaja gaasi peal. Me investeerime gaasivõimsustesse küll ja kui näiteks midagi peaks turul juhtuma, näiteks puukütus läheb kallimaks, gaas odavamaks, siis meil on võimalus tegelikult töötada ka niimoodi, et baas tuleb sealt gaasikatlamajast, sest seal on ikkagi 78 megavatti installeeritud, see on päris suur. Täna on tema mõte selles, et ta katab tippe ja siis ta kataks kui jaam on rivist väljas, siis ta peaks katma kõige suurema tootmisüksuse, mis on rivist väljas, ehk siis jaama koormuse.

Küsija: *Kuidas mõjutab teie ettevõtte plaane asjaolu, et gaas on aktsiisiga maksustatud?*

Vastaja: Ei, ma tean küll, et aktsiis tõuseb aga tegelikult see ei mõjuta plaane meil.

Küsija: *Kuidas Sina hindad, kas maagaasi aktsiisiga maksustamisel ja 2014. aasta juulis vastuvõetud maagaasi aktsiisi tõstmisel on maagaasi tarbimisele Eestis mingit mõju?*

Lisa 15 järg

Vastaja: Ma arvan, et ikkagi on mõju. Juba see fakt, et mingi asi tõuseb nii suures protsendilises määras, see hirmutab kodutarbijat. Meid see tõenäoliselt ei mõjuta vähem maagaasi tarbima. (.) Ja ega mugavamad varianti tipukoormuse katmiseks ei ole kui gaas. Gaas on puhas, kergesti käsitletav. (.3) Katlad ei ole ka kallid. Samas noh ega see kehtib ka muudele tarbijatele, näiteks kodutarbijatele, gaas on ikkagi puhas, mugav kasutada. Ja no neile see aktsiisi tõus rahakotile kodutarbijale tegelikult ei mõju. Mõjub see hirm hoopis ja see, et ega ei tea ju, kuidas selle varustuskindlusega on. ((heliseb telefon, vabandab ja võtab toru, räägib 3 minutit)) Kuhu me jääme? (.) Jah ikka on aktsiisil mõju.

Küsija: Kuidas Sa hindad, kas maagaasi hind on konkurentsivõimeline Eestis teiste kütustega?

Vastaja: Ma arvan, et maagaas on kallivõitu aga ta on mugav. No ja ta on kallivõitu just kui on mingi selline suurem tootmine, siis on võimalik teha neid kohalike kütuste katlaid, millele sa saad investeeringutoetust. Neid väga väikseid ei ole võimalik teha. Ma arvan, et kui on selline kodutarbija teema, siis väga raske on leida midagi, mis oleks gaasist mõistlikum. Trass ei maksa palju, katel on odav ja kui seal kaugkütet lähedal ei ole, siis ega ei olegi nagu muud varianti. Keegi ei viitsi nende pelletitega mässata ja siis tuhka vedada kuhugi ja kogu seda jama korraldada. ((köhib))

Aga jah ütleme kaugkütte mõttes ma arvan, gaas on selles mõttes kallis ikkagi, et kui nüüd primaarenergia megavatt-tunni hinnale taandada, siis ma võin sulle ühe graafiku saata, see on meie Tartu andmete põhjal tehtud ja seda võid täiesti kasutada, seal gaasi megavatt-tunni hind kipub seal 40 euro ringis olema, no puhas kütuse hind, turvas on seal kuskil 9, see on neli korda odavam ja hake on kuskil võib-olla 15-16. Aga seda muidugi tuleb ka arvesse võtta, et turba kütmiseks sobiv katel maksab kordades rohkem kui gaasikatel. Investeering on oluliselt suurem. See tähendab alati seda, et turba katel peab alati baasi peal olema, sest Sa ei saa kallist seadet seisma osta. Selles mõttes on gaas kallis ja aga tuha kulud jäävad ära, hooldusi on vähem, sest vaata turbakateldel ja hakkekateldel igasugused konveierid, värgid ja elektrikulu, see kulu kõik tuleb juurde veel. Tööjõu kulud on suuremad. Gaasikatla kasutamine on lihtne, toru on otsas ja gaas tuleb. Aga gaas tuleb ikka kallim. Kui me vaatame kaugkütte hindasid nendes linnades, kes gaasiga kütavad, siis seal on hinnad umbes 70 eurot megavatt-tunni kohta pluss käive.

Lisa 15 järg

Ja Tartus ja Pärnus on seal kuskil 50 – 53 eurot. Selline peaaegu paarikümne eurone vahe. See aktsiis annab sinna ka oma väikese osa aga põhiline on ikka gaasi enda hind ma arvan ja muidugi toetused. Toetused kindlasti mõjutavad. Toetused mõjutavad hinda oluliselt siis kui on võimalik koostootmine teha. Tootmisel toetus on elektrile, sooja ei toeta mitte keegi. Selles mõttes kui tehakse koostootmise jaam, siis ta mõjutab. Kui lihtsalt katlamaja, siis pigem mõjutab kas mingi KIK-i toetus on katlamajale või muu selline toetus, see tähendab investearingute toetused.

Näiteks Tartus me kasutame ka ju jaamas sellepärast haket, et hakke puhul on toetus kõrgem. Tegelikult turvas kütusena on veel odavam kasutada kui hake. Nendes kateldes, kus meil elektritootmist ei ole, näiteks Tartus Anne katlamaja, seal me kasutame freesturvast, sest seal meil elektritootmist ei ole. Ja kui nüüd puhtalt võrrelda, siis turvas on odavam. Aga jaamas kus on elektritootmine, seal me kasutame haket, mis on turbast küll kallim aga toetus on suurem. Jah toetus mõjutab kütuse valikut oluliselt.

Küsija: *Millised olid Sinu hinnangul maagaasi aktsiisimäära tõstmise eesmärgid Eestis?*

Vastaja: ((naerab)) Mina arvan, et põhieesmärk oli riigil ikka seda raha koguda. Võibolla sellega tahetakse mõjutada ka Eestimaist kütust kasutama, kuigi ma arvan, et aktsiis ei ole seal nagu see põhihoob, mis seda mõjutab. Siis peaks seda aktsiisi nagu hullult tõstma, et see hakkaks mõjutama. (.2) Kuigi, kuigi, selle tõstmise jutuga ikka ehmatati ja hirmutati rahvast küll.

Küsija: *Kas Sinu hinnangul aktsiisimäära tõstmisega rahakogumise eesmärk saavutatakse?*

Vastaja: Ma arvan, et selles mõttes ei saavutata seda eesmärki, et kui on mõeldud, et maagaasi aktsiisist peaks saama riik raha ja samal ajal riiklik poliitika on gaasitarbimist vähendada siis tegelikult väheneb ka ju aktsiisitulu riigile. Mõnes mõttes nagu vastuolulised eesmärgid.

Küsija: *Ja viimane küsimus, kas Sinu hinnangul vajaks maagaasi aktsiisiga maksustamine Eestis mingeid erisusi?*

Vastaja: (.5) Ma arvan, kui soodustada, siis pigem selliseid energiamahukaid ettevõtteid, kes kasutavad gaasi tootmissisendiks. Nemad tegelikult vajaksid seda erisust. Aga, et lihtsalt soojatarbijale ei peaks erisusi minu arvates küll tegema. Aga seda küll võiks küll kaaluda,

Lisa 15 järg

et kui on Eesti jaoks oluline investeering ja keegi tuleb midagi Eestisse tootma, siis võiks erisusi küll kaaluda.

Küsija: Tänan Sind intervjuu eest.

Vastaja: Palun. Väga huvitav vestlus oli. Tänan Sind ka ((naeratab)).

Lisa 16. Külasepp, Raivo intervjuu transkriptsioon

Intervjueeritav: Raivo Külasepp

Esindatav ettevõte: AS Grüne Fee

Ametikoht: juhataja

Toimumise aeg: 20.04.2015. a

***Küsimine:** Mina olen Eerika Pentel ja intervjueeritav on Raivo Külasepp. Ma palusin Teilt nõusolekut intervjuu läbiviimiseks ja küsimustele vastamiseks.*

Vastus: Jah nõus, kui meil ainult väga pikale ei lähe.

***Küsimine:** Ei lähe. Seda intervjuud kasutatakse minu, Eerika Pentel'i bakalaureusetöös Tallinna Tehnikaülikoolis. Töö teemaks on maagaasi aktsiis ja selle mõju maagaasi tarbimisele. Kas Te lubate töös viidata ka Teie nimele ja seostada vastuseid Teie ettevõttega.*

Vastus: Luban viidata. Mis mul selle vastu saab olla. Palun.

***Küsimine:** Palun rääkige lühidalt, kuidas Teie ettevõttel viimasel kahel aastal on läinud?*

Vastus: Täna küsimast. ((naerab vaikselt)) Võiks ju ka paremini minna.

***Küsimine:** Kas olete oma ettevõttes senini teinud olulisi ümberkorraldusi, mis oleks tõstnud maagaasi kasutamist või vähendanud seda?*

Vastus: Jah ikka loomulikult. Oleme ikka. Oluliselt. Maksumus on see, mis määrab. Kasutame siis neid alternatiive, mis majanduslikult on tasuvamad. Kui on majanduslikult tasuvam elektrit või soojust osta, siis me nii ka teeme ja meil on võimalik naabrite käest osta elektrit ja soojust, kes toodavad odavalt kohalikust kütuses. See läheb odavamaks. Kui maagaasist läheb ikka ise tootmine kallimaks, siis tuleb selline otsus teha.

***Küsimine:** Arusaadav. Aga kas on kavandatud tulevikuks tegevusi, mis vähendavad või suurendavad Teie ettevõtete maagaasi tarbimist?*

Vastus: Praegu ei ole aga nagu ütlesin, otsustame selle järgi, mis on majanduslikult tasuvam. Meie teeme oma otsuseid hinnast lähtuvalt. Eks muidugi kohaliku kütuse kasutamise tasuvus sõltub ka taastuvenergia toetustest.

***Küsimine:** Kuidas mõjutab teie ettevõtte plaane asjaolu, et gaas on aktsiisiga maksustatud?*

Vastus: (.3) No selles mõttes, et see tõus teeb väga ettevaatlikuks ja sunnib suhtuma sellesse kuidagi. Mm. (.5) No näiteks Lätis on vastupidi, hoopis katmikaiandid on üldse aktsiisist vabastatud, et seda tootmist üldse mitte välja suretada. Aga meil on paraku nii, et seda maksukoormust muudkui suurendatakse. (.) Ja katmikaiandus on väga suure

Lisa 16 järg

maksukoormusega tootmisala Eestis. Selles mõttes, et maksud on suured kuna tööjõukulud on suured ja energiakulud on suured ja mõlemalt makstakse riiklikke makse.

Küsija: *Kas Teie hinnangul vajaks maagaasi aktsiisiga maksustamine Eestis mingeid erisusi?*

Vastaja: ((vaikselt)) Ega me siis ei nõuaks seda kui teistel kellelgi ei oleks. Ega me tahame ainult võrdseid tingimusi naabritega. Kui naabrid mingil põhjusel teevad erisusi ja see odav toode jõuab meile müügile, no siis (.2) natuke imelik tundub, et meie, kes me ei tee siin koha peal erisusi, ei suuda selle tõttu naabrite tootega meie omal turul konkureerida.

Küsija: *Kuidas Teie hindate, kas maagaasi aktsiisiga maksustamisel ja 2014. aasta juulis vastuvõetud maagaasi aktsiisi tõstmisel on maagaasi tarbimisele Eestis mingit mõju?*

Vastaja: On ikka, meie ettevõttele näiteks on. Energiaintensiivsele ettevõttele on. Teistele vast mitte. Kodune kasutaja ehk ei tunne aga temale mõjub jälle kogu see poliitika.

Küsija: *Kuidas Te hindate, kas maagaasi hind on konkurentsivõimeline Eestis teiste kütustega?*

Vastaja: No hetkel tundub, et ei ole väga. Sest et kõik need komponendid, mis gaasi hinda määravad, kerge ja raske kütteõli, Rotterdamis on küll odavnenud aga dollar on ju niipalju kallimaks läinud. Ja üldse tegelikult see gaasi hinna kujundamine on ju absurdne, me saame jooksva kuu gaasihinna teada tegelikult kuu viimasel pangapäeval, sest dollari ja euro kurss kuu viimasel pangapäeval on üks gaasihinna komponent. Ma ei tea, kuidas selline asi on läbi läinud aga see on piltlikult öeldes sama hea kui lähed poodi ja hindasid ei tea ja tarbid kauba ära ja alles kassas selgub, palju kaup maksab ja kas Sul on nii palju raha, et kauba eest maksta.

Küsija: *Millised olid Sinu hinnangul maagaasi aktsiisimäära tõstmise eesmärgid Eestis?*

Vastaja: Tõenäoliselt üritatakse seda näidata poliitilise tahtena Venemaast sõltuvust vähendada aga majandus ja poliitika peaks selles osas ikka natuke rohkem lahus hoidma.

Küsija: *Ja viimane küsimus. Kas Teie hinnangul aktsiisimäära tõstmisega see eesmärk saavutatakse?*

Vastaja: Ma ei tea kas üldse peakski saavutama tegelikult. Me võime ju oma kodumaist kütust toetada aga sellel peaks mõistlik piir olema, sest kogu see keskkonna hoid ja tegelikult ju gaas on puhas ja keskkonnasõbralik kütus. Kogu euroopa ju kasutab ja meile nüüd ainsana äkki ei kõlba. Enamikel on gaasi osatähtsus energiabilansis oluliselt suurem kui meil. (.)

Küsija: *Tänan Teid intervjuu eest.*

Lisa 17. Urm, Jaak intervjuu transkriptsioon

Intervjueeritav: Jaak Urm

Esindatav ettevõte: Alexela Energia AS

Ametikoht: tegevjuht ja juhatuse liige

Toimumise aeg: 10.04.2015. a

***Küsija:** Mina olen Eerika Pentel ja minu vastas istub Jaak Urm. Sa oled Alexela Energia AS tegevjuht ja juhatuse liige.*

Vastaja: Jah. Alexela Energia kuulub Alexela Group'i kui katusorganisatsiooni aga me siin otsustame ikka kogu Alexela grupi asju koos, nii, et tulemus oleks kogu grupile koos parim ja igale ettevõttele eraldivõetuna parim.

***Küsija:** Selge. Sa andsid nõusoleku intervjuu läbiviimiseks ja selle kasutamiseks minu, Eerika Pentel'i bakalaureusetöös Tallinna Tehnikaülikoolis. Töö teemaks on maagaasi aktsiis ja selle mõju maagaasi tarbimisele. Ühtlasi lubasid Sa seostada vastuseid töös Sinu nimega ja Sinuga seotud ettevõtetega.*

Vastaja: Jah, see tähendab Alexela grupiga. Alexela grupis on teiste ettevõtete hulgas ettevõtte Reola Gaas, kes alates sellest aastast on gaasi Eestisse maaletooja ja kes ostab Leedust gaasi ning teostab jaemüüki äritarbijale ja hulгимüüki grupi ettevõttele Gaasienergiale, kes on Eestis võrguettevõtjana üle kümne aasta tegutsenud, omab lokaalset gaasi jaotusvõrku ja müüb Eestis gaasi. Alexela Energia pakub neile mõlemale arveldusteenust ja kohe-kohe hakkab ka ise eratarbijale gaasi müüma. Seega oleme me oleme gaasituruga igati seotud.

***Küsija:** Palun räägi, kuidas Teie ettevõtetel viimasel kahel aastal on läinud?*

Vastaja: Me oleme väga aktiivsed olnud. Me pingutame tegelikult ikka korralikult ja meil on suured plaanid ja kavad aga ma tahaks kohe ühe asja ise enne ära selgeks rääkida kui Sa küsimustega alustad. ((tõstab käe üles ja naeratab)) Jaa, ma tean, et Sa tahad rääkida aktsiisist aga ma tahaksin enne Sulle tuua Alexela grupi näite gaasiturust Eestis.

***Küsija:** Palun.*

Vastaja: (.3) Sa tead, me oleme tohutult palju ressursse panustanud LNG projekti. See peaks ju olema riigile ka vajalik ja kasulik aga me ei näe seda kusagilt. No tõesti ei näe. See gaasitemaatika endiselt tundub nagu ... (.6) Seda kardetakse nagu, mingil määral. Meie küsimus hästi paljudele on olnud see, et kas siis gaas on Eesti riigile huvitav või ta ei ole.

Lisa 17 järg

Kui me teame, et riiklik poliitika on gaasitarbimise vastu, siis me ajaksime hoopis teist äri ja teistmoodi. Ja ma ei pea siinkohal silmas seda, et riiklik poliitika on Vene gaasi vastu. On jäänud tunne, et gaasile kui küttele ollakse riiklikult vastu, sõltumata gaasi päritolust. Selle võiks väga selgelt välja öelda, kui sellele ollakse poliitiliselt vastu. Meil oleks oluliselt lihtsam äri ajada. Me ajaksime oluliselt teistmoodi oma äri.

Küsimine: *Selge. Kas te senistest riigi esindajate avalikest seisukoha väljauitlemistest või riiklikest kavadest ei loe riigi seisukohta välja?*

Vastus: Selles asi ongi, et ei loe. Ja kui mõni ametnik ütlebki midagi, siis pärast selgub, et see ei olnud riigi ametlik seisukoht.

Küsimine: *Kas olete grupi ettevõtetes senini teinud olulisi ümberkorraldusi, mis mõjutasid teie grupi enda maagaasi kasutamist või turuosaliste maagaasi kasutamist?*

Vastus: Me oleme hästi palju teinud selliseid ümberkorraldusi. No, me ostsime jaotusvõrgu. Me hakkasime maagaasi maale tooma ja pakkuma nii hulgi kui jaemüüki. Meil on veel palju plaane.

Küsimine: *Selge. Kuidas mõjutab teie ettevõtte plaane asjaolu, et gaas on aktsiisiga maksustatud?*

Vastus: Senini ei ole meie ettevõtete tegevust maagaasi aktsiis kuidagi mõjutanud, sest senine aktsiisi tõus ei ole maagaas lõpphinda mõjutanud sellisel määral, et see omaks mõju tarbimise mahule. Aktsiis on ka enamusel teistel kütustel, välja arvatud taastuvenergia. Jah see viimane tõus on muidugi iseasi.

Küsimine: *Jah? Kuidas mõjutab see aktsiisi tõus teie ettevõtte plaane?*

Vastus: Sellel on maagaasi tarbimisele mõju kindlasti olemas. Ja mõju avaldub praegu siis eelkõige Gaasienergia seisukohalt ja mõju on selline, et kliendid, kes soovivad liituda maagaasi võrguga, siis nemad täna kalkuleerivad väga tõsiselt sisendit. Ja kalkuleerivad erinevaid variante. Ma toon näite, et täna on meil kõige suurem konkurent selles vallas pelleti pakkujad, kliendid arvutavad kulupõhiselt, milline küttelehendus on neile soodsam ja kliendid küsivadki ettepoole seda hinnatõusust, et mitte mis täna on vaid mis on tulevikus selle teenuse hind. Kui palju see aktsiis veel tõuseb? Mis on lõpphind tulevikus? Sest et reeglina kui midagi sellist ehitatakse, siis objekt valmib võib-olla aasta, kahe või isegi kolme pärast. Ja vastupidi ka on juhtunud samasugune asi, et kuna selle aasta suvest

Lisa 17 järg

kaob kütteõlile siis aktsiisi soodustus, siis need kliendid otsivad alternatiive kütteõlile ja nendeks alternatiivideks on jälle väga oluliselt gaas ja pellet, ning nendel on täpselt sama küsimus, et kumma kasuks siis otsustada. Nii, et jah aktsiisi selline äkktõus mõjutab neid otsuseid, mida kütte valikul praegu tehakse. Kuna liitumisi sõlmime selliste aastaste välpadena, siis me juba praegu näeme, et see on meie jaoks juba probleem. (.) Aga klienti ei peleta maagaasist eemale mitte see praegune hinnatõus aktsiisi tõusuga seoses, see on väike tegelikult aga peletab just see, et ta ei tea, mis aktsiis kolme aasta pärast on. Siis kui tema maja ja katel valmis saavad. Siis kui ta tarbima hakkab. Nüüd ma vist vastasin mitte meie grupi, vaid hoopis klientide seisukohalt. ((naerab)) On nii, jah?

Küsija: *Jah, osaliselt küll, kuid see oleks minu järgmine küsimus olnud. Seega kõik on hästi. Kuidas Sa hindad, kas maagaasi hind on konkurentsivõimeline Eestis teiste kütustega?*

Vastaja: Ma arvan seda, et maagaasi hind on täna veel täitsa konkurentsivõimeline teiste kütustega aga tarbijad pelgavad maagaasi, sest nad ei tea millised on riiklikult järgmised käigud. Ma tõesti näen oma igapäevases töös, et tarbijatel on kartus, et vastuvõetud aktsiisi tõus kolmel järjestikkusel aastal ei pruugi olla ühekordne hüpe, vaid, et neid võib tulla veel ja need võivad olla veel järsumad. Ja just see tarbijate tänane kartus viib tarbimise langusesse tulevikus. See on see kartus, mida meie näeme inimestel. Inimestel puudub kindlus. ((tõuseb püsti ja kõnnib mööda tuba)) Ja ütle, kellel on siis enam vaja seda meie terminali või toru kui tarbimist enam ei ole.

Küsija: *Millised olid Sinu hinnangul maagaasi aktsiisimäära tõstmise eesmärgid Eestis?*

Vastaja: Varjatud maksud. Kindlasti. Et me näeme täpselt sama küsimust elektri turul. Seal on kaks komponenti riigikassa täitmiseks, gaasil on üks. Elektriturul on selleks ka ju taastuenergia tasu, mis on tegelikult varjatud maks. Maagaasil ja teistel kütustel on siis ainult aktsiis. ((istub tagasi laua taha))

Küsija: *Kas Sinu hinnangul aktsiisimäära tõstmisega riigikassasse rahakogumise eesmärk saavutatakse?*

Vastaja: Ma arvan, et keskpikas perspektiivis riik ikka oma raha saab, sest need kes on täna endal majapidamisse selle gaasi sisse vedanud, need suures osas ei ole veel loobumas sellest gaasist. Aga need aktsiisi tõusud ei lase juurde kliente tekkida. Äri ei kasva. See paneb äri kasvule piiri peale. Aga jah, riik kindlasti oma saab. Ma arvan, et maagaasi

Lisa 17 järg

aktsiisi laekumine ei vähene koguse vähenemise tõttu vaid jääb suurema määra tõttu umbes samale tasemele.

Sellest gaasist on räägitud kui julgeoleku riskist. Nojah, kui seda aktsiisi pandaks ainult gaasile, siis ma loeks siit välja, et riik on poliitiliselt maagaasi vastu. Aga tegelikult kasvab teistel kütteallikatel ka aktsiis. Me saame aru, et riik tahab raha. (.3)

Kui tarbimine langeb, siis mis mõtet on ehitada suurt terminali kui meil ei ole seda gaasi kuskile müüa. Kui see tarbimine langeb. Sellised järsud aktsiisitõusud aitavad kindlasti kaasa tarbimise langusele ja tarbimine juba on languses.

Küsija: *Ja viimane küsimus, kas Sinu hinnangul vajaks maagaasi aktsiisiga maksustamine Eestis mingeid erisusi?*

Vastaja: Arvestades, et gaasi kasutavad tarbijad erinevas mahus, siis sellest lähtudes võiks ikka erinevad määrad olla, no kellel ikka enamus kuludest tuleb juba elektrist ja gaasist, aga on selliseid tootjaid ka, neil võiks olla teine määr.

Küsija: *Kas Sa pead silmas soojatootjaid?*

Vastaja Ei. Ei pea. Tööstusettevõtteid mõtlesin ja põllumehi on vist ka selliseid. Aga ma veelkord ütlen, et ettevõtjale oleks vaja, et riiklikult öeldaks välja, mis on need arengusuunad, mida riiklikult nii öelda ei pärsita. Tegelikult on mõni koalitsiooni osapool öelnud, et nende jaoks on inimeste kodukulud tähtsad. Meie kliimas on küttekulud olulise tähtsusega pere eelarves. Ja kui seal on selge arusaam, et neid kulusid soovitakse allpool hoida, siis peaks riik vastavalt ka käituma.

Küsija: *Täna Sind intervjuu eest.*

Lisa 18. Ettevõtte 1, intervjuu transkriptsioon

Intervjueeritav: Ettevõtte 1 esindaja

Esindatav ettevõtte: Soojuse tootmisega tegelev ettevõtte

Ametikoht: tippjuht

Toimumise aeg: 14.04.2015. a

Küsimine: Mina olen Eerika Pentel ja intervjueeritav on soojuse tootmisega tegeleva ettevõtte tippjuht.

Vastaja: Olen.

Küsimine: Eelnevalt olete nõusoleku andnud intervjuu läbiviimiseks ja selle vastuste kasutamiseks minu, Eerika Pentel'i bakalaureusetöös Tallinna Tehnikaülikoolis. Bakalaureusetöö teemaks on maagaasi aktsiis ja selle mõju maagaasi tarbimisele.

Vastaja: Jah, aga ma ei luba seostada ei oma nime ega ettevõtte nime vastustega. Muidu võib alustada.

Küsimine: Selge. Ma kinnitan, et Teie vastuseid kasutatakse ainult anonüümselt. Palun rääkige lühidalt, kuidas Teie ettevõttel viimasel kahel aastal on läinud?

Vastaja: Hästi on läinud. Omanik on saanud viimaste aastate suurima kasumi. Dividende on makstud nii nagu aktsionärid soovisid. Hästi.

Küsimine: Kas olete ettevõttes senini teinud olulisi ümberkorraldusi, mis oleks tõstnud maagaasi kasutamist või vähendanud seda?

Vastaja: No ütleks nii, et mingil määral, sest vahetasime vähese tootmise osa kütteallika, mis vähendas maagaasi tarbimist mingil määral, kuid tegelikult olulisi ümberkorraldusi ei ole teinud.

Küsimine: Kas see kütteallika vahetus oli kuidagi seotud maagaasi aktsiisiga?

Vastaja: Ei kindlasti mitte. Katel oli vaja vahetada ja saime siis seda toetustega teha. Üldse ma ütlen, et see aktsiisi teema ei ole meil selles mõttes üldse aktuaalne, et see ju ei mõjuta meid kuidagi.

Küsimine: Kas Te täpsustaksite seda palun?

Vastaja: ((häääl valjeneb)) Mis siin täpsustada on. Aktsiis lisatakse tarbijale hinnale juurde, see on loomulik. See ei tule ega peagi tulema omaniku kasumi arvelt. See ei mõjuta omaniku kasumit. Seega ei senine aktsiis, mingi tõus ega tulevased tõusud ei ole meil aktuaalne teema.

Lisa 18 järg

Küsija: Kuidas Te hindate, milline on maagaasi aktsiisi tõusu mõju maagaasi tarbimisele Eestis üldiselt?

Vastaja: Ei ole siin mingit mõju. (.3) No võib-olla eratarbijale on, kes kardavad nüüd seda, et Venemaa lõpetab tarned ära.

Küsija: Kuidas Te hindate, kas maagaasi hind on konkurentsivõimeline Eestis teiste kütustega?

Vastaja: On küll. Aga teate, soojatootjale see ei ole üldse oluline. Vaadake, kas Te arvate, et maagaasile oleks mingi alternatiiv kuskil linnas küttena? (.) Mina ei arva. Ei ole ju mõeldav mingite turbahunnikute linna toomine. Või puidulaadungite. Ja see on põhjendatud kulu. See läheb ju hinda. Saage aru, see on reguleeritud äri.

Küsija: *Millised olid Teie hinnangul maagaasi aktsiisimäära tõstmise eesmärgid Eestis?*

Vastaja: Fiskaalsed.

Küsija: *Kas Teie hinnangul aktsiisimäära tõstmisega fiskaalne eesmärk saavutatakse?*

Vastaja: Ma ei oska seda hinnata. See pole minu ülesanne, seda hinnata.

Küsija: *Ja viimane küsimus, kas Teie hinnangul vajaks maagaasi aktsiisiga maksustamine Eestis mingeid erisusi?*

Vastaja: Ei ole sellele mõelnud. Ei oska küll öelda. (.) Ma ei teagi, mis erisused seal praegu on.

Küsija: *Selge. Tänan Teid intervjuu eest.*

Vastaja: Palun.

Lisa 19. Ettevõtte 2, intervjuu transkriptsioon

Intervjueeritav: Ettevõtte 2 esindaja

Esindatav ettevõtte: Tootmisettevõtte

Ametikoht: tippjuht

Toimumise aeg: 16.04.2015. a

***Küsija:** Mina olen Eerika Pentel ja intervjueeritav on tootmisega tegeleva ettevõtte tippjuht.*

Vastaja: Jah, tere.

***Küsija:** Andsite eelnevalt olete nõusoleku andnud intervjuu läbiviimiseks ja selle vastuste kasutamiseks Eerika Pentel'i bakalaureusetöös Tallinna Tehnikaülikoolis. Töö teemaks on maagaasi aktsiis ja selle mõju maagaasi tarbimisele. Avaldasite soovi, Teie nime ja vastuste mittesidumiseks. Ma kinnitan Teile, et Teie vastuseid kasutatakse töös ainult anonüümselt. Kas me võime intervjuuga alustada?*

Vastaja: Jah. Tänan. Võime küll.

***Küsija:** Palun rääkige lühidalt, kuidas Teie ettevõttel viimasel kahel aastal on läinud?*

Vastaja: Tulemused paranevad aga head ei saa veel kinnitada. Maksukeskkond ei ole see, mis investeringuid siia tehes omanikud eeldasid. Ma ütleks, et ebastabiilne ja mitte väga ettevõtjasõbralik.

***Küsija:** Kas olete ettevõttes senini teinud olulisi ümberkorraldusi, mis oleks tõstnud maagaasi kasutamist või vähendanud seda?*

Vastaja: Jah oleme.

***Küsija:** Kas see kütteallika vahetus oli kuidagi seotud maagaasi aktsiisiga?*

Vastaja: Osaliselt oli.

***Küsija:** Palun, kas saate seda täpsustada.*

Vastaja: Jah ikka. Lihtsalt gaasi hind kasvas ja aktsiis kasvas ka. Aktsiisi edasine tõusu mõju on meile ka väga tuntav. Aastane aktsiisi kulu on üle mitmesaja tuhande euro.

***Küsija:** Kuidas Te hindate, milline on maagaasi aktsiisi tõusu mõju maagaasi tarbimisele Eestis üldiselt?*

Vastaja: Ei oska öelda.

***Küsija:** Aga mis Teie hinnangul mõjutavad kõige enam maagaasi tarbimist Eestis?*

Lisa 19 järg

Vastaja: Ettevõtte enda võimekus investeerida uutesse seadmetesse, et võtta kasutusele alternatiivseid kütteallikaid ja alternatiivsete kütuste hinnad ning toetused neile. Energiaturg on kiiretes muutustes. Eesti ettevõtete jaoks on energia kallis. Energia lõpphinnas maksude osakaal on suur. Seda just võrreldes paljude teiste Euroopa riikidega, mis vähendab meie energiaintensiivse eksportiva tööstuse konkurentsivõimet.

Küsija: Kuidas Te hindate, kas maagaasi hind on konkurentsivõimeline Eestis teiste kütustega?

Vastaja: Teate, ma ei oska kahjuks seda hinnata. (.3) Või siiski, teate ma siiski arvan, et on arvestades sama kasutusvõimalust. Lihtsalt kõigi kütustega ei saa gaasi üldse võrrelda.

Küsija: Millised olid Teie hinnangul maagaasi aktsiisimäära tõstmise eesmärgid Eestis?

Vastaja: Riigieelarve puudujäägi kompenseerimine.

Küsija: Kas Teie hinnangul aktsiisimäära tõstmisega fiskaalne eesmärk saavutatakse?

Vastaja: Ei oska öelda.

Küsija: Ja viimane küsimus, kas Teie hinnangul vajaks maagaasi aktsiisiga maksustamine Eestis mingeid erisusi?

Vastaja: Jah. Võib-olla veel mingis sektoris aga kindlasti oleks see õigustatud energiaintensiivse eksportiva tööstuse korral.

Küsija: Tänan Teid intervjuu eest.

Vastaja: Palun.

Lisa 20. Ettevõtte juhtide intervjuude märksõnade kategooriad

Jrk.	Intervjuus märgitud kategooria, 0 - ei, 1 - jah	Intervjuudes osalenud ettevõtete juhid								Kokku
		Margo Külaots	Sergei Jefiomv	Roman Bogdanoviš	Raivo Külasepp	Jaak Urm	Raul Kotov	Ette- võtja 1.	Ette- võtja 2.	
1.	Aktsiisitõusu otsene mõju kodutarbijate maagaasi tarbimisele	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	Aktsiisitõusu otsene mõju vabatarbijate maagaasi tarbimisele	1	1	1	1	1	0	0	1	6
3.	Aktsiisitõusu kaudne mõju kodutarbijate maagaasi tarbimisele	1	1	1	1	1	0	1	0	6
4.	Aktsiisitõusu kaudne mõju vabatarbijate maagaasi tarbimisele	0	1	1	1	1	0	0	0	4
5.	Aktsiisi otsene mõju energiantensiivsete tööstustarbijate maagaasi tarbimisele ja tegevusele	1	1	0	1	1	0	0	1	5
6.	Maagaasi hind on konkurentsivõimeline	0	1	1	0	1	1	1	1	6
7.	Toetuste mõju teiste kütuste hindade konkurentsivõimele	1	1	1	1	0	1	1	1	7

Allikas: (Autori koostatud, läbiviidud intervjuude transkriptsioonide alusel)

Lisa 21. Kodutarbija küsimustiku kaaskiri

Hea vastaja!

Tegemist on Tallinna Tehnikaülikoolis bakalaureusetöö raames läbiviidava küsitlusega, mille eesmärgiks on uurida maagaasi aktsiisi mõju maagaasi tarbimisele Eestis. Uuringu läbiviimiseks on koostatud küsimustik maagaasi kodutarbijatele. Küsimused on lihtsad, neid on vähe ja vastamine võtab vaid mõne minuti. Link küsimustikule on allpool. Vastused töödeldakse anonüümselt ning vastaja nimega ei seota.

Palun jagage sotsiaalmeedia või emaili vahendusel küsimusele vastamise linki:
<http://goo.gl/forms/QbcLpcHDZT>

Küsimustikule vastamiseks palun vajuta **siia**.

Tänan Teid vastamise eest!

Lugupidamisega,

Eerika Pentel

eerika2015@gmail.com

Lisa 22. Kodutarbija küsimustik

1. Nimetage millistes gaasiseadmetes või eesmärkidel kasutate maagaasi * Kohustuslik

- Gaasipliit ja küpsetusahi
- Sooja vee saamine
- Kodu kütmine
- Auto kütusena
- Muu:

2. Kas teate, millistest hinnakomponentidest koosneb maagaasi hind lõpptarbija jaoks? *

- Jah
- Ei

3. Kas teate, et maagaas on maksustatud aktsiisimaksuga? *

- Jah
- Ei

4. Kas olete teinud viimase 10 aasta jooksul mingeid ümberkorraldusi, mis mõjutavad Teie maagaasi tarbimist? *

Selgitus: Kas olete alustanud maagaasi tarbimist, vahetanud kütteallikat, lisanud või eemaldanud gaasiseadmeid või teinud midagi muud, mille tagajärjel on Teie maagaasi tarbimine suurenenud või vähenenud?

- Jah
- Ei

5. Kas tehtud ümberkorraldused vähendasid või suurendasid Teie maagaasi tarbimist?

- Vähendasid
- Suurendasid

6. Palun kirjeldage lühidalt, millised olid ümberkorraldused.

7. Kas nende ümberkorralduste põhjuseks oli maagaasi maksustamine aktsiisiga?

- Jah, ainult
- Jah, suurel määral
- Osaliselt
- Ei, mitte eriti
- Ei, mitte üldse

8. Kas plaanite lähiajal teha mingeid ümberkorraldusi, mis mõjutavad Teie maagaasi tarbimist? *

Selgitus: Vahetada kütteallikat, lisada või eemaldada gaasiseadmeid või teha muid ümberkorraldusi, mille tagajärjel Teie maagaasi tarbimine edaspidi suureneb või väheneb.

- Jah
- Ei

Lisa 22 järg

9. Kas plaanitavad ümberkorraldused vähendavad või suurendavad Teie maagaasi tarbimist?

- Vähendavad
- Suurendavad

10. Palun kirjeldage lühidalt, millised on plaanitavad ümberkorraldused.

11. Kas plaanitavate ümberkorralduste põhjuseks on maagaasi aktsiisimaksu tõus?

- Jah, ainult
- Jah, suurel määral
- Osaliselt
- Ei, mitte eriti
- Ei, mitte üldse

12. Palun hinnake, milline on Teie hinnangul maagaasi aktsiisitõusu mõju Eestis maagaasi tarbimisele *

Selgitus: Kui tugevalt Teie hinnangul mõjutab maagaasi tarbimist Eestis aktsiisimaksu tõus.

- Ülioluline
- Oluline
- Keskmine
- Väheoluline
- Puudub
- Ei oska öelda

13. Kas Teie hinnangul on maagaasi hind konkurentsivõimeline teiste kütuste hindadega Eesti turul? *

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda

14. Palun nimetage, mis Teie hinnangul mõjutavad kõige enam maagaasi tarbimist Eestis. *

Selgitus: Palun tooge välja, mis mõjutab tarbijat maagaasi tarbima, tarbimist suurendama, vähendama või tarbimisest loobuma.

Suured tänud vastamise eest!

Lisa 23. Kodutarbija küsimustiku kodeering

Jrk	Küsimus	Legend	Vaste
1.	Nimetage millistes gaasiseadmetes või eesmärkidel kasutate maagaasi	1	Gaasipliit ja küpsetusahi
		2	Kodu kütmine
		3	Sooja vee saamine
		4	Sooja vee saamine, Kodu kütmine
		5	Gaasipliit ja küpsetusahi, Sooja vee saamine
		6	Gaasipliit ja küpsetusahi, Kodu kütmine, Sooja vee saamine
		7	Sooja vee saamine, Kodu kütmine, Auto kütusena
		0	ei kasuta
2.	Kas teate, millistest hinnakomponentidest koosneb maagaasi hind lõpptarbija jaoks?	1	Jah
		2	Ei
3.	Kas teate, et maagaas on maksustatud aktsiisimaksuga?	1	Jah
		2	Ei
4.	Kas olete teinud viimase 10 aasta jooksul mingeid ümberkorraldusi, mis mõjutavad Teie maagaasi tarbimist?	1	Jah
		2	Ei
5.	Kas tehtud ümberkorraldused vähendasid või suurendasid Teie maagaasi tarbimist?	1	Vähendasid
		2	Suurendasid
6.	Palun kirjeldage lühidalt, millised olid ümberkorraldused.	1	Seadmete lisamine, tarbimise suurendamine
		2	Seadmete eemaldamine
		3	Seadmete vahetus efektiivsemate vastu, sääst
		4	Kütuse liigi vahetamine
7.	Kas nende ümberkorralduste põhjuseks oli maagaasi maksustamine aktsiisiga?	1	Jah, ainult
		2	Jah, suurel määral
		3	Osaliselt
		4	Ei, mitte eriti
		5	Ei, mitte üldse
8.	Kas plaanite lähiajal teha mingeid ümberkorraldusi, mis mõjutavad Teie maagaasi tarbimist?	1	Jah
		2	Ei
9.	Kas plaanitavad ümberkorraldused vähendavad või suurendavad Teie maagaasi tarbimist?	1	Suurendavad
		2	Vähendavad

Lisa 22 järg

Jrk	Küsimus	Legend	Vaste
10.	Palun kirjeldage lühidalt, millised on plaanitavad ümberkorraldused.	3	Seadmete vahetus efektiivsemate vastu, sääst
		4	Kütuse liigi vahetamine
11.	Kas plaanitavate ümberkorralduste põhjuseks on maagaasi aktsiisimaksu tõus?	1	Jah, ainult
		2	Jah, suurel määral
		3	Osaliselt
		4	Ei, mitte eriti
		5	Ei, mitte üldse
12.	Palun hinnake, milline on Teie hinnangul maagaasi aktsiisitõusu mõju Eestis maagaasi tarbimisele	1	Ülioluline
		2	Oluline
		3	Keskmine
		4	Väheoluline
		5	Puudub
		6	Ei oska öelda
13.	Kas Teie hinnangul on maagaasi hind konkurentsivõimeline teiste kütuste hindadega Eestis turul?	1	Jah
		2	Ei
		6	Ei oska öelda
14.	Palun nimetage, mis Teie hinnangul mõjutavad kõige enam maagaasi tarbimist Eestis.	1	Hind
		2	Aktsiis
		3	Mugavus
		4	Negatiivne maine
		5	Hind+maine
		6	Liitumisvõimalus
		7	Aktsiis+maine+liitumisvõimalus
		8	Aktsiis+hind
		9	Mugavus+maine
		10	Aktsiis+maine
		11	Aktsiis+maine+hind
		12	Mugavus+maine+hind
		13	Mugavus+maine+hind+liitumisvõimalus
		14	Mugavus+hind+liitumisvõimalus
		15	Mugavus+hind

Allikas: (Autori koostatud)

Lisa 24. Kodutarbija küsimustiku kodeeritud vastused

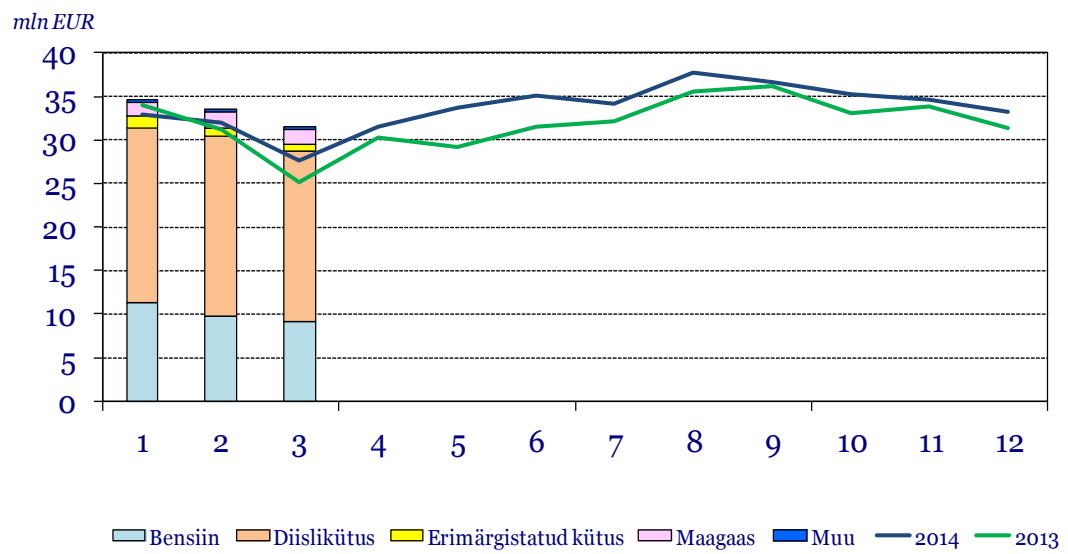
Jrk	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	1	1	1	2				2				4	1	12
2	1	2	2	2				2				3	1	1
3	1	1	1	2				2				5	2	12
4	1	2	2	2			5	2			5	6	6	
5	1	2	1	2	1		3	1	2		3	2	2	
6	1	2	2	2				2				2	6	1
7	2	1	1	1	2	1	5	1	1	4	5	3	1	7
8	1	2	2	1	2	1	5	2				6	6	1
9	1	2	2	2				2				2	6	
10	3	2	2	1	2		5	1	1		1	1	1	5
11	2	2	1	1	2	1	5	2			4	3	1	15
12	2	1	1	1	1	4	2	2	1	3	2	2	2	1
13	1	2	1	1	2	1	5	2				6	6	1
14	2	1	1	1	1	3	4	1	1	3	4	2	1	8
15	2	1	1	1	1	3	4	1	1	3	3	3	6	9
16	2	1	1	1	2	1	5	2				3	6	14
17	2	1	1	1	1	4	1	1	1	4	1	1	1	8
18	1	2	1	2				2				3	1	11
19	2	1	1	1	1	3	3	2			3	1	2	1
20	1	2	2	2				2				4	1	3
21	2	1	1	1	1	3	4	2				3	1	5
22	1	1	1	2				2				4	1	14
23	4	1	1	1	1	2	3	2				5	1	9
24	1	2	1	2				2				2	6	3
25	6	1	1	1	1	4	3	1	1	3		2	6	4
26	1	2	1	2			5	2			5	2	1	14
27	2	2	1	1	1		2	1	1		2	3	2	1
28	2	1	1	1	1	3	3	2				3	2	14
29	1	2	1	2			1	2	1		1	1	1	1
30	5	2	1	2				2				3	1	8
31	3	1	1	1	1	2	4	2			4	2	2	10
32	6	1	1	1	2	1	5	2				4	6	6
33	4	1	1	1	2	1	5	1	1	3	2	2	1	14
34	2	1	1	2				2				4	1	6
35	5	2	1	1	1	3	5	2				2	1	1
36	1	2	2	2				2				3	6	
37	1	2	2	2				2				6	6	1
38	1	2	1	1	1		5	2	1		4	3	6	
39	1	2	2	2				2				2	6	14
40	3	2	1	2				2				3	6	1
41	2	2	2	2				2				1	6	3
42	6	2	2	2				2				6	6	1

Lisa 24 järg

Jrk	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
43	5	2	2	1	2	1	5	2				6	6	15
44	4	1	1	1	2	1	5	2		3	5	6	1	1
45	6	2	1	1	2	1	5	1	1	3	3	3	1	4
46	7	1	1	1	2	1	5	2				2	2	1
47	4	1	1	1	1	4	1	2				2	1	1
48		2	2	2				2				4	1	15
49	6	1	2	1	1	4	5	2				6	1	
50	6	1	1	2				1	1	3	3	3	2	15
51	4	1	1	2								4	1	13
52	6	2	1	1	2	1	5	2				4	1	14
53	6	1	1	1	2	1	5	2				4	1	10
54	6	1	1	1	1	3	5	2				2	1	1
55	6	2	2	2				2				6	1	
56	6	1	1	2			5	2				4	1	1
57	6	1	1	1	1	4	2	2				1	1	5
58	4	2	2	1	1	4	5	1	1	4	3	4	2	5
59	6	1	1	2				2				2	1	
60	6	1	1	1	2	1	5	2				4	1	
61	1	2	2	2										

Allikas: (Autori koostatud, kodutarbijate küsimustiku vastuste alusel)

Lisa 25. Aktsiisi laekumine 2015. a I kvartalis, (mln/€)

Allikas: (Maksulaekumised 2015)